

*THOUGHT
DEVELOPMENT*

'2022

SCIENTIFIC

*MONOGRAPHIC SERIES
«EUROPEAN SCIENCE»*

*BOOK 13
PART 1*

Savchuk Andrii Borysovych

**ENTWICKLUNG DES WISSENSCHAFTLICHEN
DENKENS**

**DAS KARPATENSEGMENT IM DIPLOMATISCHEN KORPS DER
UKRAINE**

SCIENTIFIC THOUGHT DEVELOPMENT

THE CARPATHIAN SEGMENT IN THE DIPLOMATIC CORPS OF UKRAINE

Monographic series «European Science»

Book 13. Part 1.

In internationalen wissenschaftlich-geometrischen Datenbanken enthalten

Included in International scientometric databases

MONOGRAPHIE

MONOGRAPH

Author:

Savchuk Andrii Borysovysh, graduate student, Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University, ORCID 0000-0001-5280-3647

Entwicklung des wissenschaftlichen Denkens: Das Karpatensegment im
diplomatischen Korps der Ukraine. Monografische Reihe «Europäische
Wissenschaft». Buch 13. Teil 1. 2022.

Scientific thought development: The Carpathian segment in the
diplomatic corps of Ukraine. Monographic series «European
Science». Book 13. Part 1. 2022.

ISBN 978-3-949059-61-2

DOI: 10.30890/2709-2313.2022-13-01

Published by:

ScientificWorld-NetAkhatAV

Lußstr. 13

76227 Karlsruhe, Germany

e-mail: editor@promonograph.org

site: <https://desymp.promonograph.org>

Copyright © Authors, 2022

Copyright © Drawing up & Design. ScientificWorld-NetAkhatAV, 2022

Inhalt / Content

INTRODUCTION	4

CHAPTER 1

ПРИКАРПАТЦІ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТИ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗУНР	7

CHAPTER 2

ДІЯЛЬНІСТЬ ВИХІДЦІВ ІЗ ПРИКАРПАТТЯ В ДИПЛОМАТИЧНОМУ КОРПУСІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

2.1. Розвиток канадсько-українських відносин крізь призму діяльності Андрія Шевченка (2015-2021)	29
2.2. Нова стратегія зовнішньої політики України у Європі в контексті сучасних викликів крізь призму діяльності Михайла Бродовича – Надзвичайного і Повноважного Посла України в Республіці Словенія	38
2.3. Провідні напрями діяльності Степана Волковецького як очільника дипломатичного корпусу України в Грузії та Азербайджані	42
2.4. Зовнішньополітична діяльність Маркіяна Чучука в державах Південно-Східної Азії	47
2.5. Формування сучасної інтеграційної стратегії в державах Західної Європи Олександром Купчишином	51
2.6. Іван Кухта як рупор зовнішньої політики України з-поміж вірменської громадськості періоду Революції Гідності	57

CHAPTER 3

ВНЕСОК ДИПЛОМАТІВ-ПРИКАРПАТЦІВ У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН

3.1. Дипломатична діяльність Дмитра Павличка на ниві розбудови нової архітектури українсько-польських відносин	63
3.2. Роль консульських представництв України в контексті діяльності Генерального консула України в м. Кракові та Гданську Зиновія Куравського та Віталія Максименка	69
3.3. Діяльність Ігоря Цепенди як дипломата й науковця щодо нормалізації українсько-польських взаємин на міжетнічному рівні ...	79

CONCLUSIONS	86

References	90

INTRODUCTION

Відродження України й розбудова національної державності неможливі без її активної зовнішньополітичної діяльності й утвердження на міжнародній арені. Розвиток української дипломатії на сучасному етапі не може здійснюватися успішно без вивчення й узагальнення історичного досвіду міжнародної діяльності України на всіх етапах її історії. У контексті викликів, перед якими сьогодні стоїть Україна, яка веде боротьбу з російським агресором на всіх рівнях, виникла необхідність аналізу вітчизняного досвіду у сфері дипломатичних відносин (особливо за складних умов національно-визвольних змагань українства у ХХ – на початку ХХІ ст. (1917-1922; 2014-2022)), виокремлення в ньому місця і ролі фахівців у сфері міжнародних відносин (у нашому випадку – вихідців із Прикарпаття), що слугуватиме увиразненню національних інтересів України, визначенню її зовнішньополітичних пріоритетів стосовно ключових світових політичних сил та регіональних особливостей української міжнародної стратегії.

Сьогодні весь цивілізований світ підтримує Україну в боротьбі з російською агресією, що є наслідком, окрім іншого, безпрецедентної титанічної щоденної і копіткої праці як Президента України В. Зеленського, Міністерства закордонних справ України на чолі з Д. Кулебою, так і всього дипломатичного корпусу. Нині відкрито дипломатичний фронт, на якому не тільки фахові дипломатичні сили, а й представники народної дипломатії, українська діаспора ведуть активну боротьбу на міжнародній арені. Таку ж діяльність, спрямовану на збереження суверенітету, незалежності, єдності та територіальній цілісності України, інформування світової громадськості про ситуацію в Україні, наслідки агресії Росії, ініціювання надання Україні військової, матеріальної, фінансової допомоги тощо, за умов боротьби за українську незалежність (1917-1922; 2014-2022) проводили українські дипломатичні місії, до складу яких входили і вихідці з Прикарпаття.

Актуальність наукової проблеми, яку почали досліджувати ще 2014 р., убачаємо і в тому, що попри те, що проблема історії української дипломатії привертає до себе увагу з боку учених, політичних діячів, широкого кола громадськості тощо, її регіональний вимір ще не став предметом розгляду сучасних ґрунтовних наукових досліджень. З-поміж наявного здобутку вітчизняних дослідників зовнішньої політики сучасної України [16; 31; 36; 40;

42; 42; та ін.] насамперед назвемо ґрунтовну колективну працю фахівців Національного інституту стратегічних досліджень та Національного інституту українсько-російських відносин «Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку» (1999) [41], у якій проаналізовано актуальні проблеми вітчизняної зовнішньої політики, подано обґрунтовані оцінки основних її напрямів, а також спрогнозовано ймовірні сценарії розвитку на перспективу, однак персоналістичний напрям практично не розроблений, тому назріла нагальна потреба вивчення історії української дипломатії крізь призму персоналістики. Вивчаючи історію української дипломатії, автори колективної праці «Нариси з історії дипломатії України» (К., 2001) [31], намагалися якомога ширше відтворити спектр діяльності української дипломатичної служби в різні історичні епохи і тим самим заклали підґрунтя до подальшого вивчення цієї широкомасштабної проблеми. Так, О. Павлюк і В. Сідак у розділі «Дипломатія незалежних українських урядів (1917-1920 рр.)» висвітлюють дипломатичну діяльність урядів УНР, Директорії УНР та ЗУНР, основні напрями діяльності дипломатичних представництв та розкривають їх роль у формуванні міждержавних відносин із країнами Західної Європи; простежують роль українських посольств і місій у торговельно-економічних зв'язках України з європейськими державами; розкривають діяльність консульської служби, пресо-інформаційних установ дипломатичних представництв та воєнно-санітарних місій [31, с. 584]. Попри ґрунтовність викладу загальних питань зовнішньої політики УНР, міжнародна діяльність уряду ЗУНР, його дипломатичних місій у країнах призначення залишилася дещо поза увагою авторів цієї праці. Згідно з підрахунками вченого А. Панчука, загальне число монографій, статей, наукових брошур та ін. публікацій за більш ніж вісімдесят років становить понад три тисячі назв [36, с. 2], проте питання зовнішньої політики ЗУНР, зауважує автор, стала об'єктом небагатьох досліджень (І. Гошуляка [11], В. Матвієнка [27], О. Павлюк [33-34] та ін.), з-поміж яких виокремлюємо праці одного з найавторитетніших дослідників доби ЗУНР О. Карпенка, який на основі широкої джерельної бази, архівних матеріалів створив узагальнювальну історію ЗУНР [18]. Ці та інші чинники посилюють актуальність нашого дослідження, у якому зроблено спробу простежити розвиток вітчизняної дипломатії в іменах на сторічному відтинку, увиразнити прикарпатський сегмент у дипломатичному корпусі України, висвітлити

значення прикарпатського дипломатичного чинника в міжнародній політиці України, показати традиції української дипломатії.

Дипломатичні портрети очільників уряду ЗУНР, його дипломатичних місій, а також надзвичайних і повноважних послів України за доби сучасних процесів українського державотворення уможливають проаналізувати конкретні напрями зовнішньополітичної діяльності України, виокремити роль і місце прикарпатців у сучасній міжнародній політиці. Дієвість і результативність роботи, прагматизм у взаєминах з міжнародними партнерами, чітке бачення України у площині світових координат у поєднанні з динамізмом, оперативністю, жвавим розумом – ось той чинник, який є умовою успіху кожного українського дипломата. Такій категорії фахівців під силу адаптувати інструментарій міжнародної політики до викликів війни, яку розв'язала Росія проти України. Завдання, які нині стоять перед українською дипломатією, виходять з традицій, що сягають ще початку XX ст., формуючись новітніми зовнішньополітичними реаліями, що вимагають від дипломатів постійного пошуку нових підходів та засобів захисту національних інтересів України, обстоювання її суверенітету. Високий професіоналізм дипломатів-прикарпатців був і є важливою умовою реалізації національно-державницьких прагнень України.

KAPITEL 1 / CHAPTER 1

ПРИКАРПАТЦІ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТИ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗУНР

Розв'язуючи внутрішні питання державного будівництва, уряд ЗУНР надавав виняткового значення зовнішньополітичній діяльності. Вона зводилася до двох основних напрямів: 1) відносини з Наддніпрянською Українською Народною Республікою; 2) визнання ЗУНР іншими державами, передусім Антантою. ЗУНР встановила дипломатичні відносини з Австрією, Німеччиною, Чехословаччиною, Угорщиною, Югославією, Італією, Ватиканом, США, Канадою, Бразилією. Однак реальне завдання полягало у визнанні ЗУНР на Паризькій мирній конференції, що мала вирішальний вплив на формування кордонів Європи після Першої світової війни і на якій домінували, передусім, інтереси Великобританії та Франції. Міжнародно-правове становище ЗУНР ускладнювалося тим, що Австрія за Сен-Жерменським договором усі свої права на Галичину передала Раді держав Антанти.

Пропонуємо поглянути на зовнішньополітичну діяльність уряду ЗУНР крізь призму громадсько-державної діяльності чільних діячів зовнішньополітичного відомства, які були вихідцями із Прикарпаття та вписали яскраву сторінку в розвиток історії української дипломатії. Ідеться насамперед про такі непересічні постаті, як Степан Витвицький та Кость Левицький, а також дипломатичних представників уряду ЗУНР, які брали участь у роботі Паризької мирної конференції (як-от Михайло Лозинський, а також були послами: Ярослав Біберович у Чехословаччині; Ярослав Олесницький, очільник дипломатичного представництва УНР у Великій Британії (1921–1923); Михайло Левицький рр. перебував на дипломатичній роботі: у 1920–1922 роках був повноважним представником УСРР у Німеччині, Австрії, Чехословаччині, у 1923–1924 рр. – в Австрії); Володимир Сінгалевиц, з квітня 1919 р. обіймав посаду дипломатичного представника ЗО УНР у Відні, тощо.

В історії української дипломатії помітне місце посідає Михайло Лозинський. **Михайло Лозинський** народився 30 липня 1880 р. у с. Бабині Калуського повіту на Станіславщині (нині – с. Бабин-Зарічний Івано-Франківської області) у незаможній сім'ї. По закінченні 1900 р. гімназії навчався на юридичних факультетах Львівського і Віденського університетів.

Утім, згодом переїжджає до Цюриха. Час, проведений у Львові, вирізняється великою увагою М. Лозинського до українського театру, до стану театральної критики та драматургії на Галичині. Під впливом театральних вражень Станиславова та Львова М. Лозинський навіть напише окремий цикл поезій «У театрі» в єдиній своїй поетичній збірці «Любов-туга». М. Лозинський також писав рецензії на драматичні твори, зокрема на драму А. Крушельницького «Семчишини». Він також був першим біографом життя та творчості дружини А. Крушельницького М. Слободи-Крушельницької (1935–1976) [1; 19, с. 116; 20, с. 86].

Суспільно-політична свідомість М. Лозинського спочатку сформувалася під впливом Русько-Української радикальної партії й творів І. Франка, але після близького знайомства зі східноукраїнськими та російськими політемігрантами, діячами міжнародного соціал-демократичного руху він перейшов на позиції анархо-комунізму М. Бакуніна і П. Кропоткіна. Проте анархізм М. Лозинського мав виразне українське національне забарвлення, тому будь-яку політичну партію чи суспільну течію він оцінював насамперед з погляду її ставлення до права націй на самовизначення. На становлення цих поглядів великий вплив мало і родинне оточення М. Лозинського. У Відні ще студентом він зустрічає свою майбутню дружину М. Таратуту – студентку медичного університету і сестру запеклого більшовика Віктора Таратути. Приблизно в першій половині 1902 року Михайло одружується з Марією в Цюриху. Невдовзі став відомим у міжнародному соціалістичному. 1903 року Марія покинула університет, вони втрьох із сином Романом повернулися спочатку до Відня, згодом до Львова. До 1906 р. у сім'ї Лозинських народилось четверо дітей – троє синів і донька [16, с. 92]. З 1900 р. М. Лозинський працював журналістом і перекладачем у львівських газетах «Діло» (з 1906 р. – член редакції) й «Літературно-науковий вісник», київських «Громадська думка» та «Рада» [1]. На початку 1907 р. вперше потрапив до Києва і жив там 2 місяці (лютий-березень), працюючи в редакції газети «Рада». З того часу починаються його регулярні відвідини столиці, а також Одеси, Харкова, Варшави, Вільна, Москви, Санкт-Петербурга. Близько 1914 р. М. Лозинський отримує ступінь доктора права у Віденському університеті. Обраний до Української Національної Ради у лютому 1919 р., він як член делегації брав участь у переговорах з місією Бертелемі. З березня того ж року М. Лозинський працював заступником державного секретаря (міністра) закордонних справ Західної області УНР [17, с. 64].

Як свідомий українець М. Лозинський вітав створення і діяльність Центральної Ради, негативно поставився до більшовицького перевороту в Петрограді, схвалив Брестський мир УНР із центральними державами, але вкрай негативно відреагував на гетьманський переворот 29 квітня 1918 р. і проголошення Української Держави П. Скоропадського. На початку листопада того ж року він був кооптований до Української Національної Ради і невдовзі за дорученням уряду ЗУНР розпочав у Львові переговори з Польським комітетом та представником Антанти, членом французької місії в Румунії старшим лейтенантом Віллемом щодо укладення українсько-польського перемир'я. Та вже 20 листопада перемовини зайшли в глухий кут, коли польська сторона за підтримки антантівського офіцера заявила, що ніколи не зречеться своїх прав на Львів. Після залишення українськими військами 21 – 22 листопада 1918 р. Львова М. Лозинський опинився на нелегальному становищі в місті, але наприкінці лютого 1919 р. він виїхав зі Львова для участі в перемовинах з антантівською комісією генерала Ж. Бартелемі щодо припинення бойових дій на українсько-польському фронті. 10 березня того ж року на пропозицію Є. Петрушевича М. Лозинського було призначено заступником державного секретаря закордонних справ і доручено керівництво цим секретаріатом на час відсутності В. Панейка [12, с. 28; 24, с. 69].

М. Лозинський брав участь у Паризькій конференції, коли керівництво ЗО УНР вирішило відрядити власну дипломатичну делегацію до Парижа, щоб усіма засобами домогтися миру на вигідних для Західної України умовах. 17 квітня 1919 р. М.Лозинський і державний секретар військових справ Д.Вітовський відбули до французької столиці [23, с. 78; 25, с. 270]. Станом на серпень 1919 р. спеціальна місія Лозинського – Вітовського зазнала цілковитої невдачі, а 12 грудня М. Лозинський, згідно з листом Є. Петрушевича, офіційно був звільнений з посади делегата в Парижі. Він у край негативно поставився як до підписання Варшавського військово-політичного договору між УНР і Польською Республікою, так і до створення в Парижі В. Панейком «Українського комітету» на федералістичних засадах за участі колишнього секретаря П. Скоропадського Сергія Моркотуна і українського кадета Михайла Могилянського. З організацією на початку 1921 р. Українського вільного університету у Відні (у жовтні того ж року був переведений до Праги) М.Лозинський працював у ньому до 1927 р. професором міжнародного права і читав курси «Монархія і республіка», «Існуючі держави», «Парламентарна та

радянська форма влади» [1; 56]. До кінця 1924 р. М.Лозинський тісно співпрацював із Є.Петрушевичем, очолюючи Комітет народів, поневолених Польщею. Ця організація мала на меті проведення в Західній Європі виступів проти польського окупаційного режиму на західноукраїнських, західнобілоруських і литовських землях. Як фахівець міжнародного права М. Лозинський обстоював невизнання польської державності, права Варшави на окупацію західноукраїнських територій і пропонував збереження закордонного центру ЗУНР [26]. Наприкінці 1923 р. за дорученням Є.Петрушевича М.Лозинський встановив контакти з радянськими дипломатами у Празі. Бесіди з повпредом СРСР Володимиром Антоновим-Овсієнком та сталі зв'язки з радниками, колишніми українськими есерами Наумом Калюжним і Антіном Приходьком, які представляли інтереси УСРР, сприяли зміцненню радянофільських поглядів М. Лозинського та його прагненню залишити емігрантське середовище, щоб узяти активну участь у національно-культурній праці в Харкові [11, с. 342; 24, с. 19]. Восени 1926 р. М. Лозинський подав заяву з проханням надати йому і родині радянське громадянство. Питання було розв'язано позитивно і у вересні наступного року він виїхав до радянської України. З 1 жовтня 1927 р. М. Лозинський викладав у Харківському інституті народного господарства, але був затверджений штатним професором зі спеціальності «Міжнародне право» лише з 1 січня 1928 р. після реорганізації ХІНГ М. Лозинський перейшов до Всеукраїнського комуністичного інституту радянського будівництва та права, але 21 березня 1933 р. був заарештований за звинуваченням у приналежності до Української військової організації. 23 вересня того ж року М. Лозинський був засуджений до 10 років виправно-трудових таборів і етапований на Соловки, страчений рішенням особливої трійки Управління НКВС СРСР по Ленінградській області 3 листопада 1937 р. Реабілітований ухвалою Військового трибуналу Київського військового округу від 24 вересня 1957 р. [25].

М. Лозинський був автором низки праць, що не втратили вартості й досі, – «Польський і руський революційний рух і Україна» (Львів, 1908), «Люди: Біографічно-літературні нариси» (Львів, 1909), «Війна і польська політична думка» (Львів, 1916), «Галичина в життю України» (Відень, 1916), «Галичина в рр. 1918–20. Розвідки і матеріали» (Відень, 1922), «Охорона національних меншостей в міжнародному праві» (Відень, 1923), «Уваги про українську

державність» (Відень, 1927), «У десятиріччя галицької революції: факти і спроба оцінки» (Харків, 1928), «Міжнародне право» (Харків, 1931) та ін. [25].

Степан Витвицький (1884 – 1965). Стисло схарактеризуємо основні етапи його життєдіяльності з тим, щоб увиразнити той період, який був присвячений розбудові стратегії зовнішньої політики ЗУНР, зокрема перебування на посаді державного секретаря закордонних справ ЗУНР (листопад 1918 – липень 1919 р.) та очільника місії ЗУНР в Парижі і Лондоні. С. Витвицький народився 1884 р. у с. Угорники на Коломийщині. До слова, у селі 1882 р. була відкрита державна школа, де навчалося 66 дітей. Директором школи був П. Витвицький, батько Степана. По закінченні початкової школи хлопець навчався в Рогатинській, відтак Станіславській гімназіях. Далі – на юридичному факультеті Львівського університету, закінчив юридичний факультет Віденського університету, здобув ступінь доктора права. За студентських років очолював «Академічну громаду» у Львові та товариство «Січ» у Відні. Під час навчання, окрім юриспруденції, отримав всебічну освіту, був активним у культурному житті українського студентства: відвідував лекції К. Студинського, М. Грушевського і О. Колесси; співав у студентському хорі «Академічної громади», виступав у аматорському театрі, режисером якого був В. Винниченко. На знак протесту проти антиукраїнської політики адміністрації університету С. Витвицький, разом з іншими українськими студентами, у 1904 р. залишає Львівський університет і переводиться до Віденського університету. Голова «Академічної громади» у Львові та товариства «Січ» у Відні. Докторат права захистив 1910 (1912) року. Згодом брав участь у культурному житті на Дрогобиччині, вступив до лав Українського січового союзу. Власну адвокатську канцелярію відкрив у Дрогобичі 1914 р., проводив активну українську громадсько-культурну діяльність на Дрогобиччині. У 1915–1918 рр. С. Витвицький – член редакції газети «Діло» і редактор «Свободи» у Львові. Восени 1924 р. повернувся з еміграції до Дрогобича, відновив адвокатську діяльність; спочатку спільно з В. Темницьким, пізніше у власній канцелярії; вів активну громадсько-політичну та культурно-просвітницьку діяльність – голова товариства «Просвіта» у Дрогобичі [4; 10; 20, с. 67; 223; 27, с. 470; 280; 44; 46]. У 1925–1939 роках – діяч УНДО. В 1926–1939 роках очолював філії українських товариств та установ «Сільського господаря», «Маслосоюзу», «Рідної школи». В 1935–1939 рр. – посол (депутат) до польського Сейму, з 1938 року — заступник голови УНДО та Української парламентської репрезентації.

У 1935-1939 роках був віце-бурмістром Дрогобича. Як адвокат, виступав захисником українського населення від переслідування з боку польського режиму: захищав 16 мешканців села Добрівляни, яких незаконно арештувала в 1929 р. польська поліція під час зборів читальні «Просвіти», мешканців села Брониця, жорстоко побитих польською поліцією в 1938 р. під час посвячення читальні «Просвіти» [22; 25; 45, с. 60].

На нашу думку, витоки його плідної діяльності як державотворця, дипломата, політичного діяча варто шукати в буремні роки Першої світової війни, коли С. Витвицький вступив до легіону Українських січових стрільців, відбуваючи службу в інформаційному відділі УСС – Пресовій Квартирі. В 1915–1918 рр. – член редакції газет «Діло» і «Свобода» у Львові, з 1918 р. – член політичного комітету, що підготував акт 1 листопада 1918 року. 18 жовтня 1918 р. С. Витвицький від УНДП увійшов до складу Української Національної Ради й був обраний її секретарем, належав до політичного комітету, що готував національно-демократичну революцію 1 листопада 1918 р. Після її перемоги був обраний секретарем Української Національної Ради. 26 –28 лютого 1919 р. С.Витвицький очолював західноукраїнську делегацію (О. Бурачинський, М. Лозинський) на перемовинах у Ходорові та Львові зі спеціальною місією Антанти за керівництва французького генерала Ж.Бартелемі [4; 10; 28; 46]. Українська сторона наполягала на встановленні лінії перемир'я по р. Сян, але із застереженням, що майбутній державний кордон з Польщею мав бути встановлений за етнографічним принципом, тобто дещо західніше від демаркаційної лінії. 28 лютого Ж. Бартелемі вручив С. Витвицькому листа з антантівським проектом угоди, за котрим демаркаційна лінія між Галицькою Армією і польськими військами встановлювалася таким чином, щоб до Польщі відійшла третина території Східної Галичини зі Львовом і Дрогобицько-Бориславським нафтовим басейном. Питання остаточного визначення державних кордонів покладалося на Паризьку мирну конференцію, а доти ЗО УНР зберігала право використовувати для своїх потреб певну кількість Бориславської нафти [7; 20, с. 111-115]. На жаль, керівництво ЗО УНР під тиском вищого командування Галицької Армії відмовилося від послуг місії Ж. Бартелемі й утратило реальний шанс здобути дипломатичне визнання з боку Антанти. Делегація С. Витвицького невдовзі припинила перемовини. 12 лютого 1919 р. у статусі першого заступника Державного секретаря закордонних справ С. Витвицький розпочав керівництво цим дипломатичним відомством, оскільки

В. Панейко очолював делегацію на Паризькій мирній конференції. Надалі С. Витвицький брав участь у перемовинах з місіями Антанти у справі перемир'я з Польщею; очолював делегацію ЗУНР на перемовинах з Румунією (березень-квітень 1919 р.) про союз та ненапад, однак румунські війська, за наказом Антанти, окупували шість повітів Галичини [19, с. 117]. Після від'їзду М. Лозинського на Паризьку мирну конференцію С. Витвицький на посаді заступника державного секретаря закордонних справ ЗОУНР та очільника справами державного секретаріату закордонних справ утілював зовнішню політику ЗУНР. Очолював західноукраїнську делегацію на перемовинах з міжнародною комісією за керівництва генерала Л. Боти щодо припинення українсько-польської війни. Згідно із запропонованою Л. Ботою демаркаційною лінією Дрогобицький нафтовий басейн залишався за ЗО УНР, кожна з ворогуючих сторін мала обмежити чисельність своїх військ у Галичині 20 тисячами осіб. 13 травня 1919 р. С. Витвицький від імені уряду прийняв пропозиції комісії, але поляки відкинули їх і наступного дня перейшли в наступ по всьому фронту [11, с. 343]. 9 червня 1919 р. С. Витвицький був призначений до складу Ради уповноважених Диктатора Є. Петрушевича в Галичині і за Збручем, відповідав за закордонні справи. 3 жовтня 1919 р. – заступник голови дипломатичної місії Директорії УНР А. Лівницького у Варшаві. Протестуючи проти проекту умов українсько-польського союзного договору, наступного року залишив переговори і вийшов зі складу місії. 1 серпня 1920 р. С. Витвицький як уповноважений за закордонні справи увійшов до екзильного уряду ЗУНР у Відні. У лютому 1921 – березні 1923 рр. очолював місії ЗУНР у Парижі й Лондоні, домагався визнання Францією та Великою Британією факту анексії Польщею території Східної Галичини та відновлення її незалежності. Він був у складі дипломатичної делегації ЗУНР (К. Левицький (голова), С. Рудницький, о. Й. Жан та Е. Брайтер) на Міжнародній конференції в Генуї (квітень 1922 р.), на якій обговорювався статус Східної Галичини. За підсумками цієї конференції, С. Витвицький надрукував статтю у французькому часописі «L'Europe Nouvell» під назвою «Незалежність Східної Галичини», у якій обґрунтував міжнародно-правову правомірність визнання суверенної республіки в Східній Галичині. Є. Петрушевичу (28.08.1922) разом з К. Левицьким та о. Й. Жаном надані повноваження для захисту інтересів населення Східної Галичини в Лізі Націй; а 6 вересня їй надіслана нота від імені УНРади за підписами К. Левицького та С. Витвицького [10; 11, с. 345]. 22

вересня 1922 р. III асамблея Ліги Націй ухвалила резолюцію, у якій вимагали від країн Антанти якнайшвидшого розв'язання питання про державний статус Східної Галичини, однак рішенням Ради послів держав Антанти 14 березня 1923 р. юридично оформлено анексію Східної Галичини Польщею.

Таким чином, цей період життєдіяльності С. Витвицького найтісніше пов'язаний зі створенням та першими кроками західноукраїнської дипломатії: С. Витвицький стояв біля витоків ЗУНР, розбудовував її зовнішню політику, був одним з організаторів возз'єднання УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року, очолював державне секретарство закордонних справ ЗУНР (листопад 1918 — липень 1919 р.) та місію ЗУНР в Парижі і Лондоні. Відтак у квітні 1922 р. був у складі дипломатичної делегації ЗУНР на Міжнародній конференції в Генуї, на якій обговорювався статус Східної Галичини. Цю працю С. Витвицький продовжував і на еміграції, куди виїхав 1939 р. З 1945 р. став керівником правничого відділу Центрального представництва української еміграції в Німеччині та був одним з ініціаторів створення в 1948 р. об'єднання політичних і громадських сил на еміграції – Української національної ради (УНРади), замість Державного Центру УНР, який існував з 1922 р. На першій сесії УНРади, що відбулася 16-20 липня 1948 р., він був обраний заступником голови Ради, а у 1949 р. – заступником голови Виконавчого Органу (ВО) УНРади та керівником відділу закордонних справ. 1951 р. виїздить до США, де продовжує громадсько-політичну діяльність, будучи представником УНРади в США та головою міжнародного Союзу поневолених Росією народів. На третій сесії УНРади у Мюнхені, в 1954 р., С. Витвицького обирають головою Виконавчого органу (уряду) а відтак – Президентом УНР на еміграції [10; 28]. З 1954-го по 1965 рік – Президент Української Народної Республіки в екзилі, гаслом діяльності якого були такі слова: «Ми, чи наші послідовники, донесемо прапори Української Народної Республіки туди, звідкіль вони були винесені, де вони стануть символом української влади, обраної волею українського народу» [7, с. 117].

Важливою стала діяльність С. Витвицького в організації Центрального представництва української еміграції в Німеччині (заступник голови) і створенні Української національної ради; від 1949 року – заступник голови виконавчого органу Української національної ради і керівник відділу закордонних справ, од 1951 р. – представник виконавчого органу Української національної ради у США. З 1954-го по 1965 рік – 2-й Президент УНР в екзилі.

Помер С. Витвицький 1965 р. у Нью-Йорку, похований на українському православному цвинтарі в Баунд-Бруку (штат Нью-Джерсі) [11; 28]. Івано-Франківщина вшановувала пам'ять про свого видатного земляка. Так, з 2002 р. в Івано-Франківську є вулиця Витвицького.

Важливо зазначити, що, окрім практичної дипломатичної діяльності, С. Витвицький відбувся і як автор численних теоретичних праць у ділянці міжнародного права, дипломатичної науки. Його міжнародно-правнича розвідка про статус та роль Галичини в міжнародній політиці в 1914 – 1923 рр. опублікована в часописі «Український історик» (1995). Темі четвертого універсалу присвячена його історично-правнича розвідка, яка побачила світ у часописі «Правничий вісник» (1955), що видавався Товариством українських правників у США. Відтак «Українські землі під Польщею» – тема його статті в Енциклопедії Українознавства. Постаті та діяльності С. Витвицького присвячені біографічні статті, опубліковані в енциклопедичних виданнях: Енциклопедія Українознавства, Енциклопедія сучасної України, Юридична енциклопедія, Енциклопедія Коломийщини, Енциклопедія Львова та ін., авторами яких є Т. Андрусак, П. Арсенич, М. Богаченко, М. Головченко, І. Гловацький, І. Головацький, В. Горинь, В. Прилуцький. К. Кондратюк та І. Патер розкривають його діяльність у період ЗУНР. Його просвітницька діяльність на Дрогобиччині у 1920 – 1930-х рр. та громадсько-політична діяльність у період визвольних змагань (1918 – 1923 рр.) розкривається у статтях О. Швед [44-46]. Громадсько-політична діяльність Степана Витвицького є темою кандидатської дисертації О. Швед (2010).

Кость Левицький народився 18 листопада 1859 р. у с. Тисмениці на Станіславщині в сім'ї священика. Закінчив Станіславську гімназію, навчався на юридичному факультеті Львівського й Віденського університетів, 1884 р. в останньому захистив докторську дисертацію. З 1890 р. займався приватною адвокатською практикою у Львові. К. Левицький був людиною непересічних талантів та невичерпної громадської енергії: його обирали заступником голови «Академічного братства», був активним діячем першого товариства українських правників «Кружок правничий» (1881), співзасновником, провідним діячем товариства українських ремісників «Зоря», «Народної торгівлі» (1883), страхового товариства «Дністер» (1891), «Краєвого союзу ревізійного» (1904), «Земельного банку гіпотечного» (1910), директором «Краєвого союзу кредитового» (1898–1939), засідав в управі «Просвіти» [3, с. 9;

38, с. 340; 43, с. 98]. К. Левицький перекладав закони, опрацьовував українську юридичну термінологію, уклав німецько-український правничий словник, почесний член Наукового товариства імені Тараса Шевченка, співзасновник, довголітній редактор «Часописі правничої» та кварталника Союзу українських адвокатів «Життя і право», автор популярних юридичних праць. За справедливою оцінкою духовного лідера українців Йосипа Сліпого, К.Левицький був «найбільший керманич політичного життя народу». Видатний український політик, він став співзасновником і секретарем «Народної Ради», членом президії та президентом Народного комітету Української національно-демократичної партії, депутатом Палати Послів австрійського парламенту (1907–1918) та Галицького сейму (1908-1913; від IV курії округу Рогатин; входив до складу «Українсько-руського соймового клубу», заступником голови у 1908–1909 рр. та очільником «Українсько-руського соймового клубу» у 1910-1913 рр.); 1913–1914 рр. – від IV курії округу Жидачів), президентом (головою) «Українського соймового клубу» в Галицькому сеймі (1913–1914), президентом українського клубу в австрійському парламенті (1910–1916) [3, с. 21]. А, очолюючи боротьбу українських парламентарів за український університет і реформу виборчої ординації до Галицького сейму, став одним із найавторитетніших лідерів українського політикуму. 2 серпня 1914 р. К. Левицький очолив Головну Українську Раду, 5 травня 1915 р. — Загальну Українську Раду, 9 листопада 1918 р. був призначений головою тимчасового Державного секретаріату ЗУНР, відтак міністром фінансів [3, с. 25]. За умов розпаду Австро-Угорської імперії парламентарії сформували Українську Національну Раду, взяли курс на створення незалежної держави. 31 жовтня 1918 р. львівська делегація Ради під проводом К.Левицького ухвалила рішення про збройне повстання. 9 листопада УНРада за його головування схвалила опрацьовану за його участі тимчасову Конституцію ЗУНР. За двомісячного головування уряд сформував правові й організаційні засади ЗУНР. Після відставки К. Левицький очолював комісію виборчого законодавства УНРади. Через відступ УГА в липні 1919 р. за Збруч переїхав до Відня, увійшов до складу уряду ЗУНР як уповноважений у справах преси та пропаганди, згодом — закордонних справ. Очолював делегації ЗУНР на міжнародних конференціях у Ризі (1920), Женеві (1921), був членом делегації ЗУНР на Генуезькій конференції (1922). Очолював Комітет політичної еміграції. Після

самоліквідації 1923 р. уряду згідно з рішенням Ліги Націй про анексію Східної Галичини повернувся до Львова [27, с. 457].

Більш докладно проаналізуємо цей період життєдіяльності К.Левицького, позаяк він пов'язаний з міжнародною діяльністю уряду ЗУНР, реалізацією ним зовнішньої політики, урешті, зі становленням і розвитком західноукраїнської дипломатії. Отож з 1 серпня 1920 р. К.Левицький увійшов до складу екзильного уряду ЗУНР у Відні як уповноважений з питань преси і пропаганди (з початку 1921 р. – уповноважений із закордонних справ), а 11 вересня очолив західноукраїнську делегацію, що через Берлін і Щецин морем вирушила до Риги для участі в мирних переговорах між Польщею і більшовицькою Росією. На перемовинах К. Левицький намагався порозумітися з українськими членами більшовицької делегації (голова Д.Мануїльський) на ґрунті проведення у Східній Галичині референдуму щодо її державно-правового статусу та допуску делегації ЗУНР до повноправної участі в перемовинах. Більшовицькі делегати вимагали від К.Левицького офіційного засудження С.Петлюри і в принципі не заперечували проти галицьких пропозицій. Однак галицько-більшовицький діалог з об'єктивних причин не привів до бажаних результатів. На знак протесту щодо незаконного торгу Кремля західноукраїнськими і західнобілоруськими землями К.Левицький спільно з делегатами Білоруської Народної Республіки офіційно виступив з відозвою «До всіх!» і оприлюднили її в пресі [3, с. 45].

Упродовж 1921–1922 рр. К. Левицький не припиняв активної дипломатичної діяльності: вів перемовини в Женеві з головою Верховного комісаріату Ліги Націй у справах біженців Ф. Нансеном, відвідав США з повноваженнями самостійно вести фінансові й торговельно-політичні переговори та підписувати відповідні угоди, виїздив разом із Є. Петрушевичем до Генуї для укладення таємних домовленостей із Х. Раковським про спільні антипольські дії, домагався згоди Кремля на відкриття у Харкові й Москві дипломатичних представництв ЗУНР. Але після рішення Ради послів Антанти від 14 березня 1923 р. про анексію Східної Галичини Польщею й саморозпуск екзильного уряду ЗУНР К. Левицький засудив продовження Є. Петрушевичем зв'язків із більшовиками й вирішив повернутися в Галичину, перейшовши на позиції «угодовства», тобто порозуміння з поляками [3, с. 50].

Повернувшись до Львова 1924 р., він відійшов від участі в активному політичному житті й зосередився на праці в культурних, господарських і

фахових установах. До вересня 1939 р. К. Левицький очолював у Львові Союз українських адвокатів та редагував часопис «Життя і право», в 1935 – 1939 рр. був членом Начальної ради адвокатів у Варшаві, одночасно – директором Центробанку.

Драматичною склалася доля патріарха українського політикуму з настанням 1939 р. радянського режиму. «Золотий вересень» 1939 р. втягнув К. Левицького у вир політики – однопартійці доручили налагодити контакти з новою владою. 22 вересня 1939 р. він представився репрезентантам радянської влади. Наприкінці вересня 1939 р. К. Левицький був заарештований органами НКВС СРСР, його вивезли до Москви. 80-річний сеньйор галицької політики просидів на Луб'янці півтора року. Унаслідок наполягань К. Студинського, інших галичан, на думку яких зважала радянська влада, та «за відсутністю доказів злочину» в червні 1941 р. його звільнили. 30 червня 1941 року ОУН проголосила Українську державу, К. Левицький очолив Раду Сеньйорів (передпарламент – з 6 липня, із 30 липня 1941 р. – УНРада), яка стала координуючим центром української нації в Галичині до часу відновлення (як сподівалися тоді її керівники) державної незалежності України, котрий «достосовуватиметься до вимог німецької влади, щоб таким чином здійснити якнайскоріше Соборну Україну». Неодноразово провадив нелегкі перемовини з нацистами, намагався відіграти роль представника єдиної легітимної влади в Галичині. На початку 1942-го р. нацисти поставили перед УНРадою ультиматум про саморозпуск [3, с. 46]. Помер К. Левицький 12 листопада 1941 р. Похований на Янівському меморіальному цвинтарі поруч з генералом М. Тарнавським [38].

К. Левицький відбувся як науковець. Його перові належать ґрунтовні студії у ділянці політології, історії українського національного руху, права тощо, які не втрачають і понині, особливо за умов, коли Україна обстоює свою незалежність у збройній боротьбі проти Росії, своєї наукової вартості та значущості: «Німецько-український правничий словник» (Львів, 1893, 1920), «Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914» (Львів, 1926), «Історія визвольних змагань галицьких українців з часу світової війни 1914 – 1918 рр.» (1926, Львів, 1928–1930), «Великий зрив (від березня до листопада 1918)» (Львів, 1931) та ін. На честь К. Левицького в рідному місті Тисмениця 1993 р. названо вулицю [30]. 26 листопада 2009 р. Національним банком України була випущена ювілейна монета «Кость Левицький». 2010 р. до 150-

річчя від дня його народження Львівською обласною телерадіокомпанією презентовано документальний фільм, присвячений діяльності видатного юриста, громадського, державного та політичного діяча [3, с. 59].

Окрему сторінку в становлення і розвиток західноукраїнської дипломатії вписали **Ярослав Біберович, Ярослав Олесницький, Михайло Левицький, Володимир Сінгалеви́ч**, які очолювала закордонні дипломатичні представництва. Зокрема, в Австрії (В. Сінгалеви́ч), Чехословаччині, Угорщині, Німеччині, Австрії (Я. Біберович, 1919-1920); у Великій Британії (Я. Олесницький у 1919-1921 рр. разом з М.Меленевським обіймав посаду радника української дипломатичної місії); у Німеччині, Австрії, Чехословаччині у 1920-1922 рр., у 1923-1924 роках – в Австрії (як повноважний представник УСРР М. Левицький).

Ярослав Біберович (1883-1948) народився в Коломиї у сім'ї видатних артистів театру «Руська бесіда» Івана та Іванни Біберовичів. Ярослав, розпочавши військову кар'єру інженера-сапера, невдовзі активно спричинився до розбудови збройних сил ЗУНР, спочатку як отаман УГА, а відтак як військовий представник уряду ЗУНР в Угорщині та Німеччині; посол ЗУНР у Відні [43, с. 67].

Ярослав Олесницький (1875-1933 рр.) – професійний юрист і дипломат; упродовж 1921-1923 рр. – очільник дипломатичного представництва УНР у Великій Британії. Народився в Галичі в священницькій родині (і дід, і батько були священиками). Утім, на вибір професії правника вагомий вплив мав дядько – Є.Олесницький (1860–1917), адвокат, політик, громадський діяч, публіцист, письменник. Цікаво, що брат – Г. Олесницький (1890–1952), адвокат в Підкамені і Золочеві, помер у США та обидва сини – Р. Олесницький (1906–1990), працював адвокатом у Нью-Йорку, а також другий син Євген (1911–1980), що працював суддею в Гданську – продовжили династію юристів [19, с. 118]. З 1917 р. Я.Олесницький – член Української національної демократичної партії. З 1918 р. до 1919 р. – радник Державного Секретаріату Закордонних справ УНР. 22 січня 1919 р. – входив до складу делегації ЗУНР, яка брала участь в урочистому проголошенні Акту Злуки. З 1919 р. до 1921 р. – разом з М. Меленевським обіймав посаду радника української дипломатичної місії у Великій Британії. 1921 р. Я. Олесницький викладав у Львівському (таємному) українському університеті. З 1923 р. мешкав у Золочеві, що на Львівщині. Займався адвокатською практикою, був членом Союзу українських адвокатів. З

1930 р. – депутат польського парламенту. На початку 1930-х р. – активно виступав проти кривавих репресій польського режиму щодо українського населення Західної України. 1931 р. від імені Української Парламентської Репрезентації в сеймі звернувся до Ліги Націй у Женеві з рішучим протестом проти політики «пацифікації». 15 липня 1933 р. Я. Олесницький помер у Золочеві [19, с. 119].

Володимир Сінгалеви́ч (1875-1945) - український громадсько-політичний діяч у Галичині, правник. В. Сінгалеви́ч народився 13 січня 1875 р. у присілку м. Косова Москалівка в сім'ї греко-католицького священника. Походив з німецького роду Шиллінгів. 1893 р. закінчив правничий факультет Львівського університету. Працював у судових установах Кам'янки Струмилової, Перемишля та Глинян. В. Сінгалеви́ч – активний діяч Української національно-демократичної партії. Упродовж 1911-1918 рр. – посол до австрійської Державної ради у Відні, у 1913-1914 рр. – посол до Галицького сойму. З вересня 1914 р. – заступник голови Бойової управи Українських Січових Стрільців у Відні. Брав участь у підготовці Листопадового зриву 1918 р. у Львові, установлював українську владу в Стрийському та сусідніх повітах [12, с. 113]. Плідною була діяльність В. Сінгалеви́ча як члена УНРади ЗУНР (1918-1919) та її дипломатичного представника за кордоном: перебував у Відні, де працював у австрійській Ліквідаційній комісії. З квітня 1919 р. обіймав посаду дипломатичного представника ЗО УНР у Відні. 1 серпня 1920 р. призначений уповноваженим Диктатора ЗУНР Є.Петрушевича у справах фінансів, торгівлі та промислу, в 1922 р. – уповноваженим для внутрішніх справ. Після поразки національно-визвольних змагань В. Сінгалеви́ч поринає в громадську та професійну (банківську) діяльність. Упродовж 1930-1939 рр. – директор Земельного банку у Львові. У січні 1931 р. став членом-засновником Українського католицького союзу. Помер 7 листопада 1945 р. у м. Брегенці (Австрія) [43, с. 58].

До когорти тих, хто стояв біля витоків вітчизняної дипломатії, відносимо і **Михайла Левицького** (1891–1933) – українського радянського дипломата, партійного діяча. М. Левицький упродовж 1920–1924 рр. перебував на дипломатичній роботі: у 1920–1922 рр. був повноважним представником УСРР у Німеччині, Австрії, Чехословаччині, у 1923–1924 рр. – в Австрії. Народився 9 лютого 1891 р. у селі Явче (нині Рогатинського району) на Станиславівщині. Навчався у Львівській гімназії. Під час Першої світової війни був офіцером

австрійської армії. Перебував у полоні в Росії, де, на нашу думку, проникнувся більшовицькою ідеологією, позаяк невдовзі М. Левицький – активний учасник боротьби за радянську владу в Туркестані. 1918 р. був редактором української газети «Туркестанська рада» (Ташкент). Від 1919 р. – один із керівників комуністичного руху в Східній Галичині. Був делегатом II конгресу Комінтерну (1920) [40, с. 389]. Від 1924 р. М. Левицький – активний партійний та державний діяч: народний комісар Робітничо-селянської інспекції УСРР, секретар Житомирського окружного, завідувач культурно-освітнього відділу ЦК КП(б)У. На IX з'їзді КП(б)У М.Левицького обрали членом Центральної контрольної комісії КП(б)У, на X та XI з'їздах КП(б)У – кандидатом у члени ЦК КП(б)У. Його спіткала трагічна доля всіх тих, хто повірив в «українську радянську ідею» та переїхав на Велику Україну, а відтак, як Михайло Лозинський (1937), були тавровані як вороги народу, засуджені та ув'язнені. 1933 р., тоді ж, коли й М. Лозинського, було заарештовано М. Левицького та вислано до Сормова (біля Нижнього Новгорода), де 1933 р. Михайло Левицький застрелився [27, с. 482].

На становлення західноукраїнської дипломатії великий вплив мали провідні державні, політичні та громадські діячі Галичини, що розбудовували ЗУНР та були вихідцями зі Станіславщини (**Лев Бачинський, Дмитро Вітовський, Михайло Мартинець, Юліан Романчук**).

Лев Бачинський (1872-1930) – український галицький адвокат, громадсько-політичний діяч, очільник Української радикальної партії (1918–1930), посол до австрійського парламенту (1907–1918). За періоду ЗУНР – комісар Станіславського повіту, відтак – віце-президент Національної Ради ЗУНР. Народився Л. Бачинський 14 липня 1872 р. у Серафінцях на Городенщині в багатодітній родині директора народної школи. По закінченні сільської школи навчався в Коломийській гімназії, де був одним з найактивніших учасників нелегального гуртка молоді. З 1891 р. навчався на юридичному факультеті Чернівецького університету. Не маючи змоги стаціонарно продовжувати освіту в університеті, студент-заочник юридичного факультету влаштувався на службу в адвокатській канцелярії Т. Окуневського в Городенці. На цьому терені молодий Л. Бачинський розгорнув громадсько-культурну діяльність, став підпорою молодого радикального руху на Городенківщині, заснував економічно-політичні товариства. У середині 1890-х років Л. Бачинський заочно здобув вищу освіту, став доктором права, увійшов

до числа найактивніших діячів радикальної партії. 1897 року (під час виборів) був арештований, засуджений до 14 днів арешту (відбував у Тернополі [5, с. 7-10; 37, с. 21]). На VII з'їзді партії у липні 1898 р. Л. Бачинського обрали до її головного правління – разом з І. Франком, М. Павликом, С. Даниловичем, П.Думкою. З цього часу його життя нерозривно пов'язане з організаційною розбудовою радикального руху в Галичині. На початку 1900-х років зі Снятинщини Л.Бачинський переїхав на Бойківщину: спочатку працював у Калуші (канцелярія А. Коса), потім переїхав до Стрия, де, як згадує в автобіографії, «брав активну участь у всіх зборах... скликав радикальні віча». Тут він ще більше віддається політичній і громадській діяльності, здобуває широкий авторитет з-поміж своїх виборців, які 1907 р. за підтримки демократичних сил обрали його депутатом від Станіславівського округу. Як депутат Л.Бачинський був відомий своєю принциповістю і витривалістю у політичних дискусіях. Так, 13-14 червня 1912 р. він 13 годин без перерви виголошував опозиційну антиурядову промову. Ішлося про те, щоб заблокувати величезний військовий бюджет, який уряд намагався затвердити в парламенті [5, с. 22; 37, с. 29].

У період Першої світової війни піклувався про долю переселенців, вивезених з рідного краю до таборів, звертав увагу урядових органів на тяжке соціальне становище людей, які змушені були залишити Україну. Живучи у Відні, співпрацював з такими діячами, як М. Ганкевич, К. Левицький, Є. Петрушевич, В. Дорошенко, М. Лагодинський. За доби ЗУНР Лев Бачинський був повітовим комісаром Станиславова. 3 січня 1919 р. на першій сесії УНРади Л. Бачинського було обрано заступником президента УНРади Є. Петрушевича і членом правління. Таким чином він, очільник радикальної партії, узяв на себе і свою партію співвідповідальність за діяльність уряду молодого держави. 3-го січня 1919 року сесія ЗУНР ухвалила Закон про Злуку двох частин України в єдину державу, при збереженні автономії ЗУНР. Усі ці заходи теоретично і практично розроблялися за найактивнішої участі Лева Бачинського. На 22 січня в складі 65 осіб до Києва прибула делегація ЗУНР на чолі з Левом Бачинським. На цей день призначено урочисту подію – Злуку двох частин України в одну соборну державу. На площу біля Софії Київської прийшли члени Директорії на чолі з її головою В. Винниченком і делегація від ЗУНР з віце-президентом західних областей Л. Бачинським. Цього дня він виступив із вражаючою урочистою промовою. Сповнивши свою місію, Л. Бачинський разом з

делегацією повернувся до Станіслава. Його проєкт земельної реформи ліг в основу закону уряду УНР, ухваленого 1919 р [5, с. 67; 13; 21; 37, с. 18-20]. 19 квітня 1930 р. газета «Громадський голос» сповістила сумну новину про те, що у Відні 12 квітня «по тяжкій недужі на 58 році життя помер Л. Бачинський, життя якого кличе до нас словами Великого Генія трудящих мас нації Т. Шевченка – «Борітеся – поборете!» [13].

Юліан Романчук (1842-1932 рр.) - довголітній політичний провідник галицьких українців, визначний громадський та культурно-освітній діяч (педагог, письменник, журналіст, видавець). Ю. Романчук народився 24 лютого 1842 р. у селі Крилос (біля Галича) у родині вчителя. По закінченні Львівського університету впродовж 1863–1900 рр. був гімназійним учителем (класична філологія) у Львові. Ю. Романчук стояв біля витоків низки провідних українських товариств: член-засновник материнського товариства «Просвіта» (1868) та довголітній його голова (1896–1906), один із засновників НТШ (1873), Руського товариства педагогічного (з 1926 р. – Українського педагогічного товариства «Рідної школи») (1881), «Учительської громади» (другий голова, згодом почесний член). А також він засновник і видавець двох найважливіших часописів: «Батьківщина» (1873), співзасновник і співробітник щоденника «Діло» (1880), місячника «Ruthenische Revue (Ukrainische Rundschau)» у Відні [14, с. 13-15; 47, с. 7-8].

На початку 1880-х рр. Ю. Романчук – активний політичний і громадський діяч: 1883 –1895 рр. – посол до Галицького сойму (з 1889 р. – голова Українського Соймового Клубу («Руського клубу»). 1885 р. – ініціатор і співзасновник Народної Ради. Упродовж 1891–1897 рр. і 1901–1918 рр. – посол до австрійського парламенту (1907–1910, 1916–1917, голова Української Парламентарної Репрезентації, з 1910 р. віце-президент парламенту), 1899 р. співзасновник Національно-демократичної партії (до 1907 р. її голова) [14, с. 17]. Під час Першої світової війни – голова Українського Допомогового Комітету і Української Культурної Ради у Відні.

Велику об'єднавчу роботу Ю. Романчук провадив, зокрема, як голова української парламентської репрезентації в Державній раді та віце-президент Рейхсрату (до речі, він був єдиним українцем, який здобув таку високу посаду в австрійському парламенті). Це був час, коли загострилася боротьба за український університет, набирав обертів громадський рух за зміну виборчої системи, наростали хліборобські страйки тощо. За таких обставин Ю.

Романчук, який завжди намагався реально оцінити складну ситуацію, неодноразово знаходив консенсус як з урядом, так і з радикально налаштованою опозицією. І домагався цього завжди цивілізованим шляхом, не допускаючи подальшого суспільного протистояння. Це, власне, було виявом його європейськості як політика. Значних зусиль докладав Ю. Романчук і для припинення суперечок усередині Українського парламентського клубу, примирення буковинських послів, до порозуміння між Українською народною і Українською національно-демократичною партіями тощо [14, с. 23].

На початку ХХ ст. справжнім випробуванням для Ю. Романчука, як і українського політикуму загалом, стала Перша світова війна: галичани та наддніпрянці (через лояльність до держав, у складі яких вони перебували) опинилися в стані війни між собою. У вересні та грудні 1914 р. домігся скликання узгоджувальних нарад усіх послів від Галичини і Буковини з метою усунення розбіжностей в українському таборі. Тут черговий раз проявився талант Юліана Романчука як дипломата. На жаль, через партійні суперечки досягти порозуміння не вдалося. А вже на початку 1915 р. протистояння послабшало і на роль посередника в залагодженні конфлікту знову було запропоновано кандидатуру Ю. Романчука. 28 лютого 1915 р. він ініціював проведення узгоджувальної наради всіх українських організацій, на якій закликав до тіснішої співпраці з наддніпрянцями. Шляхом тривалих переговорів вдалося виробити узгоджувальну платформу. І 30 квітня 1915 р. представники Народного комітету, УНДП, Українського парламентського клубу, буковинців та Союзу визволення України утворили Загальну Українську Раду для координації зусиль щодо захисту українських інтересів (підтримка біженців, викриття зловживань російських військ тощо). Побачивши, що суперечності між К. Левицьким, М. Васильком і опозицією знову загострилися, Ю. Романчук на засіданні 23 травня 1916 р. запропонував створити єдину українську організацію – Загальну українську парламентарну репрезентацію. Пропозиція була схвалена, а реалізувати задум доручили К. Левицькому, І. Горбачевському та Ю. Романчуку. Проте не судилося: маніфест австрійського уряду про розширення автономії Галичини без урахування її поділу на польську та українську частини, тобто без врахування засадничих вимог українського національного руху, став першим кроком до утворення Польської держави. На знак протесту українські клуби саморозпустилися, а замість них було утворено Українську парламентську репрезентацію (УПР), яку очолив Ю. Романчук, а

заступниками обрано Є. Петрушевича та Л. Бачинського [17, с. 146; 23, с. 178]. На думку історика С. Ярославина, 75-річний Ю. Романчук свідомо очолив УПР, «щоб не допустити до цілковитого розбиття політичного проводу» [47, с. 15], тоді, як інший дослідник, Б. Магміт, навпаки, не бачив смислу «щоби ветерана ... насильно впахати в сам розгар неперемінливої боротьби, коварства, наклепів, душевних підкупів» [14, с. 50].

Наведені вище факти із життєдіяльності Юліана Романчука яскраво засвідчують, що лише завдяки високому загальнокультурному й політичному рівням, ерудиції, дипломатичному хисту, енергійності та ініціативності, політичній далекоглядності Ю. Романчук на зламі ХХ ст. утвердився як провідний політик Галичини, який користувався великим авторитетом не лише з-поміж українських, а й польських парламентарів та офіційного Відня. Репрезентуючи українців на найвищих державних рівнях, посол зробив значний внесок у становлення, розвиток і утвердження національного політичного руху, за що отримав заслужену народну славу. Працюючи за складних суспільно-політичних умов, коли між українським і польським національними рухами точилася гостра політична боротьба, а центральний уряд свідомо зіштовхував їх між собою, Ю. Романчук своє завдання вбачав у тому, щоби захищати інтереси галицьких українців мирним, цивілізованим шляхом. Тому він завжди діяв помірковано, в рамках закону, прагнучи не допустити кровопролиття в міжнаціональному протистоянні. Звідси – гнучкість й прагматичність, схильність до компромісів заради очікуваного результату, що загалом було наочним виявом його європейськості як політика.

Як член (делегат) Української Національної Ради ЗУНР брав активну участь у розбудові молодої держави. Ю. Романчук був великим авторитетом з-поміж галицького політичного істеблішменту, користувався великою повагою з-посеред українців краю. 10 листопада 1918 р. відбулася важлива подія в житті уряду ЗУНР, саме йому доручили виконати ключову місію: Ю. Романчук запрягнув у Львові членів Державного Секретаріату ЗУНР. Так само 1923 р. прийняв на площі св. Юра від тисячного львівського майдану присягу на вірність українській державності. Як сеньйор галицьких політичних і громадських діячів Ю. Романчук користувався загальною пошаною з-поміж усієї української громадськості, мав великий вплив на розвиток політичного, громадського і культурно-освітнього життя. У 1900–1910 рр. разом з Є. Олесницьким і К. Левицьким був членом фактичного політичного проводу

галицьких українців. У 1920-х роках очолював скликувану для політичних консультацій «Раду Сеньйорів» [14, с. 56]. Помер «геніальний політик, зразковий державний діяч» Юліан Романчук 22 квітня 1932 року у Львові [14, с. 60].

До розбудови ЗУНР (зокрема у сфері соціально-економічних питань) спричинився і **Михайло Мартинець** (1859-1919) – міністр земельних справ (державний секретар) ЗУНР. Народився у Солотвині на Станиславівщині. Закінчив Львівський політехнічний та Віденський університети, інженер лісівництва. Упродовж 1900–1914 рр. працював при міністерстві керівником відділу регуляції гірських потоків у Галичині з центром служби у Самборі. Опублікував монографію про методи боротьби з розливами гірських річок. За заслуги призначений радником Віденського імператорського двору. У 1916–1918 рр. М. Мартинець працював керівником Централі відбудови краю у Львові. Брав активну участь у Листопадових подіях. 12 листопада 1918 р. на засіданні УНРади з пропозиції Голови Державного Секретаріату ЗУНР К. Левицького призначений заступником державного секретаря публічних робіт. У грудні 1918 р. Інженер М. Мартинець призначений Державним секретарем земельних справ ЗУНР [12, с. 45; 29], працював над законом про земельну реформу в комісії під головуванням Л. Бачинського. 13 червня 1919 р. при відступі намагався перейти до Чехословаччини, схоплений в Прислопі польськими вояками і разом із десятима співробітниками міністерства розстріляний без суду в Маняві. Похований у Луквиці (Богородчанщина). 1999 р. на могилі в Луквиці встановлено пам'ятник [29].

Дмитро Вітовський (1887-1919 рр.) – військовик (полковник Легіону УСС, полковник, начальний командант УГА) і політичний і державний діяч (державний секретар військових справ ЗУНР; до слова, один із наймолодших міністрів. – А.С.), батько Дмитра Вітовського, поручника УПА. Народився Д. Вітовський (батько) 8 листопада 1887 р. у селі Медуха (тепер Галицький район) у селянській родині. Закінчив Станіславівську гімназію та правничий факультет Львівського університету [6, с. 8].

Д. Вітовський був членом Головної Управи Української радикальної партії, організатор «Січей», головою драгоманівської таємної організації, один із найактивніших провідників студентської молоді. Брав участь у боротьбі за створення українського університету, розробив план звільнення з в'язниці М. Січинського, котрий здійснив замах на намісника Галичини графа А.

Потоцького. За активну політичну діяльність був засуджений та позбавлений старшинського ступеня австрійської армії, якого отримав 1908 року. У легіоні УСС, куди був переведений з австрійського війська, Д. Вітовський перебував із серпня 1914 р., тут проявився його блискучий талант військовика: 27-річний «усусусівець» був командиром однієї з найкращих сотень напівкурення Шухевича. А вже в жовтні того року сотню Д. Вітовського підпорядкували генералові Леману, командирові восьмої кінної дивізії, яка брала участь у жовтневому наступі австрійських військ у Галичині. Наступ проводився в напрямку з Ужжа до Старого Самбора, за словами самого Д. Вітовського, це «пов'язання з кіннотою було не надто вдалим: «Важко навздігати її, та ще й нами як єдиною піхотною частиною закривали всі діри» [39, с. 56]. Згодом сотня Вітовського брала участь у боях під Туркою та Нагуєвичами, де заледве не потрапила до російського полону. Д. Вітовський був стрілецьким ідеологом та одним з неформальних лідерів УСС, ініціатором стрілецького фонду. Упродовж 1916–1917 рр. разом із четарями М. Саєвичем і М. Гаврилком організовував українське шкільництво на Волині, а 1918 р. – на Поділлі [6, с. 15-20; 17, с. 124]. Д. Вітовський – один з керівників Листопадового чину 1918 р. у Львові, командир збройних сил ЗУНР, пізніше – державний секретар військових справ ЗУНР, член УНРади від Української радикальної партії. Дмитро Вітовський, очолюючи важливу ділянку державного організму ЗУНР, відбувся і як людина, яка володіє дипломатичним хистом: у травні 1919 р. – член делегації на мирній конференції в Парижі, яка за дорученням Державного секретаріату мала домагатись припинення агресії Польської держави проти ЗУНР. Деякий час був комендантом Жмеринки, де послідовно проводив організаційну діяльність зі створення українських державних органів влади [6, с. 60; 12, с. 152]. Д. Вітовський, повертаючись в Україну, загинув в авіакатастрофі під Ратибором (Сілезія). Донедавна вважалося, що він загинув 4 серпня 1919 р., проте київський історик П. Гай-Нижник на підставі раніше невідомих документів установив, що Д. Вітовський загинув 2 серпня 1919 р. [9]. 1 листопада 2002 р. його прах із Берліна урочисто перепоховано на Личаківському цвинтарі міста Львова. 2003 р. у селищі Брошнів-Осада (Івано-Франківська область) Д.Вітовському встановлено пам'ятник. А також прикарпатці встановили пам'ятники відомому землякові в селі Підгороддя (біля Рогатина) та в рідному с. Медусі. На честь Д. Вітовського названо і вулицю в Івано-Франківську [8].

Таким чином, зовнішньополітичну діяльність уряду ЗУНР організовували і прикарпатці, що очолювали важливі ділянки суспільно-політичного, соціально-економічного, культурно-освітнього життя молодії держави, вибудовували її зовнішню політику, відстоювали її інтереси на міжнародному рівні, намагалися розв'язати «східногалицьке питання» після поразки національно-визвольних змагань. Усі вони (С. Витвицький, К. Левицький, М. Лозинський; Я. Біберович, Я. Олесницький, М. Левицький; Л. Бачинський, Ю. Романчук, М. Мартинець, Д. Вітовський та ін.) були непересічними особистостями та вписали яскраву сторінку в розвиток історії української дипломатії. Доля організаторів та керівників дипломатичної служби ЗУНР склалася по-різному, і дуже важко дати однозначну оцінку їх суспільно-політичної та державної діяльності. Утім, безперечним для них завжди був державницький підхід до розв'язання міжнародних проблем, що варто пам'ятати і наслідувати сучасній вітчизняній політичній та дипломатичній еліті.

КАРТЕЛ 2 / CHAPTER 2

ДІЯЛЬНІСТЬ ВИХІДЦІВ ІЗ ПРИКАРПАТТЯ В ДИПЛОМАТИЧНОМУ
КОРПУСІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Сьогодні Україна виступає як повноцінний суб'єкт міжнародних відносин на регіональному і планетарному рівнях. Завдання, які стоять сьогодні перед українською дипломатією, виходять із традицій, що сягають початку ХХ ст., вони зумовлюються новими зовнішньополітичними реаліями, які вимагають від дипломатів постійного пошуку нових підходів і засобів захисту національних інтересів України.

2.1. Розвиток канадсько-українських відносин крізь призму діяльності Андрія Шевченка (2015-2021)

Андрій Віталійович Шевченко – представник тієї молодшої генерації української дипломатії, яка сьогодні творить її новітню історію. Народився 10 червня 1976 р. у смт. Гвіздець Коломийського району Івано-Франківської області. Закінчив школу-гімназію № 117 м. Києва (1993), із золотою медаллю. 1994 р. став фіналістом програми майбутніх лідерів «FLEX» та закінчив Вищу школу міста Аламіда (Каліфорнія, США, 1994) [16]. А. Шевченко – професійний журналіст: 1999 р. із відзнакою закінчив Інститут журналістики Київського університету імені Тараса Шевченка, став магістром журналістики, а також упродовж 1994–1996 рр. навчався в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» на факультеті суспільних наук. Він удосконалював свій фаховий рівень та підвищував освіту у вишах США (2008 р. – стипендіат Єльського університету, 2009 р. – стипендіат Стенфордського університету). А. Шевченко відбувся як не тільки як політичний журналіст, а й політик: народний депутат України V, VI та VII скликань (у 2006, 2007 та 2012 рр.), упродовж 2006-2012 рр. був головою Комітету свободи слова, наймолодшим головою комітету Верховної Ради України. У 2012-2014 рр. обіймав посаду першого заступника голови Комітету з прав людини. А.Шевченко став автором 60 законодавчих актів, ухвалених українським парламентом, з-поміж іншого, Закону про доступ до інформації – наріжного

каменю українського антикорупційного законодавства (більш докладно – у нашій публікації [31]).

Грунтовна освіта А. Шевченка (журналістська та політологічна) наклала відбиток на його дипломатичну діяльність. Ще на початку своєї кар'єри в ЗМІ у 1990-х рр. працював київським кореспондентом канадської газети «Українські новини», яка базується в Едмонтоні. 2004 р. він став обличчям Помаранчевої революції для тисяч телеглядачів в Україні та поза її межами.

З 2015 до 2021 р. А. Шевченко – Надзвичайний і повноважний посол України в Канаді [21], спрямував свою дипломатичну діяльність для зміцнення та розвитку українсько-канадських відносин, чому сприяв «молодий ентузіазм, політичний досвід і бажання працювати». Професійні та особистісні якості Шевченка-дипломата створили «потужний базис для подальшого ефективного зростання українсько-канадських відносин» [21].

Сьогоднішні відносини України та Канади перебувають на дуже високому рівні взаємної довіри та підтримки. Канада є однією з перших країн, яка за умов агресії Росії «блискавично» надала Україні військово-технічну допомогу, і є одним з найпотужніших адвокатів та надійним партнером України в світі. МЗС Канади ще до повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. Росії на територію України став ініціатором введення [16] та збереження санкцій проти Російської Федерації, зокрема міністр закордонних справ Канади С. Діон зазначив, що Канада наполягає на тому, щоб «всі країни були дуже жорсткими щодо цих санкцій» [12]. Так, до прикладу, 18 березня 2016 р. Міністерство закордонних справ Канади оголосило про включення ще 2 осіб і 10 компаній/установ з Росії, а також 3 осіб і 4 компанії/установи з України, на які поширюються канадські санкції (замороження активів і заборона операцій). Це було зроблено «для підтримки ефективності існуючих санкцій до того часу, поки Росія повністю не виконає свої міжнародні зобов'язання щодо України». Також до відповідного законодавчого акту були внесені поправки, які розширюють категорії осіб, які можуть стати об'єктом санкцій. Така позиція Канади були і сьогодні є реальними кроками, які покликані підтримати ефективність чинних санкційних заходів, підкреслити продовження трансатлантичної єдності у відповідь на дії Росії в Україні, підтримати тиск на

Росію. Канада у своїх кроках є постійною [16]¹. На основі аналізу актуалізованих джерел можемо виокремити ключові пріоритети дипломатичної діяльності А. Шевченка в цьому аспекті: політична підтримка, яка гарантуватиме, що Канада й надалі залишатиметься лідером у міжнародній коаліції на захист України, військово-технічна співпраця та зона вільної торгівлі, яка вимагає наповнення реальними інвестиційними проектами [27; 36].

Україна за умов війни, розв'язаної Росією, постійно відчуває величезну підтримку й допомогу з боку Канади. За досліджуваного періоду (2015-2021) за активної участі А. Шевченка в Парламенті Канади 13 квітня 2016 р. оголошено про утворення групи дружби з Україною. До неї увійшло 84 депутати з обох палат. Група стала найбільшою з-поміж аналогічних груп у канадському Парламенті, її очільником став ліберал Б. Вжесневський, відомий своїми активними виступами на підтримку України, з-поміж його заступників – інші відомі політики, які регулярно порушували українські питання в Парламенті, – Рейнелл Андрейчук, Джеймс Безан, Джулі Джерович. До групи увійшла і міністр праці, депутат українського походження Мері-Енн Мигичук. Пріоритетами для співпраці між парламентами двох країн стали оборона, Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою, фінансова допомога модернізації України [16]. А. Шевченко завдяки активній дипломатичній діяльності зміцнив та розвивав українсько-канадські стосунки, свідченням чого є, до прикладу, і відзначення 2016 р. Канадою Дня Незалежності України [16], святкування світового Дня вишиванки в парламенті Канади [16], у яких узяли участь Прем'єр-Міністр Канади Джастін Трюдо, федеральні міністри та члени парламенту, інтерни Канадсько-Української Парламентської Програми (CUPP)², співробітники Посольства України, а також українська громада Оттави.

¹ Міністр закордонних справ Канади С.Діон, зокрема, заявив: «...Шляхом залучення Росії з одного боку і демонструючи нашу тверду рішучість до санкцій з іншого, ми зміцнюємо нашу колективну спроможність притягнути їх до відповідальності. Я доручив МЗС Канади відповідно оновити політику залучення. Згідно із рішенням лідерів G7, Канада вважає, що санкції не повинні бути зняті до тих пір, поки Росія повністю не виконає свої зобов'язання за Мінськими договорами». Загальна кількість російських громадян станом на березень у канадському санкційному переліку досягла 93 осіб, кількість російських компаній та установ, проти яких запроваджені канадські санкції, досягла 55; загальна кількість українських громадян у списку досягла 92, а також кількість українських компаній та установ, проти яких запроваджені канадські санкції, досягла 39 [27].

² З нагоди 25-ої річниці Канадсько-Української парламентської програми (CUPP) було проведено урочистості в Парламенті Канади. Біля «Вічного вогню» перед Парламентом

Канада активно підтримувала й підтримує українських політичних в'язнів, які перебувають в Росії, а також тих, які піддаються постійним репресіям з боку Росії³. Канада жорстко засуджує анексію Криму та російську агресію в Україні, а також є одним зі світових лідерів за обсягами прямої допомоги Україні. Також Канада вимагає відміни незаконного та аморального рішення заборони Меджлісу як «екстремістської організації». Таким чином, зазначене вище засвідчує політичну підтримку України Канадою і утверджує в думці та дає гарантії, що Канада й надалі залишатиметься лідером у міжнародній коаліції на захист України.

Канада активно надавала фінансову допомогу Україні⁴. Міністр закордонних справ Канади С.Діон 2016 р. запевнив, що його уряд буде продовжувати підтримувати міжнародні зусилля, спрямовані на безпечне зберігання радіоактивних матеріалів, потреба в чому виникла після аварії 1986

Канади влаштовано міжконфесійну молитву, присвячену миру в Україні та всьому світі – «Prayer for Peace». Офіційна частина заходу відбулась у приміщенні парламенту за участі депутатів, представників Посольства та преси. Присутні мали можливість ознайомитись із інформаційною фотовиставкою «Воїн. Воля крізь віки», а також підписати листівки для українських воїнів, які захищають батьківщину на сході України [16].

³ Офіційна Канада в особі Міністра закордонних справ Стефана Діона вітала Н. Савченко зі звільненням. С. Діон, зокрема, наголосив у своєму зверненні про протиправне ув'язнення та засудження українського депутата Росією, а також закликав Росію звільнити й решту політичних в'язнів [16; 30]. Велику підтримку з боку Канади отримав лідер кримськотатарського народу, радянський дисидент, народний депутат України і Уповноважений Президента України у справах кримськотатарського народу М. Джемільєв, який 17-18 травня 2016 року перебував в Оттаві з візитом [16], де провів перемовини з канадськими урядовцями та парламентарями щодо ще жорсткішої позиції Канади у питаннях Криму. Він переконував канадців надати підтримку кримським татарам, які зазнають дедалі гостріших репресій в окупованому Криму, – допомогти переселенцям, що мусили залишити Крим, сприяти поширенню правдивої інформації на півострів, а також – створити міжнародну платформу для початку переговорів про майбутню деокупацію Криму. Легендарний лідер кримськотатарського народу отримав велику підтримку з боку парламентської групи дружби з Україною [16].

⁴ Так, 1 жовтня 2016 р. Канада оголосила про надання 8,1 млн кан. дол. на фінансування проєктів реформування органів внутрішніх справ України, підтримку Національної поліції України. Про це заявив під час виступу на трирічному Конгресі Українців Канади в м. Реджайна Міністр закордонних справ С. Діон. Це фінансування включає в себе: 6,6 млн дол. протягом трьох років на підтримку тренувального проєкту, включаючи до 100 тис. дол. на проведення моніторингу та оцінки ефективності, підтримку кадетів, тренування лідерів, розвиток зав'язків з громадськістю та розвиток поліцейської академії; 1,5 млн дол. планувалося витратити на обладнання та екіпіровку для підвищення ефективності служби; також уряд Канади вирішив виділити близько 40 тис. дол. на проєкти організації Ukrainian Canadian Congress's Ukraine Appeal, яка збирає кошти на доставку в Україну машини швидкої допомоги, обладнання для парамедиків для допомоги особам, які постраждали внаслідок конфлікту на сході України [28; 30; 36].

р. на Чорнобильській АЕС. Загалом, станом на 2016 р. Канада надала 117 млн. дол. для Чорнобильського проекту «Укриття» та на Рахунок Ядерної Безпеки [29]. Наслідком тісної канадсько-української співпраці є військово-технічна співпраця, надання військової допомоги [16; 30].

Ключовим пріоритетом дипломатичної діяльності А. Шевченка стала співпраця у створенні зони вільної торгівлі, яка вимагала наповнення реальними інвестиційними проєктами та фінансовою допомогою. У грудні 2015 р. уряд Канади оголосив про виділення 13,6 млн. кан. дол. задля розвитку інвестиційного та торговельного співробітництва між Україною і Канадою, а також з метою допомогти українським малим і середнім підприємствам отримати доступ на канадський та глобальні ринки. Проєкт «Підтримка інвестиційного та торговельного співробітництва між Україною та Канадою» розрахований на період 2016-2022 рр. [16]. 11 липня 2016 р. у Києві Прем'єр-міністром Канади Дж.Трюдо підписано Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Підписання угоди стало символічною подією у взаєминах між обома країнами та заклало підґрунтя для подальшого активного розвитку двосторонньої торгівлі та економічної взаємодії загалом⁵. Ці важливі для України ухвалені документи – результат активної дипломатичної діяльності А. Шевченка, вони засвідчують: Канада, яка сьогодні в числі перших надає Україні всіляку підтримку в боротьбі з російським агресором, таку ж цілеспрямовану допомогу надавала Україні на початку російської агресії 2014 р. Очільником дипломатичної місії України в Канаді влаштовано чимало заходів із цією метою: до ухвалення документа про зону вільної торгівлі, про який ішлося вище, організовано 20 червня 2016 р. у Торонто українсько-канадський бізнесфорум [16], на захід прибули представники урядів обох країн та понад 500 бізнес-лідерів та представників бізнес спільноти України та

---

⁵ Дж.Трюдо оголосив, що Канада: надасть 13 млн. дол. гуманітарної допомоги, для підтримки населення, яке постраждало внаслідок конфлікту на сході України; призначення додаткових спостерігачів від Канади до Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні; збільшення кількості канадських поліцейських, які допомагатимуть у тренуванні та зміцненні реформи Національної поліції в Україні [16; 36]. Укладена Угода стала «інструментом, який дозволить значно спростити і відповідно посилити економічну взаємодію між нашими країнами», позаяк «документ передбачає не просто зняття тарифних обмежень, а чітке зобов'язання протягом 7-ми років зняти 99% бар'єрів у міжнародній торгівлі», «це нові можливості для розширення ринків збуту товарів і прозорі умови торгівлі», «доступ українським виробникам до системи державних закупівель Канади, а канадським - до системи держзакупівель в Україні», «інструментом у сфері боротьби з корупцією в Україні».

Канади⁶. У рамках форуму глава та члени української делегації мали розмову з керівником канадського уряду Дж.Трюдо, зустрілися з лідерами та активістами Конгресу українців Канади, провели важливі офіційні перемовини та зустрічі з представниками профільних канадських бізнес-асоціацій та окремих компаній [16].

Окремий напрям діяльності А.Шевченка пов'язаний із тісною співпрацею з українцями Канади. Канада проводить послідовну і цілеспрямовану політику у сфері культури та забезпечення культурних прав національних меншин: ще 1971 р. запроваджено офіційну політику багатокультурності, спрямована на підтримку та взаємодію культур різних національностей⁷. Власне, цим фактом і зумовлений наріжний вектор дипломатичної діяльності А. Шевченка, що накладає відбиток на особливості українсько-канадської співпраці в культурно-гуманітарній сфері. Вони, зокрема, зумовлені наявністю 1,2 мільйонної української діаспори в Канаді⁸, що має надзвичайно розвинену систему

---

⁶ На завершення заходу Посол України в Канаді А.Шевченко та Перший віце-прем'єр-міністр України С.Кубів від імені Президента України вручили відомому канадському меценату українського походження Дж.Темертею державну нагороду - орден Ярослава Мудрого - за видатні заслуги перед Україною в галузі державного будівництва, зміцнення міжнародного авторитету України, розвитку економіки, науки, освіти, культури, охорони здоров'я, за визначні благодійницьку, гуманістичну та громадську діяльність. Також у рамках форму проведено благодійний аукціон, під час якого продано вишиванку, яку одягав Прем'єр-міністр Канади Дж.Трюдо напередодні, у міжнародний день вишиванки. Отримані кошти передані на допомогу дітям в Україні для фонду «Help Us Help the Children» [16].

⁷ 1982 р. до Канадської хартії прав і свобод були внесені зміни, які зафіксували мету збереження та примноження багатокультурної спадщини країни. Основні напрями канадської політики у сфері розвитку культури визначаються Законодавчим Актом Канади про багатокультурність, який був ухвалений 1985 р. Відповідно до цього Акту всі представники канадського суспільства мають право зберігати та поширювати своє культурне надбання та культурну спадщину. Актом визнається, що багатокультурність є фундаментальною характеристикою канадської культурної спадщини, а однією з основних завдань канадського суспільства є заохочення участі окремих осіб та різних етнічних громад до формування канадської ідентичності [16].

⁸ За даними останнього перепису населення, що пройшов 2006 р., у Канаді проживає 1 209 085 осіб українського походження, причому у 300 590 з них – обоє батьків є українцями, а у 908 495 – один з батьків є українцем. Українці становлять 3,87% від загального населення країни та є сьомою національною меншиною Канади. Порівняно з переписом 2001 р., кількість осіб українського походження, що проживають в Канаді, зросла на 138 025 осіб або на 0,26%. Це збільшення пов'язують з тим, що все більша кількість осіб починає визнавати своє українське походження. За своєю чисельністю українська громада Канади є другою у світі після української громади Росії групою українців, що проживає поза межами України. Місця компактного проживання українців на території Канади подано в додатку Л.11, найчисленнішими є Онтаріо – 336 355 осіб (міста Торонто, Лондон, Гамільтон, Оттава, Ошава, Тандер Бей, Садбері, Бредфордт); Альберта – 332 180 осіб (міста Едмонтон, Калгарі,

громадських та культурних організацій, наукових та дослідницьких установ, музеїв, художніх колективів, мистецьких об'єднань тощо. З-поміж перших кроків А.Шевченка-посла – налагодження тісної співпраці з українською діаспорою: проводом українських інституцій у Торонто та з керівництвом та членами Дорадчої ради Конгресу Українців Канади (19 грудня 2015 р.) [16; 36], де обговорювалися питання подальшої підтримки Канадою України у військово-технічній сфері. Окреслено пріоритети подальшої співпраці з українською громадою Канади та окрему увагу приділено перспективам активізації науково-освітнього співробітництва та молодіжних обмінів. Така діяльність А.Шевченка спричиняє прямі міжособистісні контакти між громадянами України та Канади, а також безпосереднє співробітництво між українськими організаціями в Канаді та подібними установами в Україні⁹.

Українська культура посідає вагоме місце в системі офіційної політики канадської багатокультурності. Українці, які почали емігрувати до Канади з 1880-х рр., разом з іншими народами та національними меншинами вважаються одними із співзасновників канадської держави. У цьому зв'язку переважна частина українських пам'яток, що існують в Канаді, була створена на канадській землі і тому офіційно вважається частиною культурної спадщини Канади, що підкріплюється офіційною державною політикою багатокультурності країни. Загалом кількість об'єктів, що пов'язані з історією українського народу в Канаді, за приблизними обчисленнями, може сягати до

Вегревіль, Лейтбрідж); Британська Колумбія – 197 450 осіб (міста Вікторія, Келовна, Вернон); Манітоба – 167 175 осіб (місто Вінніпег) та ін. [16].

⁹До цих інституцій у Канаді належать, зокрема, Село спадщини української культури, поблизу м. Едмонтон, провінція Альберта; Канадський інститут українських студій, м. Едмонтон, провінція Альберта, відділення Інституту є в м. Торонто; Український центр засобів і розвитку при коледжі Гранта МакЕвана, м. Едмонтон, провінція Альберта; Українсько-Канадський Архів-Музей Альберти, м. Едмонтон, провінція Альберта; Український музей Канади, м. Саскатун, провінція Саскачеван, відділення музею є в м. Торонто; Прерійський центр дослідження української спадщини при Університеті Саскачевану, м. Саскатун, провінція Саскачеван; Інститут Св. Петра Могили, м. Саскатун, провінція Саскачеван; Центр Українсько-Канадських студій при Манітобському університеті, м. Вінніпег, провінція Манітоба; Український культурно-навчальний центр «Осередок», м. Вінніпег, провінція Манітоба; Колегія Святого Андрія у Вінніпезі при Манітобському університеті; Сад скульптур Лео Мола, м. Вінніпег, провінція Манітоба; Музей Ліги Українських Католицьких Жінок Канади Торонтонської Епархії, м. Торонто; Інститут святого Володимира, м. Торонто; Українсько-Канадський Дослідчо-Документаційний Центр, м. Торонто; Український дослідницький інститут, м. Торонто; Музей Тараса Шевченка, м. Торонто; Канадсько-українська мистецька галерея, м. Торонто; Музей українського народного мистецтва, м. Міссіссага, провінція Онтаріо та ін.

1000 одиниць. Серед них є 6 українських церков і 12 будівель та історичних місць, що внесені до переліку канадських пам'яток національного, провінційного чи муніципального значення. Щороку в різних містах Канади відбуваються до 10 українських фестивалів, серед яких найдавнішим є Канадський національний український фестиваль, що проходить в м.Дофін з 1965 р., а також Український фестиваль у м.Торонто, що є найбільший українським фестивалем Північної Америки [16]. А.Шевченко є постійним гостем та учасником таких заходів¹⁰. Лише впродовж лютого-квітня 2016 р. здійснив низку робочих візитів: 7 лютого – поїзду до Монреалю [16], де зустрівся з українською громадою в рамках заходів, присвячених 75-тій річниці Конгресу Українців Канади та 125-тій річниці поселення українців у Канаді, з Президентом Світового Конгресу Українців (СКУ) Євгеном Чолієм, на якій обговорювалися питання поглиблення співробітництва між Посольством України та СКУ, у тому числі забезпечення міжнародної підтримки нашої держави. 8 квітня 2016 р. Посол України А.Шевченко взяв участь в урочистостях у м.Торонто, присвячених 75-й річниці Конгресу Українців Канади [16], де в рамках спілкування з українською громадою Канади відбувся круглий стіл за участі А. Шевченка, Посла України в США В.Чалого та Президента КУК П. Грода. Під час круглого столу порушувалися питання щодо збройної агресії РФ проти України, виконання Мінських угод, боротьби з корупцією та перспектив євроінтеграції України. Захід відвідали близько 500 осіб – депутати федерального та провінційного парламентів, керівники організацій української громади провінції Онтаріо, представники наукових кіл та духовенство. 9 квітня цього ж року А.Шевченко зустрівся з українською громадою м.Сент-Кетерінс у рамках заходів, присвячених 75-тій річниці Конгресу Українців Канади. У ході зустрічі обговорювалися ситуація на сході України, шляхи протидії російській агресії, перспективи розвитку українсько-канадських відносин [16].

Між Канадою та Україною була налагоджена тісна науково-технічна співпраця. Ключовим державним органом Канади, який відповідає за

---

¹⁰ Так, до прикладу, 10 вересня 2016 року А.В. Шевченко взяв участь в урочистому відкритті 17-го Українського Фестивалю в Монреалі. На відкритті до присутніх з-поміж інших також звернулися мер м. Монреаль Дені Кодер та Президент Світового Конгресу Українців Євген Чолій. У рамках фестивалю було проведено виступи понад 30 музичних та танцювальних колективів, організовано тематичні виставки, присвячені українській громаді Канади, а також продемонстровано низку українських фільмів [16].

здійснення технічного співробітництва з іншими країнами, є Канадське агентство міжнародного розвитку (CIDA)¹¹. Співпраця з CIDA відіграла ключову роль у започаткуванні та розвитку українсько-канадського науково-технічного співробітництва, взаємодії в юридичній сфері, що сприяло встановленню контактів між багатьма державними установами, науковими та освітніми закладами України й Канади. Культурно-гуманітарні аспекти співробітництва між Україною та Канадою зумовлені у Спільній Декларації про особливе партнерство між Україною і Канадою від 31.03.1994 р. та в Угоді про дружбу та співробітництво між Україною і Канадою від 24.10.1994 р. Відповідно до положень Спільної Декларації сторони зобов'язалися «активно співпрацювати з метою прискорення взаємного розповсюдження інформації про національні досягнення у галузі культури, науки і освіти, популяризації нових досягнень у цих сферах і розширення культурних, спортивних та інформаційних обмінів», а також сприяти "розширенню контактів між політичними партіями, профспілками, фондами, школами та вищими учбовими закладами, організаціями по захисту прав людини, релігійними, жіночими та молодіжними організаціями, екологічними та іншими асоціаціями» [16; 28].

Отже, А.Шевченко спрямував свою дипломатичну діяльність для зміцнення та розвитку українсько-канадських відносин. Сьогоднішні відносини України та Канади перебувають на дуже високому рівні взаємної довіри та підтримки. За умов російської агресії Канада надає Україні військово-технічну допомогу і є одним з найпотужніших адвокатів та надійним партнером України у світі. МЗС Канади є ініціатором введення та збереження санкцій проти Російської Федерації через її агресію в Україні. Канада – лідер у міжнародній коаліції на захист України, здійснює військово-технічну, економічну

---

¹¹ CIDA активно сприяє партнерству української сторони з Департаментом закордонних справ та міжнародної торгівлі Канади, Міністерством сільського господарства та продовольства Канади, Міністерством юстиції Канади та Канадською прикордонною службою. Підтвердженням особливого місця, яке посідає Україна в зовнішній технічній допомозі Канади, стало її включення до списку 20 країн, на які спрямовується основна частина (понад 80%) фінансової допомоги Канади в рамках проектів Канадського агентства міжнародного розвитку. Україна - єдина європейська країна у цьому списку. Станом на сьогодні CIDA повністю або частково (разом з іншими донорами) координує 35 діючих проектів міжнародної допомоги Україні. Серед них 19 здійснюються лише в Україні, 16 – в Україні та інших країнах. Ще 10 проектів (5 – лише в Україні, 5 – в Україні та інших країнах) перебувають у стадії завершення, 19 – завершено (8 - лише в Україні та 11 – в Україні та інших країнах) [35].

співпрацю, реальні інвестиційні проєкти, налагоджує тісне співпрацю в гуманітарно-культурній сфері тощо.

2.2. Нова стратегія зовнішньої політики України у Європі в контексті сучасних викликів крізь призму діяльності Михайла Бродовича – Надзвичайного і Повноважного Посла України в Республіці Словенія

Михайло Франкович Бродович народився 8 серпня 1957 р. у м. Галич Івано-Франківської області. На становлення М. Бродовича як дипломата мали великий вплив здобута освіта та подальша професійна діяльність: 1979 р. він закінчив Івано-Франківський педагогічний інститут (учитель англійської та німецької мов), 1999 р. – правничий факультет Львівського державного університету імені Івана Франка (юрист). Працюючи в державних, приватних та комерційних структурах, зокрема й спільних – українсько-німецьких, данських, та іноземних (данська фірма «Фліндт», м. Івано-Франківськ), М.Бродович здобув гарний досвід управлінської діяльності. З 1996 р. розпочинається дипломатична діяльність: 1996 р. до 1998 р. – другий, перший секретар, радник відділу взаємодії з правоохоронними органами Консульського управління МЗС України. З 1998 р. до 2002 р. – консул Генерального консульства України в Стамбулі. Упродовж 2002-2003 рр. – радник, начальник відділу консульського забезпечення захисту інтересів фізичних та юридичних осіб Управління консульсько-правового забезпечення Департаменту консульської служби МЗС України. Протягом 2003-2005 рр. – заступник начальника Управління консульсько-правового забезпечення – начальник відділу консульського забезпечення захисту інтересів фізичних та юридичних осіб Департаменту консульської служби МЗС України, в.о. директора Департаменту консульської служби МЗС України, заступник начальника, перший заступник начальника Управління консульської служби МЗС України. Десятирічна діяльність в управлінні консульської служби МЗС України (на різних ключових посадах) увінчалася призначенням 2005 р. М.Бродовича Генеральним консулом у Кракові (РП), по закінченні каденції він – Посол з особливих доручень Четвертого територіального департаменту (2010-2011). На нашу думку, саме перебування М.Бродовича на посаді заступника директора департаменту – начальника Управління країн Південної Європи, Балкан та

Південного Кавказу Третього територіального департаменту МЗС України (2011-2012) – стало важливим підґрунтям для його дипломатичної діяльності як Надзвичайного і Повноважного Посла України в Республіці Словенія, яку прикарпатець розпочав, згідно з Указом Президента України №526/2015 від 28 серпня 2015 року [15; 34]. Дипломатичні відносини між Україною та Республікою Словенія були встановлені 10 березня 1992 р. 1994 р. укладено угоду про співробітництво між МЗС України та МЗС Республіки Словенія. Посольство України в РС розпочало свою діяльність 2004 р. Загалом українсько-словенська договірно-правова база складається з 29 документів. Особливості діяльності дипломатичної місії М. Бродовича в Республіці Словенія (2015-2022), його дипломатичний портрет висвітлено в окремих наших публікаціях [13; 33]. Уже 8 листопада 2016 р. підписано низку двосторонніх угод («Спільна Декларація Президентів держав» визначила співпрацю в торговельно-економічній, науково-технічній та інших галузях, у міжнародних організацій, а також вказали на перспективність налагодження співробітництва у сфері гуманітарного розмінування, співпрацю в галузі безпеки задля подолання і попередження нових викликів і загроз; поєднання необхідних зусиль задля припинення акту агресії Росії на Донбасі та відновлення суверенітету України на території Криму; розвиток міжпарламентського, секторального та регіонального співробітництва; подальше поглиблення зв'язків України та Словенії у культурно-гуманітарній сфері [34]), що відкрило нові орієнтири та напрями в розвитку словенсько-українських дипломатичних відносин. Важливим наслідком цього візиту стало те, що Україна та Словенія визначили спільність позицій у безпекових питаннях [34]. Їх підписанню передувала щоденна сумлінна праця всього дипломатичного корпусу України в Республіці Словенія, особиста участь його очільника в низці заходів, зустрічі на високому рівні з урядовими чинниками Словенії тощо. Як показав аналіз, пріоритетними напрямками діяльності М.Бродовича стала торговельно-економічна й гуманітарна галузі [34]. Так, лише впродовж невеликого проміжку часу (вересень-грудень 2016 р.) він узяв участь майже в десяти заходах різного рівня, які відкрили нові перспективи розвитку двосторонніх контактів в економічній сфері. Перспективним напрямом у розвитку двосторонніх наукових та освітніх контактів, на наш погляд, є зустріч Посла М.Бродовича з ректором Маріборського університету І. Тічаром та проректором з міжнародних відносин Є. Турком, яка відбулася 20

вересня 2016 р. у рамках заходів із відзначення 41-ї річниці заснування Маріборського університету. У ході зустрічі обговорено широке коло питань двосторонніх наукових та освітніх відносин, зокрема й пропозицію Посольства України щодо започаткування в університеті т. зв. лекторату української мови [34]. На нашу думку, ці дипломатичні кроки, ініційовані прикарпатцем, можна використати в налагодженні міжнародної діяльності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника з Маріборським університетом у рамках програми подвійних дипломів.

Зусилля М. Бродовича-дипломата спрямовані і на налагодження тісних стосунків з українцями Словенії. Посольством разом з Товариством українців і русинів Словенії «Карпати», товариством українців у Словенії «Берегиня» та культурно-освітньою українською організацією «Рукавичка» проводяться культурно-мистецькі заходи, приурочені до визначних подій української історії [34]. Попри малочисельність (понад 1000 етнічних українців, які розселені по всій країні [34], українці Словенії активно беруть участь в акціях та заходах, які влаштовує посольство України, зокрема в традиційній зустрічі українців у Словенії, організованій словенсько-українським культурним товариством «Любляна-Київ» (остання, до прикладу, відбулася 15 жовтня 2016 р.), у рамках якої було організовано виставку репродукцій картин Т.Шевченка, проведено ознайомчу екскурсію містом Коменда. У заходах також узяли участь представники української громади з Хорватії та Італії та представники УПЦ КП [34]. Українська громада у Словенії постійно долучається до всіх національно-патріотичних акцій, чим демонструє свою високу громадянську позицію та національну зрілість. Так, 30 липня 2016 року під Посольством Російської Федерації в Республіці Словенія пройшла акція протесту проти візиту Президента Росії В.Путіна до Словенії в день його приїзду. Необхідно відзначити широке висвітлення основними засобами масової інформації, у т.ч. провідними словенськими телеканалами, акції протесту біля Посольства РФ в Любляні, організованої представниками української громади. Особливий акцент робився на тому, що з-поміж протестуючих, окрім українців в Словенії, були також росіяни, білоруси, серби, а також представники української громади, які прибули з Італії [34]. Свою громадянську позицію виразно декларував М.Ф. Бродович. Тільки впродовж 2016 року українці Словенії взяли участь у низці таких заходів, долучилася до міжнародної протесної акції «Stop Putin's war» [34]. 29 вересня 2016 р. словенський журнал «Demokracija»

надрукував розлоге інтерв'ю Посла України в Словенії М. Бродовича щодо ситуації на сході України та в Криму. Окремі блоки інтерв'ю присвячені ситуації на лінії зіткнення на Донбасі, стану виконання російською стороною Мінських домовленостей, порушенню прав людини на території Криму, необхідності продовження застосування санкцій проти РФ як важливого інструменту впливу на РФ до повного виконання нею своїх зобов'язань та врегулювання ситуації на сході України [34]. На нашу думку, така активна діяльність української діаспори в Словенії великою мірою спричинена виразною громадянською позицією українських дипломатичних працівників, зокрема М.Бродовича, який наснажував власним патріотизмом не тільки своїх колег, а й колишніх співгромадян. Своїми виступами з критикою імперської політики Москви, поясненнями щодо війни на Сході, розв'язаної Росією, анексії Росією Криму він сприяв тому, що «словенські друзі... продемонстрували незмінну підтримку суверенітету та територіальної цілісності України та засудили російську агресію на Сході нашої держави» [34].

Певний резонанс у суспільному житті Республіки Словенія мала акція, яка відбулася 3 вересня 2016 р. у Посольстві України в Словенії в знак солідарності на підтримку заступника Меджлісу кримськотатарського народу І. Умерова, якого російська окупаційна влада Криму силоміць утримувала в психіатричній клініці. Такий захід українських дипломатичних працівників привернув увагу громадськості до незаконного утримання І. Умерова та підтримати його негайне звільнення, а також інших українських політичних в'язнів, продовжити міжнародний тиск на Росію з метою припинення агресії проти України [1]. Ці та інші акції, зокрема публічні виступи М.Бродовича з нагоди відзначення українських державних і національних свят, пам'ятних історичних дат, а також виступи в засобах масової інформації Республіки Словенія (пресі, телебачення тощо), слугували об'єктивному інформуванню західного світу про події в Україні, загарбницьку політику Москви. Актуальними сьогодні за умов війни із Росією видаються слова М. Бродовича з нагоди Дня Соборності України 22 січня 2016 р.: «В наш час з початком інспірованої кремлівською владою експансії на Україну, соборність всіх наших земель перетворилася на справжню національну ідею. Вона оволоділа, нарешті, умами практично всіх без винятку громадян України та зробилася найголовнішою цінністю в усіх її областях... Наш ворог грубо прорахувався. Хотів нас знищити, а зробив сильними як ніколи. Українська політична нація остаточно ствердилася на всіх теренах –

західних, східних, північних, південних та центральних. Вона об'єднала представників різних етносів та носіїв різних мов. Україна є і буде унітарною державою! Європейський вибір не підлягає дискусії! Єдиною державною мовою є і буде українська!» [34]. Його інтерв'ю провідному словенському виданню “Večer” щодо особистого негативного ставлення до запланованого візиту Президента Росії В.Путіна до Словенії 30 липня 2016 р. [34], а також особиста підтримка дітей, батьки яких загинули або були поранені в ході АТО на сході України, а також дітей з родин переселенців з Донецької та Луганської областей [24] та інші заходи засвідчують про те, що це фахівець, складником професіограми якого є глибокий патріотизм та смілива й активна громадянська позиція.

2.3 Провідні напрями діяльності Степана Волковецького як очільника дипломатичного корпусу України в Грузії та Азербайджані

Степан Васильович Волковецький – державний та громадсько-політичний діяч, науковець, дипломат – народився 30 січня 1947 р. у с. Витвиця на Івано-Франківщині. 1964 р. з медаллю закінчив Витвицьку ЗОШ та поступив на фізичний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка. З 1969 р. працював в одному з науково-дослідних інститутів на Свердловщині (Росія). Після служби в армії (1971–1972) вступив до аспірантури Московського гірничого інституту і 1976 р. захистив кандидатську дисертацію. 1978 р. повернувся в Україну і впродовж наступних 12 років працював в Івано-Франківському інституті нафти і газу асистентом кафедри фізики, старшим викладачем, доцентом, професором кафедри вищої математики. Отримав вчене звання доцента кафедри вищої математики [4; 14; 24; 25]. Цей етап життєдіяльності умовно можна назвати як науково-професійний. З 1989 р. розпочинається активний період становлення С. Волковецького як громадсько-політичного діяча та законодавця, який самовіддано працював на ниві національного відродження та державотворення України: входив до першого Правління Івано-Франківського Товариства української мови ім. Т. Шевченка, проводив роботу з організації осередків. С. Волковецький двічі обирався до Верховної Ради України (1990, 1994). Двічі обирався Головою Івано-Франківської Ради народних депутатів (1990, 1994), у

1994-1997 рр. очолював державну адміністрацію області. Упродовж 1990–1994 рр. – перший голова Івано-Франківської обласної організації Демократичної партії України. 1990 р. обраний до Верховної Ради України. Був співавтором (разом з Л. Лук'яненком) одного із проектів Акту проголошення державної незалежності України, автором багатьох законодавчих ініціатив та безпосереднім учасником процесу проголошення незалежності України [4; 14; 24; 25]. За цього періоду з'являється новий аспект життєдіяльності С. Волковецького, який можна назвати дипломатичним. Входив до складу першої парламентської делегації від України на Парламентській Асамблеї Ради Європи у Страсбурзі (1992), неодноразово виступав на засіданнях асамблеї. Упродовж 1995-1996 рр. – член Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи. 2003 р. очолив Івано-Франківське обласне об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка. 2005 р. – заступник голови Всеукраїнського Товариства «Просвіта». За цього періоду працює професором кафедри державного управління Національного технічного університету нафти і газу (ІФНТУНГ). Автор понад ста наукових робіт, винаходів, методичних та політичних матеріалів. 2004 р. – незалежний консультант Координатора проектів ОБСЄ у Івано-Франківській області [14; 24]. З 2009 р. і досі - очільник Івано-Франківського обласного об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, нагороджений орденами «За заслуги» III і II ступенів, вищою нагородою ВУТ «Просвіти» ім. Т. Шевченка та ін. [4; 24].

З 1998 р. до 2003 р. С. Волковецький – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Грузії. Протягом 2006-2008 рр. – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Азербайджанській Республіці. Упродовж 2008-2009 рр. – дипломатичний радник Мінприроди в системі Міністерства закордонних справ України [4; 14; 24; 25].

Грузія одна із перших визнала незалежність України (12 грудня 1991 р.). А вже 21 липня 1992 р. були встановлені дипломатичні відносини між Україною та Грузією. З 5 квітня 1994 р. розпочало роботу Посольство України в Грузії. У квітні 1998 року С. Волковецького призначено Надзвичайним і Повноважним Послом України в Грузії. Основним документом, який регламентує двосторонні відносини між державами, є Договір про дружбу, співробітництво і взаємодопомогу між Україною та Республікою Грузія від 13 квітня 1993 р. [18]. Близькість позицій України та Грузії, зокрема й щодо інтеграції у європейські структури, зумовлює їх тісне співробітництво в міжнародних

європейських та регіональних організаціях: ООН, Раді Європи, ОБСЄ, ГУАМ, ін. Україна в рамках міжнародних організацій активно підтримує Грузію при розгляді питань щодо врегулювання конфліктів на її території. За період з 1998 р. до 2003 р. українсько-грузинські відносини отримали додатковий поштовх та стали більш конкретними і прагматичними [18]. Зовнішньополітичні відомства України та Грузії на регулярній основі проводили консультації з різноманітних питань регіонального та двостороннього порядку денного. Слід відзначити, що грузинська сторона на всіх міжнародних форумах постійно виступала на підтримку дій України в питаннях поширення правди про Голодомор і забезпечення визнання цієї трагедії актом геноциду проти українського народу. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Грузією стало пріоритетним напрямом діяльності С. Волковецького як Надзвичайного і Повноважного Посла України в Грузії. Регулярно проводяться урочисті заходи, присвячені державним і народним святкам України і Грузії, пам'ятним датам видатних українських та грузинських діячів культури, мистецтва, спорту, науки. По-особливому в Грузії святкують День Незалежності України. Доброю традицією стало також проведення Шевченківських днів, загальногрузинського конкурсу читців поезії Кобзаря, днів Лесі Українки тощо. До участі у цих заходах завжди запрошуються представники державних установ країни перебування, наукових, творчих і бізнесових кіл, місцевої громадськості. Двосторонні культурні зв'язки, які мають багатовікову історію, за цього періоду наповнювалися новими успішними проектами та мистецькими заходами. Розвитку та поглибленню українсько-грузинського гуманітарного співробітництва сприяє проведення з 1952 р. у місті Сурамі заходів, присвячених вшануванню пам'яті Лесі Українки. У них зазвичай беруть участь делегації з Новоград-Волинського – міста, де народилася Леся Українка, а також представники української діаспори, грузинської громадськості, мешканці Сурамі та співробітники Посольства України в Грузії. Своєю чергою делегація із Сурамі традиційно бере участь у святі «Лесині джерела», яке щорічно відзначається у рідному місті поетеси [18]. З метою подальшого поглиблення двостороннього співробітництва (1998-2003 рр.) грузинські діти за рахунок української сторони брали участь у фестивалі „Змінимо світ на краще”, який проводився у міжнародному дитячому центрі „Артек” (АР Крим) [18]. Розширювалося двостороннє співробітництво у сфері спорту. Українські спортсмени досить успішно виступили в щорічних міжнародних змаганнях з

регбі, вільної боротьби, баскетболу, дзюдо, футболу, шахів, тенісу, що проводяться в Грузії. Таким чином, започаткована атмосфера тісних культурно-освітніх взаємин, що склалася за того часу, відкривала нові можливості для розвитку взаємовигідного і конструктивного двостороннього культурно-гуманітарного співробітництва [18].

Між Україною та Грузією створено достатню договірно-правову базу для розвитку двосторонніх відносин, здійснення ефективного співробітництва на всіх рівнях – міждержавному, міжурядовому, міжвідомчому та міжрегіональному. Станом на вересень 2013 р. між двома країнами діють понад 130 двосторонніх документів. Як показав наш аналіз договірно-правової бази [18], упродовж часу перебування на посту Надзвичайного і Повноважного Посла у Грузії С.Волковецького було ухвалено та набуло чинності 20 офіційних документів (угод), які стосувалися різноманітних сфер суспільного життя (освіти, науки, культури, спорту, будівництва, архітектури, економіки, військової справи, екології, охорони промислової власності, безвізового режиму, банківської справи, соціальної політики (пенсійного забезпечення військовослужбовців і членів їх сімей, митної сфери, архівної справи, оподаткування, взаємне визнання еквівалентності документів про освіту та вчених (науково-педагогічних) звань, охорону секретної інформації, про співробітництво в галузі агропромислового комплексу тощо).

Іншою не менш важливою ділянкою праці дипломатичної місії України у Грузії, яку очолював С. Волковецький, стала діяльність із захисту прав української громади та забезпеченням її етнокультурних, мовних та інших потреб, яка регулювалася ст.9 Договору про дружбу, співробітництво та взаємодопомогу між Україною та Грузією від 1993 року. Активізовано роботу низки українських громадських організацій, які спрямовували свою діяльність на задоволення мовних, культурних, освітніх та інших потреб українців у Грузії. Ідеться насамперед про Асоціацію українців – мешканців Грузії (м. Тбілісі, керівник М.Борис), яка є одним з найбільших громадських об'єднань українців та налічує до двох тисяч членів. З 1995 р. при Асоціації діє культурно-освітній центр, у рамках якого працюють бібліотека, дитяча художня студія, хореографічний, вокальний, музичний, вокально-інструментальний гуртки, а також створені вокальний ансамбль “Сонечко”, хореографічний ансамбль “Червона калина”, молодіжний хор «Юність». У західній частині Грузії активно діють грузинсько-українські культурно-просвітницькі

організації «Єдність» (м. Батумі, керівник Н.Мирошніченко) та «Золоте Руно» (м. Поті, керівник В.Джамбурія) [18]. Значний внесок у розвиток українства в Грузії зробила українська недільна школа ім. І. Котляревського (м. Батумі, викладач Н.Мирошніченко), відкрита за особистої ініціативи та сприяння С. Волковецького, головна мета якої – сприяти розвитку українства на теренах Грузії шляхом популяризації рідної мови, історії, культури, мистецтва, народних традицій і звичаїв з-поміж дітей української діаспори, виховання грузинської молоді в дусі українсько-грузинської дружби. Дипмісія разом з українськими громадами регулярно проводила урочисті заходи, присвячені державним і народним святкам України і Грузії, пам'ятним датам видатних українських та грузинських діячів культури, мистецтва, спорту, науки. Посольство підтримувало дієві контакти з українськими товариствами, представниками української діаспори з метою обговорення актуальних для української громади питань та реалізація спільних проєктів [18].

Отже, упродовж 1998-2003 рр. Україна з Грузією вибудовувала тісні стосунки, Грузія залишалася для України одним із головних партнерів у регіоні, співробітництво з яким активно розвивалося і поглиблювалося. Розвитку двосторонніх відносин значною мірою сприяли двосторонні візити президентів держав, значним поштовхом в активізації українсько-грузинських відносин став обмін офіційними делегаціями, високий рівень розвитку двосторонніх політичних відносин підтвердила і договірно-правова база. Велику увагу С. Волковецький приділяв розвитку українсько-грузинським відносинам у гуманітарній галузі. Період його дипломатичної місії характеризується високим рівнем українсько-грузинських стосунків та довіри. За роботу з українською діаспорою С. Волковецький відзначений вищою нагородою Світового Конгресу українців – медаллю «Св. Володимира Великого». Аналогічні напрями діяльності Степана Васильовича Волковецького як очільника дипломатичної місії простежуємо і в Азербайджанській Республіці (2006–2008). Як Надзвичайний і Повноважний Посол України в Азербайджанській Республіці організував установлення та відкриття президентами обох країн пам'ятника Тарасові Шевченкові в Баку, надання урядом Азербайджану земельної ділянки для спорудження Посольства України в престижному районі Баку; сприяв поліпшенню рівня українсько-азербайджанських стосунків в усіх сферах, зокрема в ключовому для України напрямі - отримання каспійських вуглеводнів за альтернативним маршрутом; уперше організовано видання

українсько-азербайджанського словника; започаткований випуск газети української громади в Азербайджані тощо. Просвітянська діяльність С. Волковецького стала невід'ємною частиною його дипломатичної служби.

2.4 Зовнішньополітична діяльність Маркіяна Чучука в державах Південно-Східної Азії

Маркіян Євгенович Чучук народився 11 березня 1961 р. в Івано-Франківську в родині службовців. 1983 р. закінчив Чернівецький державний університет, біологічний факультет. Упродовж 1983–1990 рр. працював старшим лаборантом, асистентом кафедри біології Івано-Франківського державного медичного інституту, проявив себе як суспільно-політичний діяч: засновник Івано-Франківського культурно-наукового товариства «Рух»; член НРУ, член Великої ради НРУ; член головної ради Товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка; член ДемПУ, а також відбувся як законодавець і державотворець незалежної Української держави: 4 березня 1990 р. обраний народним депутатом України, входив до Народної Ради, фракція Народного руху України, фракції Конгресу національно-демократичних сил. Голова підкомісії з питань реалізації законодавства в галузі прав людини, Комісії ВР України у правах людини [5, с. 70; 14].

Із цього часу (1990 р.) до 1998 р. перебуває на дипломатичній службі в Російській Федерації. По поверненні впродовж десяти років (1998-2008) М. Чучук працює в Україні (МЗС): консультант, керівник відділу аналізу світових процесів і розвитку Відділення політичного аналізу і планування МЗС України; представник Глави Офісу ООН в Грузії; заступник директора – керівник відділення Аналізу міжнародних відносин Політичного Департаменту МЗС України; заступник директора Політичного департаменту МЗС України [8; 14]. М. Чучук як заступник директора Політичного департаменту – начальник відділу аналізу міжнародних відносин України Міністерства закордонних справ України – брав участь у роботі міжнародних структур, як-от: 15-го засідання Ради Міністрів ОБСЄ (29–30 листопада 2007 року, м. Мадрид, Королівство Іспанія) [14]. З 2008 р. до 2014 р. М. Чучук знову на дипломатичній службі, очолює дипломатичну місію України в країнах Південно-Східної Азії: із 3 червня 2008 р. до 31 березня 2014 р. – Надзвичайний і Повноважний Посол

України в Королівстві Таїланд; із 10 серпня 2009 р. до 31 березня 2014 р. – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Лаоській Народно-Демократичній Республіці за сумісництвом; із 13 жовтня 2009 р. до 31 березня 2014 р. – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці М'янма за сумісництвом [8; 14; 26]. З 17 квітня 2020 р. досі – посол України в Пакистані.

Упродовж 2008-2014 рр. М. Чучук очолював важливу ділянку міжнародної політики України в південно-східному азійському регіоні (Королівство Таїланд, Лаоська Народно-Демократична Республіка, Республіка М'янма). Для України це сьогодні стратегічний регіон, позаяк, як зазначають фахівці [9; 11]. Архітектура міжнародної політики України в державах Південно-Східної Азії вибудовувалася як попередниками, так і М. Чучуком у руслі переосмислення чинних (не завжди ефективних) механізмів співпраці й випрацювання нових конструктивних підходів до цього важливого напрямку міжнародного співробітництва. Зусилля українського дипломата спрямовані на забезпечення системності та цілісності зовнішньоекономічної діяльності України в цьому напрямі; систематизацію пріоритетних напрямів розвитку експортного потенціалу України в регіоні; підвищення ефективності роботи свого відомства, покликаного захищати торговельно-економічні інтереси України на зовнішніх ринках; координацію діяльності урядових та бізнес-структур з метою забезпечення розвитку взаємовигідного співробітництва, спрямованого на зростання економічної та промислової присутності України в державах Азіатсько-Тихоокеанського регіону [23].

Королівство Таїланд визнало незалежність України 26 грудня 1991 р. За періоду з 2008 до 2014 рр., коли дипломатичну місію очолював М. Чучук, здійснювалися заходи, спрямовані на подальший ефективний розвиток двосторонніх українсько-тайських відносин. Таїланд відвідала низка українських делегацій. Був парафований проект Угоди про торговельно-економічне співробітництво, тривала цілеспрямована робота щодо подальшого розвитку всього спектру двосторонніх відносин. У діяльності дипломатичної місії України в Королівстві Таїланд з'явився новий вектор співпраці: упродовж 2011-2014 рр. активно розвивалося двостороннє співробітництво у сфері оборони. Так, 9-13 жовтня 2012 р. відбувся офіційний візит в Україну Міністра оборони Таїланду, головного маршала авіації С.Суванатата. Під час візиту укладено Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Таїланд про співробітництво у сфері оборони. 18-20 березня 2012 р. відбувся

робочий візит в Україну Головнокомандувача Королівської Тайської Армії, генерала Праюта Чан-оча. У період з 29 до 31 січня 2013 р. відбувся офіційний візит Міністра оборони України. Під час візиту відбулися зустрічі з Міністром оборони Королівства Таїланд С.Суванататом, Головнокомандувачем Королівської Тайської Армії, генералом П.Чан-оча. 3-7 вересня 2013 р. відбувся офіційний візит до Королівства Таїланд Командувача Сухопутних військ Збройних сил України на запрошення Головнокомандувача Королівської Тайської Армії, генерала П.Чан-оча [26]. 17 липня 2013 р. Посол М.Чучук провів важливу зустріч з Віцепрем'єр-міністром, Міністром закордонних справ Таїланду Сурапонгом Товічакчакулом [26], під час якої Міністр закордонних справ повідомив Посла, що Прем'єр-міністр І.Чиннават прийняла запрошення Уряду України здійснити офіційний візит в Україну наступного року та висловив вдячність за пропозицію України провести 2014 р. у Києві перше засідання Українсько-тайської змішаної Комісії з питань двостороннього співробітництва. Міністр закордонних справ високо оцінив активну роль України в процесі головування в Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Україна підтримала Таїланд як кандидатуру до РБ ООН у 2017 – 2018 рр. та до Раді з прав людини ООН у 2015-2017 рр. Міністр закордонних справ підтвердив намір тайської сторони щодо відкриття Посольства Таїланду в Києві та привітав рішення України про започаткування інституту почесного консула України в м. Паттайа [26]. Усе це засвідчує активізацію співпраці України та Королівства Таїланд у військовій сфері.

Проаналізована діяльність М. Чучука як Надзвичайного і Повноважного Посла України в Королівстві Таїланд ґрунтувалася на договірно-правовій базі між Україною і Таїландом [26]. Важливою ділянкою праці М. Чучука стало налагодження гуманітарного співробітництва між Україною і Таїландом, яке поступово стало набувати конкретного змісту. Так, 10 вересня 2009 р., як повідомляють інформаційні джерела, Посол України в Таїланді розпочав перемовини з тайською стороною щодо введення безвізового режиму для українських туристів Інтерфакс-Україна [6]. Результатом такої праці стало зростання кількості українських туристів, які щороку відвідують Таїланд. За інформацією Міграційної служби Таїланду, 2013 р. Таїланд відвідало понад 35 тисяч українських громадян, з-поміж яких близько 23 тисяч – з туристичною метою. Лише впродовж січня-квітня 2014 р. цю південно-східну азійську країну відвідало майже 31 тис. українських громадян, з-поміж яких 22 тис. 388 осіб – з

туристичною метою. З метою розбудови договірно-правової бази у цій галузі на розгляд тайської сторони було передано проект двосторонньої угоди про співробітництво у сфері туризму, а також проект міжурядової Угоди про співробітництво у сфері культури. Посольство України в Королівстві Таїланд на постійній основі здійснює роботу щодо організації обміну художніми колективами двох країн для участі у фестивалях, виставках та інших заходах, що проводяться в Україні та Таїланді [26]. Одним з пріоритетних напрямів діяльності М. Чучука стало розширення багатоаспектних відносин з Королівством Таїланд у торговельно-економічній сфері, позаяк Україна «зі своїм економічним потенціалом, географічним розташуванням та науковим досвідом може бути важливим партнером Таїланду для виходу на ринки країн СНД та Європейського Союзу», позаяк має «значний економічний, промисловий та аграрний потенціал» [26]. За останніх років набуло швидкого розвитку двостороння співпраця в сільськогосподарській галузі. Тайські інвестори демонструють велику зацікавленість щодо інвестування в агропромисловий сектор української економіки. Експорт вітчизняного збіжжя у 2013 р. сягнув рекордного обсягу у 385 тис. т. [26]. Важливою подією в українсько-тайських відносинах стало офіційне відкриття у травні 2008 р. Почесного Консульства Таїланду в Україні, що насамперед спростило та зробило більш зручним для громадян України відвідання Королівства Таїланд. У червні 2008 року набула чинності Угода про скасування візових вимог для пред'явників дипломатичних, службових та офіційних паспортів, що сприяло здійсненню візитів офіційних чинників обох країн [26].

Отже, діяльність М. Чучука на посту Надзвичайного і Повноважного Посла України в Королівстві Таїланд стала ефективним механізмом взаємної координації подальшого розвитку двосторонніх відносин у найбільш перспективних сферах співпраці, зокрема, у торгівельній, інвестиційній, гуманітарній, будівельній, агропромисловій, транспортній, туристичній сферах, енергетичному секторі, сфері охорони здоров'я, космічній галузі, авіа-, судно- та машинобудівельній галузях; вона підтримувала позитивний імпульс динамічного розвитку взаємовигідного співробітництва України з Королівством Таїланд. Аналогічну діяльність як очільник дипломатичної місії здійснював М. Чучук у Лаоській Народній-Демократичній Республіці, Республіці М'янма до 31 березня 2014 р. Сьогодні М. Чучук очолює посольство України в Пакистані, сприяє розвитку міждержавних відносин на всіх рівнях

задня забезпечення гармонійного розвитку взаємних відносин, а також співробітництва з питань, що становлять взаємний інтерес.

2.5 Формування сучасної інтеграційної стратегії в державах Західної Європи Олександром Купчишином

Купчишин Олександр Михайлович народився 12 червня 1952 р. у с. Перегінську Рожнятівського району. Закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (КДУ) (1974), факультет міжнародних відносин та міжнародного права. Відтак навчався в аспірантурі кафедри міжнародного права та іноземного законодавства КДУ ім. Т. Г. Шевченка (1977); кандидат юридичних наук (1977). 1990 року закінчив Дипломатичну академію МЗС СРСР (1990) [14]. О. Купчишин – професійний дипломат, правник. Відбувся як науковець, перебував на викладацькій роботі в рідному виші (1977 – 1982 рр. – викладач кафедри міжнародного права та іноземного законодавства КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Відтак брав участь у роботі міжнародних організації (1982 – 1988 рр. – співробітник Центру з прав людини Секретаріату відділення ООН у Женеві). О. Купчишин стояв біля витоків розвитку української дипломатії. Так, упродовж 1990 – 1992 рр. він – другий, перший секретар відділу міжнародних організацій МЗС України; протягом 1992 – 1993 рр. – начальник Договірноправового управління МЗС України [5; 14]. 1993 рік став початком його праці як дипломата у Франції (радник-посланник Посольства України у Франції). За наступних майже десять років дипломатичний досвід і професійні навички О. Купчишин застосовував, очолюючи важливі ділянки зовнішньої політики України: 1996 – 1998 рр. – начальник Управління європейської і трансатлантичної інтеграції МЗС України; 1998 – 2001 рр. – Постійний Представник України при Раді Європи; 2001 – 2003 рр. – Директор Правового департаменту МЗС України; 2003 – 2005 рр. – Посол з особливих доручень МЗС України [14]. З листопада 2005 р. до лютого 2008 р. О. Купчишин перебував на дипломатичній службі як Надзвичайний та Повноважний Посол України в Королівстві Нідерланди, а також Постійний Представник України при Організації із заборони хімічної зброї. За наступних двох років (2008-2010 рр.) він – заступник Міністра закордонних справ України. З травня 2010 р. до травня 2014 р. – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Французькій

Республіці та Представник України при ЮНЕСКО; а також – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Князівстві Монако (з вересня 2011 до травня 2014 р.) [14].

Плідною була діяльність О. Купчишина на посту Надзвичайного та Повноважного Посла України в Королівстві Нідерланди (2005-2008), про що засвідчує низка офіційних візитів, зустрічей двох сторін. Як очільник дипломатичної служби О. Купчишин сприяв систематичному налагодженню обмінів візитами глав зовнішньополітичних відомств України та Нідерландів (6-7 липня 2005 р. відбувся візит Міністра закордонних справ Нідерландів в Україну; 7-8 березня 2006 р. відбувся офіційний візит Міністра закордонних справ України до Нідерландів). За ініціативи О. Купчишиного регулярно відбувалися зустрічі на рівні Міністрів закордонних справ в рамках міжнародних форумів та конференцій (26 вересня 2007 р. – в Нью-Йорку в рамках проведення 62-ї сесії ГА ООН; 18 лютого 2008 р. – на полях засідання ради ЄС у Брюсселі) [19]. Як бачимо, О. Купчишин зумів налагодити діалог між Україною та Королівством Нідерланди на високому рівні. На підставі вивчення джерельної бази виокремлюємо низку важливих і пріоритетних напрямів діяльності О. Купчишина: налагодження тісної співпраці в гуманітарній сфері, зокрема культурній і науковій, а також виразним є політичний, торгово-економічний вектори діяльності. Українсько-нідерландське співробітництво у сфері культури активно розвивалося та мало динамічний характер. Його договірно-правову базу становила Угода між Урядом України та Урядом Королівства Нідерланди про культурне співробітництво від 1 лютого 1996 р. У Нідерландах простежується постійний інтерес до української культури та мистецтва, про що засвідчує плідна праця низки культурних та гуманітарних організацій, які здійснюють діяльність у сфері промоції української культури: організація «Платформа співробітництва Україна-Нідерланди», гуманітарний фонд «Супутник», культурні фонди «Ukraine Culturalis» та «Matrix Orange» та ін., які на постійній основі проводять різноманітні інформаційні та іміджеві заходи, культурно-мистецькі фестивалі, «Дні України» в окремих містах Нідерландів. Тут існує низка місцевих українських музичних та танцювальних колективів, які здійснюють популяризацію української музичної традиції в Нідерландах (зокрема, хор ім. Лисенка, Утрехтський візантійський хор, фольклорний ансамбль «Русалка») тощо. З огляду на постійний інтерес у Нідерландах до української музики і

співу українські колективи також часто запрошуються на гастрольні тури Нідерландами. Двічі на рік «Платформа Співробітництва Україна-Нідерланди» за сприяння посольства проводить «День України в Нідерландах» – традиційний культурно-інформаційний захід, метою якого є ознайомлення нідерландської громадськості з культурою, історією України, а також її політичним, соціальним та економічним розвитком [19].

Аналогічні вектори праці простежуємо і в діяльності дипломатичної місії України у Франції, очолюваної О. Купчишиним (з травня 2010 р. до травня 2014 р.). Франція після визнання 27 грудня 1991 р. України як самостійної держави 24 серпня 1992 р. установила з нею дипломатичні відносини. Дипломатична служба України підготувала низку двосторонніх зустрічей на найвищому рівні. До прикладу, 7-8 жовтня 2010 р. відбувся офіційний візит Президента України до Франції; у вересні 2011 р. – зустріч Президента України з Державним міністром, Міністром закордонних та європейських справ Франції А.Жюппе (м. Нью-Йорк); 28 листопада 2013 р. – зустріч двох очільників держав у рамках Саміту Східного партнерства (м. Вільнюс); 18-19 квітня 2011 р. – робочий візит до України Прем'єр-міністра Франції Ф.Фійона з метою співголозування на Київській міжнародній чорнобильській конференції від імені країн «Великої Вісімки»; 16-18 червня 2013 р. – робочий візит Прем'єр-міністра України на чолі урядової делегації з метою участі у 50-му ювілейному авіакосмічному салоні «Ле Бурже», а також українсько-французькі зустрічі на рівні зовнішньополітичних відомств: 4-5 червня 2013 р. – робочий візит до Франції Міністра закордонних справ України, у рамках якого проведено перемовини з Міністром закордонних справ Франції Л.Фабіусом, Дипломатичним радником Президента П.Жан-Ортізом, Головою Групи дружби «Франція-Україна» сенатором Е.Море та Головою Комісії у європейських справах Сенату Франції С.Сютуром. Керівники зовнішньополітичних відомств двох країн підписали Дорожню карту між Україною та Французькою Республікою на період 2013-2015 рр. Відтак Міністр закордонних справ Франції Л.Фабіус 20-21 лютого 2014 р. у Києві взяв участь у перемовинах із урегулювання політичної кризи в Україні спільно з німецьким і польським колегами. 4-5 березня 2014 р. в.о. Міністра закордонних справ України А.Дешиця здійснив робочий візит до Парижа задля участі в зустрічі високого рівня країн-підписантів Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до ДНЯЗ (м. Будапешт, 5.12.1994 р.), у рамках якого

провів перемовини з Міністром закордонних справ Франції Л.Фабіусом та Дипломатичним радником Президента Французької Республіки П.Жан-Ортізом [20]. Так само було налагоджене міжпарламентське співробітництво. На регулярній основі відбувався обмін візитами парламентських делегацій різного рівня, зокрема, у травні 2013 р. візит до Парижа здійснив новообраний співголова групи дружби Україна-Франція у ВР України Д.Святаш. 9-13 вересня 2013 р. Україну відвідала делегація групи дружби «Франція-Україна» Сенату Франції на чолі з її головою Е.Море; 3-4 березня 2014 р. – делегація Комісії у закордонних справах Національних Зборів Франції на чолі з її головою Е.Гігу [20].

Провідним напрямом діяльності О. Купчишина, окрім зазначеної вище діяльності, стало налагодження співпраці між Україною і Францією в науковій сфері, що пояснюємо тим, що Олександр Михайлович відбувся не тільки як професійний дипломат, а й як науковець (кандидат юридичних наук). Отож науково-технічне співробітництво між Україною та Францією становить окрему сторінку в діяльності дипломатичної місії України. Цю співпрацю здійснювали у рамках Угоди про наукове співробітництво між Національною академією наук України та Національним центром наукових досліджень Франції (CNRS) та Програми спільних дій у галузі науково-технологічного співробітництва між Україною та Францією «Дніпро». Раз на два роки у Парижі та Києві відбувалися засідання українсько-французького Змішаного комітету науково-технічного співробітництва, метою роботи якого став розгляд науково-дослідних проектів на предмет їх можливої спільної підтримки і фінансування. Так, за результатами П'ятого засідання Змішаного Комітету (2010) ухвалено рішення підтримати та профінансувати 21 проект, на які українською і французькою сторонами виділено по 60 тис. євро [20]. У контексті підтримання такої позитивної динаміки і подальшого розвитку конструктивного двостороннього співробітництва між Україною та Францією у галузі науки, інновацій та інформатизацій 27 листопада 2012 р. у Києві було проведено чергове Шосте засідання згаданого українсько-французького Змішаного комітету, за результатами якого було ухвалено рішення щодо підтримки протягом 2013-2014 рр. 15 наукових проектів [22]. Тривала плідна співпраця Державного фонду фундаментальних досліджень України з Національним центром наукових досліджень Франції (CNRS), яка розпочалася 2008 р., кількість українсько-французьких науково-дослідних проектів

зростала. Зокрема, у рамках візиту до Парижа українських учених було досягнуто згоди щодо створення двох науково-дослідних лабораторій, окремі філіали яких планувалося ввести до складу відповідної загальноєвропейської мережі. Успішно діяли кілька спільних українсько-французьких наукових лабораторій, зокрема тих, які спеціалізуються на дослідження в галузі хімії, молекулярної біології, фізики та матеріалознавства. До сфери наукової діяльності новостворених лабораторій входили питання географічних досліджень, сучасної урбаністики та її впливу на життя людини. Така співпраця з CNRS, зокрема, сприяла розвитку української науки у світлі сучасних загальноєвропейських тенденцій та залученню молодих учених до глобальних проєктів міжнародної наукової співпраці. Пріоритетним напрямом стала співпраця в космічній галузі, сфера розробки та запуску ракетноносіїв – сильної сторони космічних відомств обох країн [20].

За сприяння О. Купчишина започатковано низку міжуніверситетських контактів, підписано угоди про співпрацю між французькими та українськими вишами. З української сторони – це Київський національний торговельно-економічний університет, Одеський національний університет ім. І.Мечникова, Харківський національний економічний університет, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі та інші. Із французької – Клермон-Ферранський університет, Ліонська вища школа прикладних наук, університети Париж-1-Пантеон-Сорбонна та Париж-4-Сорбонна, Вища школа мистецтв метрополії м. Метц, Бізнес-школа ICN м. Нансі тощо [22]. Українсько-французьке співробітництво в галузі культури, освіти і науки здійснювалося на основі Угоди про культурне, наукове і технічне співробітництво (жовтень 1995 р.) та Протоколу 2-го засідання Змішаної комісії з культурного та науково-технічного співробітництва, підписаного 13 лютого 2008 року в Парижі. Плідною була діяльність створеного ще 2004 р. при Посольстві України у Франції Культурно-інформаційного центру (КІЦ), де регулярно відбувалися мистецькі, інформаційні, культурологічні заходи, покликані сприяти створенню на постійній основі українського культурно-інформаційного осередку.

Важливим аспектом культурно-гуманітарного діалогу між Україною та Францією стало міжрегіональне співробітництво, зокрема, по лінії зв'язків між містами України та Франції, на рівні округів Почесних консульств та з опорою на громадські об'єднання (асоціації). Щорічно Посольством спільно з

українськими громадськими організаціями та асоціаціями у Франції проводилися урочистості у м. Санліс «з нагоди вшанування пам'яті Анни Київської, королеви Франції» [22], численні мистецькі та освітні заходи, зокрема, Міжнародний музичний дитячий конкурс «Українська весна під небом Парижа», Міжнародний фестиваль «Замок мистецтв» у Нормандії, театралізований фестиваль моди «Українська осінь в Парижі», участь в якому взяли юні таланти з різних міст України та Франції. На початку 2014 р. головний акцент у проведенні заходів у КІЦ Посольства зроблено на відзначенні 200-річчя від Дня народження Т.Шевченка. Участь у них взяли як представники українських інституцій, української діаспори, французької громади, тощо [6; 22].

Важливою була і співпраця України та Франції в економічній галузі, позаяк, за словами О. Купчишина, «питання економічного співробітництва України з Францією є ключовим та показовим на предмет реальної взаємодії», до прикладу, за підсумками 9-ти місяців 2010 року, зовнішньоторговельний оборот із Францією становив 1 млрд. 304 млн. доларів США, що на 7,2% більше, аніж за аналогічний період 2009 року. Український експорт становив 402,8 млн. доларів (збільшення на 23,4% порівняно з 2009 р.), імпорт – 901 млн. доларів (збільшення на 1,2%). Загальний обсяг французьких інвестицій в Україну на кінець вересня 2010 року становив 1 млрд. 752 млн. доларів США. Свої представництва і підрозділи в Україні мали такі великі компанії, як «Данон» та «Лакталіс» (молочна продукція), «Агроженерасьйон» (вирощування зерна та олійних культур), «Груп Суффле» (виробництво солоду, борошномельна справа, хлібобулочне виробництво), «Луї Дрейфюс» (вирощування та комерціалізація зернових), «Лафарж» (виробництво будівельних матеріалів), «Арева» (виробництво ядерної енергії), «Акса» (страхування ризиків, пенсійне страхування, фінансове планування та управління активами), банки «БНП Паріба» і «Креді Агріколь Корпорейт енд Інвестмент Банк» та інші. Важливою віхою в історії міжнародних інфраструктурних проєктів стало підписання у листопаді 2010 р. Меморандуму про співробітництво між «Укравтодором» та компанією «Буїг Конструксьйон», який передбачав механізми інвестування в проєкти розвитку та модернізації транспортних коридорів і доріг України [22]. За цього періоду (2010-2014) відбулися реальні зміни в практичній площині розвитку українсько-французьких економічних зв'язків.

Активну дипломатичну діяльність проводив О. Купчишин як постійний представник України при ЮНЕСКО. За його словами, це не менш важлива ділянка роботи, оскільки «у сучасному світі роль ЮНЕСКО як координатора міжнародного співробітництва у гуманітарній сфері значно зростає» [225]. Більш вагомою стає місія організації Культурно-інформаційного центру створювати умови для генерування ідей, виступати «форумом» для обміну інформацією, створення потенціалу для розв'язання конкретних гуманітарних питань у регіональному і глобальному вимірах. Українські наукові, освітні та культурні установи активні в роботі міжурядових галузевих органів ЮНЕСКО – Міжурядової ради Програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх», Виконавчої ради Міжурядової океанографічної комісії, Міжнародної координаційної ради Програми «Людина та біосфера» тощо. У галузі середньої освіти тісно співпрацюють із ЮНЕСКО 63 українські Асоційовані школи ЮНЕСКО, які реалізують низку важливих міжнародних проектів. У провідних вищих навчальних закладах України під егідою ЮНЕСКО створено та діють 14 кафедр, діяльність яких охоплює сфери гуманітарних, точних і природничих наук. У листопаді 2014 р. Україна спільно із Центром всесвітньої спадщини ЮНЕСКО провела у Києві міжнародний семінар «Роль релігійних громад в управлінні об'єктами всесвітньої спадщини». Важливим напрямом співпраці є відзначення за участі ЮНЕСКО запропонованих Україною пам'ятних дат [22]. Перебуваючи на посадах очільника дипломатичної місії України в Королівстві Нідерланди, Французькій Республіці, Князівстві Монако, О. Купчишин вибудовував стратегію дипломатичних відносин на принципах прагматизму та взаємовигідної співпраці, сприяв розвитку співпраці у сфері політики. Провідними ланками стали гуманітарна ділянка (зокрема наукова, культурно-освітня), а також економічна, торгівельна й ін. Усе це слугувало здійсненню зовнішньої політики України на шляху до європейської інтеграції.

2.6 Іван Кухта як рупор зовнішньої політики України з-поміж вірменської громадськості періоду Революції Гідності

Кухта Іван Петрович народився 15 липня 1958 р. у с. Велика Тур'я Долинського району Івано-Франківської області. 1987 р. закінчив Київський державний університет ім. Т.Г. Шевченка, викладач філософії; 2001 р. –

Дипломатичну академію при МЗС України, магістр зовнішньої політики та дипломатії. На дипломатичній службі І. Кухта працює з 1994 року. З 1994 р. до 1999 р. – Консул Генерального консульства України в Тюмені. Упродовж 1999-2001 рр. – слухач Дипломатичної академії при МЗС України. Відтак відбувається професійне зростання на дипломатичній службі. Так, з 2001 р. до 2003 р. працює третім, відтак першим секретарем, радником, заступником начальника Консульського управління (начальником відділу міграційно-візової політики та євроінтеграції Департаменту консульської служби МЗС України); а з 2003 р. по 2007 р. – радник, завідувач консульського відділу Посольства України в Росії; упродовж 2007-2010 рр. – заступник директора Департаменту персоналу МЗС України [10; 14].

Чи не найбільше дипломатичний хист І. Кухти проявився у сфері налагодження зовнішньополітичних відносин України та Вірменії, де він з 26 жовтня 2010 р. і до 2015 р. перебував як Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Вірменія. І. Кухта у липні 2008 року нагороджений Почесною грамотою МЗС України, 2009 р. – Почесною відзнакою III ступеня. Має дипломатичний ранг Надзвичайного і Повноважного Посланника першого класу [14; 17]. Очолюючи Посольство України в Єревані, І. Кухта представляв інтереси України у Вірменії, сприяв розвитку політичних, економічних, культурних, наукових та інших зв'язків, а також захищав права та інтереси громадян і юридичних осіб України, які перебувають на території Республіки Вірменія. Українське посольство сприяло розвитку міждержавних відносин між Україною і Вірменією на всіх рівнях задля забезпечення гармонійного розвитку взаємних відносин, а також співробітництва з питань, що становлять взаємний інтерес [10; 17]. Наведемо декілька прикладів, які ілюструють масштабність праці І. Кухти. Так, 10-11 лютого 2011 р. за підсумками перемовин глав зовнішньополітичних відомств обох держав підписано Програму українсько-вірменського співробітництва на 2011-2012 рр. та Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва між Дипломатичною академією України при Міністерстві закордонних справ України та Дипломатичною школою Міністерства закордонних справ Республіки Вірменія [65; 107]. 1-2 липня 2011 р. відбувся офіційний візит до України Президента Республіки Вірменія, у ході якого проведено перемовини очільників двох держав та інші офіційні зустрічі. Напередодні візиту С.Саргсяна (29-30 червня 2011 р.) у Києві проведено П'яте засідання Спільної міжурядової українсько-

вірменської комісії з питань економічного співробітництва. За результатами українсько-вірменських перемовин сторони висловили взаємну зацікавленість в інтенсифікації двостороннього політичного діалогу. Також підписано низку двосторонніх документів, з-поміж яких Протокол до Угоди про повітряне сполучення, Угода про співпрацю між міністерствами фінансів двох країн, Програма співробітництва між міністерствами охорони здоров'я України та Вірменії [2; 10; 17].

І. Кухта спричинився і до активізації співпраці між законодавчими органами України та Вірменії, започаткував здійснення міжпарламентських контактів, зокрема регулярне проведення зустрічей парламентських груп дружби. Праця в цих напрямках тривала і впродовж 2012 р. Посольство України у Вірменії підготувало офіційний (робочий) візит 15 липня 2013 року Міністра закордонних справ України Л. Кожари як Діючого голови ОБСЄ до Республіки Вірменія, у рамках якого було проведено зустрічі Міністра з Президентом С.Саргсяном, Головою Національних Зборів О. Абраамяном, Президентом невизнаної Нагірно-Карабаської Республіки Б. Саакяном та лідером партії «Процвітаюча Вірменія» Г. Царукяном. Свідченням позитивної налаштованості сторін на активний розвиток двостороннього політичного діалогу був зміст і характер зустрічей І. Кухти з Президентом Вірменії, главами міністерств і відомств; протягом 2012-2013 рр. проведено зустрічі з: Головою та віце-спікером Національних Зборів РВ; Прем'єр-міністром РВ; Міністром та заступниками Міністра закордонних справ РВ; керівниками управлінь Апарату Президента Республіки Вірменія; главами міністерств і відомств; керівниками фракцій Вірменського парламенту та постійних делегацій Національних Зборів РВ у ПА РЄ, ПА ОБСЄ та ПАЧЕС. Систематичними стали плідні робочі контакти Посла і дипломатів Посольства з керівниками середньої ланки міністерств і відомств Вірменії, що сприяє підтриманню високої динаміки двосторонніх обмінів та достатньо високого іміджу нашої країни у Вірменії [2; 10; 17].

Драматичним можемо назвати 2014 рік для двосторонніх стосунків між Україною та Вірменією. Їх кваліфікуємо як період згортання політичних контактів між Україною та Вірменією, що спричинено голосуванням Вірменії 27 березня 2014 р. у ГА ООН резолюції «Щодо територіальної цілісності України», де вона підтримала Росію в цьому питанні. Весна 2014 р. стала чи не найбільш драматичною в питанні українсько-вірменських відносин. Як відомо,

16 березня 2014 р. нелегітимна влада АРК провела незаконний референдум і заявила, що майже 100% тих, що взяли в ньому участь, проголосували за приєднання Криму до Росії. А вже 20 березня президент Вірменії С. Саргсян підтримав відокремлення Криму від України, позаяк уважав, що псевдореферендум у Криму є «прикладом реалізації права народів на самовизначення», а не наслідком анексії Росією Криму. Законність псевдореферендуму Криму, до слова, визнала Росія, Вірменія, Північна Корея і Казахстан. На знак протесту 21 березня 2014 р. Україна тимчасово відкликала до Києва для консультацій посла І. Кухту, вимагала від офіційного Єревана пояснень, вручивши вірменському послу в Україні ноту протесту з приводу анексії Криму російською стороною [3; 10; 17]. Водночас 29 травня 2014 р. заступник міністра закордонних справ Вірменії заявив, що голос Єревана означав не підтримку дій Росії щодо анексії Криму, а підтримку «права народу на самовизначення» [2]. І це в той час, коли президент Вірменії привітав з обранням главою Української держави П. Порошенка і висловив сподівання на продовження і поглиблення взаємних відносин країн. Вірменський Президент восени 2013 р. під тиском Росії різко змінив свій курс на євроінтеграцію і замість парафування вже підготованої угоди про асоціацію і зону вільної торгівлі з ЄС оголосив, що країна вступатиме натомість до Митного союзу під проводом Росії. Також Вірменія неофіційно підтримувала Нагірний Карабах – сепаратистський регіон у сусідньому Азербайджані, де живуть переважно місцеві вірмени, хоча при цьому не намагається анексувати його та навіть формально не визнає його самопроголошеної «незалежності» [2]. 4 червня 2014 р. І. Кухта повернувся до Єревана через понад два місяці після того, як його відкликали до Києва [17]. На нашу думку, тільки завдяки його виваженій, але однозначно проєвропейській позиції щодо подій в Україні, обстоюванню політичного курсу України на євроінтеграцію, особистій громадянській позиції та патріотичним якостям удалося пом'якшити стосунки між офіційними Єреваном та Києвом.

Упродовж 2014 р. І. Кухта неодноразово зустрічався з Прем'єр-міністром, спікером Національних Зборів та Міністром закордонних справ Вірменії, зі всіма представниками політичних партій у парламенті країни. Вважаємо, що саме ці заходи пом'якшили позицію Вірменії щодо ставлення до України: Вірменія почала декларувати більш нейтральне ставлення до подій на Сході України. Також завдяки зусиллям Посольства України вдалося запобігти

відкриттю прямого авіарейсу Сімферополь-Єреван-Сімферополь авіакомпанії «Грозний Авіа». У листопаді 2014 р. під час конференції «Досвід міжнаціонального та міжконфесійного співробітництва», яка була організована Єреванським аналітичним центром з глобалізації і регіонального співробітництва, було організоване поширення матеріалів щодо незаконного утримання на території Росії народного депутата льотчиці Надії Савченко [17]. Упродовж п'яти місяців 2015 року І. Кухта здійснив систему заходів, спрямованих на налагодження подальшої співпраці між Україною та Вірменією. 14 січня 2015 р. провів зустріч з віцеспікером, керівником парламентської делегації Республіки Вірменія в ПА РЄ Е. Нагдалян, де сторони обговорили політико-економічні зв'язки Вірменії та України, їх взаємодію в різних сферах, подальший розвиток міжпарламентських відносин та співпрацю в міжнародних структурах тощо [17].

На підставі вивчення матеріалів, які висвітлюють діяльність посольства України у Вірменії, можна зробити висновок про те, що в діяльності І. Кухти з'явився новий вектор дипломатичної діяльності: він став рупором зовнішньої політики України з-поміж вірменської громадськості (упродовж декількох місяців він, щоб «донести правду про Україну» до «дружнього вірменського народу», улаштував низку публічних виступів у засобах масової інформації, на телебаченні, під час особистих зустрічей із широкими колами громадськості [17]), а також виокремити три умовні етапи в налагодженні Іваном Кухтою, Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Вірменія, українсько-вірменських відносин упродовж 2010-2015 рр.

Перший – 2010-2013 рр. – час плідної співпраці, налагодження тісних стосунків між двома державами, активізація співробітництва в політичній, економічній, культурно-освітній ділянках.

Другий – 2014 рік – період згортання політичних контактів між Україною та Вірменією, що спричинено голосуванням Вірменії 27 березня 2014 року в ГА ООН резолюцію «Щодо територіальної цілісності України», де вона підтримала Росію в цьому питанні.

Третій – 2015 рік – започатковано налагодження співпраці між Україною та Вірменією, період «потепління» у площині ставлення Вірменії до України.

Діяльність І. Кухти як очільника дипломатичної місії України у Вірменії – приклад високого професійного рівня, активної громадянської позиції, дипломатичного хисту, виваженого і мудрого політика, який шляхом

двосторонніх зустрічей, політичних консультацій, перемовин, бесід та інших форм колективного обговорення зовнішньополітичних проблем, а також завдяки численним виступам перед вірменською громадськістю сьогодні доносить «правду про Україну», її європейський вибір, відстоювання цілісності і суверенітету на Сході України, анексію Криму, порушення Росією Мінських домовленостей тощо.

КАРТЕЛ 3 / CHAPTER 3

ВНЕСОК ДИПЛОМАТИВ-ПРИКАРПАТЦІВ У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН

3.1. Дипломатична діяльність Дмитра Павличка на ниві розбудови нової архітектури українсько-польських відносин

Важливе значення в здійсненні міжнародної політики Україною відіграє людський чинник у дипломатичній службі [55-57]. До когорти дипломатів ми по праву відносимо Дмитра Павличка, людину, яка, не маючи фахової (дипломатичної) освіти, завдяки своєму авторитетові, мудрості і зрілості, великому ораторському хисту, численним особистісним якостям, виразній громадянській позиції, поліетнічній толерантності й культурі, дарові літератора тощо, зробила упродовж свого перебування на посту Надзвичайного і Повноважного Посла України в Словацькій Республіці та Республіці Польща надзвичайно багато для міжнародної співпраці України зі Словаччиною та Польщею (про це більш докладно – у наших окремих публікаціях [1; 23]).

Дмитро Васильович Павличко – дипломат, український поет, перекладач, літературний критик, громадсько-політичний діяч – народився 28 вересня 1929 р. у с. Стопчатів на Івано-Франківщині). Початкову освіту здобув у польській школі в с. Яблунів, продовжив навчання в Коломийській гімназії, а далі – у радянській десятирічці. Від осені 1945 р. до літа 1946 р. був ув'язнений за сфабрикованим сталінськими каральними органами звинуваченням у належності до УПА. 1953 р. закінчив філологічний факультет Львівського університету. Професійний літератор, завідував відділом поезії редакції журналу «Жовтень» (нині – «Дзвін»), після переїзду до Києва працював у секретаріаті Спілки письменників України. Протягом 1971–1978 рр. Д. Павличко редагував журнал «Всесвіт» [28; 29].

Д. Павличко – один з організаторів Народного Руху України, Демократичної партії України, перший голова Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка. У 1990–1999 рр. – народний депутат України. З 21 жовтня 2005 р. – знову обраний народним депутатом України. На IV Всесвітньому форумі українців, що відбувся в Києві 18-20 серпня 2006 р., Д. Павличка обрано Головою Української всесвітньої координаційної ради. Він належить до числа

тих, хто розбудовував українську дипломатію, налагоджував зовнішньополітичні зв'язки України зі Східною Європою. З жовтня 1995 р. до травня 1998 р. – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Словацькій Республіці (СР), а з весни 1999 р. до лютого 2002 р. – Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Польщі (РП) [25]. За внесок у розбудову Української держави Д. Павличко має низку урядових нагород [25; 28; 29], орден князя Ярослава Мудрого V ст. (1999) отримав за вагомий особистий внесок у розвиток дипломатичної служби, піднесення авторитету України на міжнародній арені [25; 41].

Аналіз його зовнішньополітичної діяльності переконує: високий професіоналізм дипломата в сучасному світі – найважливіша умова реалізації національних інтересів країни, прогнозованості її зовнішньої політики, забезпечення міжнародної стабільності [27, с. 356]. Відзначаємо динамічний, поступальний характер розвитку українсько-польського співробітництва за цього періоду, що зумовлюється збігом національних інтересів країн-сусідів у багатьох сферах, їхніми глибинними історичними та культурними зв'язками. Нагадаємо: 2 грудня 1991 р. РП першою у світі офіційно визнала державну незалежність України, а вже 4 січня 1992 р. між ними встановлено дипломатичні відносини. 18 травня 1992 р. підписано міждержавний українсько-польський Договір про добросусідство, дружні відносини і співробітництво. Загалом процес розвитку відносин незалежної України з Польщею можна умовно поділити на три періоди:

1992 – 1993 рр. – установлення контактів, «відкриття» України для широкого загалу польської політичної еліти, підписання перших двосторонніх документів, обопільне вивчення потенційних можливостей для співробітництва;

1993 – 1999 рр. – розвиток договірно-правової бази, виведення двосторонніх відносин на рівень стратегічного партнерства;

З 1999 – і досі – зі вступом Польщі до НАТО та набуттям членства в Європейському Союзі офіційна Варшава є одним із найважливіших партнерів України на міжнародній арені. Республіка Польща – активний та послідовний партнер України у питаннях реалізації нашою державою євроінтеграційних устремлінь, зокрема практичного виміру співробітництва Україна – ЄС [16, с. 707; 32; 33].

Діяльність Д. Павличка-дипломата в РП свідчила про те, що Польща – стратегічний партнер України, вона активно підтримує ту константу її зовнішньої політики, яка спрямована на європейську інтеграцію, на адаптацію законодавства, утвердження демократичних стандартів, підвищення добробуту і безпеки українського народу. За цього періоду українсько-польське партнерство супроводжувалося діалогом, який стосувався як минувшини міжетнічних та міждержавних відносин, так і оцінки їх сучасного стану, а ще більшою мірою перспектив добросусідства і співпраці. Важливу роль у розбудові нової архітектури українсько-польських відносин стало те, що Д. Павличко добре знав історію українсько-польських стосунків, непрості взаємини цих двох слов'янських народів і повсякчас шукав точки дотику в їхній історії, культурі, мові, літературі тощо. Велике значення мало і те, що з-поміж польських літературних і наукових кіл і загалом широких кіл громадськості Д. Павличко був добре відомий як перекладач польської літератури українською мовою і навпаки. Аналіз діяльності Д. Павличка як очільника дипломатичної місії України у Республіці Польща (1999-2002) уможливорює зробити висновок про те, що, по-перше, за цього періоду українсько-польська дипломатія поступово набуває принципово нового рівня, змісту, а також нової якості набула українсько-польська дипломатія після повалення тоталітарного режиму в ПНР, розпаду СРСР і відновлення державної незалежності України. Підтвердженням цього є теза із авторитетного польського видання *Stosunki dyplomatyczne Polski* (Варшава, 2007) про те, що «надзвичайні і повноважні послы (з-поміж яких П. Сардарчук, Д. Павличко) зробили вагомий внесок у налагодження рівноправних добросусідських відносин між Україною та Польщею» [58]. Так, за цього періоду дипломатичні служби обох країн сприяли діяльності Українсько-польської парламентської асамблеї, проведенню спільних економічних форумів «Польща-Україна». Завдяки активній підтримці польської сторони Україна 1995 р. стала членом РЄ, долучилася до Центральноевропейської ініціативи. Важливе значення для розвитку українсько-польських взаємин став візит А. Кваснєвського до України у травні 1997 р., підписання Декларації «До порозуміння і єднання», яка закликала покласти край психологічним упередженням, пам'ятати про минуле, але думати про майбутнє. Великий резонанс у Європі та світі викликала конференція у Варшаві «Україна в Європі» (жовтень 2002 р.), проведена за ініціативи президента А. Кваснєвського, відтак його активна участь і

принципова позиція в урегулюванні політичної кризи в Україні. Дипломатичні служби слугували підписанню важливих домовленостей щодо подальшої співпраці, підвищення ефективності економічного, інвестиційного, транспортного, культурно-освітнього і торговельного співробітництва. Іншими словами, реалізовували конкретну програму практичного забезпечення спільних домовленостей на благо України і Польщі [16, с. 705]. Важливим складником українсько-польської договірно-правової бази є двосторонні домовленості між суб'єктами адміністративно-територіального устрою України та Республіки Польща, яких загалом налічується понад 470 [33].

Принагідно зазначимо, що одним з елементів українсько-польського співробітництва в галузі культури стало використання польського досвіду в реформуванні менеджменту культурної галузі України, підтримки РП інтеграції українського культурно-мистецького середовища у загальноєвропейський культурний простір та поширення здобутків української культури. За тісної співпраці з осередками української меншини Польщі, польських неурядових організацій та державних інституцій щорічно відбувалися десятки цікавих заходів, спрямованих на популяризацію української культури, звичаїв і традицій. З-поміж них – фестиваль української культури у Сопоті, організатором якого є Об'єднання українців Польщі. Фестиваль «Українська весна» багато років проводиться за сприяння Почесного консула України у Познані. Щоліта проходять два лемківські фестивалі «Лемківська ватра» у Ждині та «Битівська ватра» у Битові. Союз українців Підляшшя приймав гостей на «Купальську ніч» та фестиваль культури «Підляська осінь». Великою популярністю та зацікавленістю поляків користувалися «Дні України», які проводилися як на регіональному рівні, так і серед студентської та шкільної молоді в різних містах і містечках та навчальних закладах РП. Великого значення надавали розширенню обмінів учнів шкіл, студентів, науковців. Активно співпрацювали між собою академічні установи та університети двох країн, виконуючи важливі наукові дослідження, які у майбутньому втілювалися в життя [33]. Усе це засвідчує тісну українсько-польську співпрацю та належний розвиток двостороннього співробітництва на рівні стратегічного партнерства.

Чи не найбільшою заслугою Д. Павличка як очільника дипломатичної служби України в РП стала його діяльність щодо зведення пам'ятника Т. Шевченку у Варшаві [2; 23]. Підґрунтям для цього стало підписання Спільної

заяви Президентів України і Республіки Польща «До порозуміння і єднання» від 21 травня 1997 р., що започаткувало розвиток стратегічного партнерства між Україною та Польщею, спільне прагнення до остаточного подолання складної українсько-польської історичної спадщини, обидві держави зобов'язались опікувати і всіляко підтримувати розвиток національних громад в Україні та Польщі, а президенти обох країн заявили, що беруть під свій патронат ідеї українсько-польського порозуміння і єднання [33].

Згадуючи свою службу у Варшаві на посаді очільника дипломатичної служби, Д. Павличко виокремлює «один епізод», який для нього «в плані специфічних завдань посла не був найголовнішим», позаяк він «займався насамперед політичними та економічними питаннями, але розумів, що між Україною та РП необхідно встановлювати наново культурні зв'язки, духовна енергія яких мала би надати нашому стратегічному партнерству характер незворотності, мала б об'єднувати наші держави й народи на рівні найгеніальніших представників української та польської націй» [30]. Д. Павличко-дипломат чітко усвідомлював, що питання українсько-польських стосунків є доволі складним і драматичним: воно перебуває у площині не тільки теоретичних пошукувань науковців, а й є предметом розгляду в практичній ділянці політиків, дипломатів, економістів, літературознавців, культурологів тощо. Д. Павличко прагнув довести, що, попри різні погляди, стосунки, думки, між українцями і поляками було чимало елементів співпраці, особливо в ділянці літератури, наголошував: «Українці “забувають”, що поляки і полонізовані роди дали В'ячеслава Липинського, видатного українського політолога початку ХХ ст., низку “хлопоманів”, з-поміж яких – Володимир Антонович, учитель Михайла Грушевського, та митрополит Андрей Шептицький, Тадей Рильський, батько класика української літератури, ін. Поляки “забувають”, що Україна, власне українці, дали їм одного з найблискупіших польських королів, переможця у Віденській битві 1683 р. Яна Собеського, творця першої польської та європейської конституції Гуго Коллонтая, “героя двох континентів” Тадеуша Костюшка, видатного поета-романтика Юліуша Словацького та ін.» [30]. У цьому контексті поділяємо думку Д. Павличка щодо того, що в українсько-польських стосунках надмірно акцентують конфліктні моменти, яких в українсько-польській спільній історії, звісно, є достатньо. Доводиться констатувати, що нерідко логіка цих взаємин зумовлювалася (та й продовжує зумовлюватися) не так реальним станом справ,

як стереотипами. У статті «Як встановлювали пам'ятник Тарасові Шевченку у Варшаві» [30] Д. Павличко розкриває увесь драматизм, пов'язаний не тільки з відкриттям пам'ятника Шевченкові у Варшаві, а й підготовки до відзначення 150-х роковин з дня смерті Ю. Словацького, які в Польщі планувалося провести на державному рівні в травні 1999 р. З перших днів перебування у Варшаві він як очільник дипломатичної служби готував участь прем'єра України В. Пустовойтенка в присвяченій Ю. Словацькому Міжнародній конференції, яка мала відбутися в Кракові, на Вавелі, під назвою «Народи та історія – до нової Центральної Європи». У зв'язку із цим президентові РП український дипломат висловив думку про те, що Т. Шевченко та Ю. Словацький повинні бути за нових часів заново осмислені саме як пророки української та польської державності, наголошував на глибокому сенсі відомого вислову Ю. Пілсудського про те, що без самостійної України немислима самостійна Польща, підкреслюючи, що ця сентенція бере початок зі слів Т. Шевченка, звернених до українських гетьманів [2]. Д. Павличко утверджував думку: Варшава повинна стати головним партнером і приятелем Києва.

Відзначимо неабиякий хист Д. Павличка у дипломатичному красномовстві [1; 23], який, вважаємо, є неперевершеним. Вінцем високої довершеності промови дипломатичного характеру може слугувати його промова на відкритті пам'ятника Т. Шевченка у Варшаві, виголошена, до слова, польською мовою, у якій «віддана пошана й висловлена вдячність полякам, які відкрили Т.Шевченку врата дружньої нам європейської країни, показали приклад, як треба перемагати вікові стереотипи і забобони» [1; 30].

Аналогічну дипломатичну діяльність, спрямовану на розвиток добросусідських відносин, проводив Д. Павличко (1995-1998) у Словаччині [36], зробивши певний внесок у розвиток українсько-словацьких відносин, співпрацю в багатьох ділянках багатьох сферах – політичній, консульсько-візовій, торговельно-економічній, енергетичній, транскордонній, міжрегіональній, транспортній тощо. Завдяки зваженим скоординованим і цілеспрямованим спільним зовнішньополітичним діям Україна і СР сформували впродовж 90-х років ХХ ст. не тільки стійкі двосторонні міждержавні зв'язки на різних рівнях, але й основу цілісної системи стратегічного партнерства. Вона охоплює весь комплекс українсько-словацького співробітництва і базується на збігу головних національно-

державних інтересів наших країн та погодженій реалізації їх через механізми координації діяльності двох суверенних держав на міжнародній арені.

3.2. Роль консульських представництв України в контексті діяльності Генерального консула України в м. Кракові та Гданську Зиновія Куравського та Віталія Максименка

Куравський Зиновій Васильович народився 28 серпня 1944 р. у м. Снятин Івано-Франківської області. 1966 р. закінчив Івано-Франківський державний педагогічний інститут ім. В. Стефаника, 1978 р. – Академію суспільних наук у м. Москві, кандидат історичних наук [40]. Працював учителем у Пісниківській школі Млинівського району Рівненської області, Потічківській і Підвисоцькій школах Снятинського району Івано-Франківської області, обіймав керівні посади в органах державної влади Івано-Франківської області, очолював івано-франківський осередок Всеукраїнської громадської організації «Спілка дипломатів України».

З 1996 до 2006 р. З. Куравський на дипломатичні роботі, працював у МЗС України, Посольстві України в Молдові, Генеральним консулом України в м. Кракові та Гданську (РП), має дипломатичний Ранг Надзвичайного і Повноважного Посланника другого класу, проявив себе як фахівець у ділянці консульської служби, де як консул із десятирічним стажем у державах свого перебування, відповідно до Консульського статуту України, затвердженому Указом Президента від 2 квітня 1994 р., здійснював захист «права та інтереси України, юридичних осіб та громадян України», сприяв «розвиткові дружніх відносин України з іншими державами, розширенню економічних, торговельних, науково-технічних, гуманітарних, культурних, спортивних зв'язків і туризму», «сприяв вихідцям з України та їхнім нащадкам у підтримці контактів з Україною» тощо [19].

З. Куравський – віцеконсул посольства України в Молдові (1996–1997), Генеральний консул України в Республіці Польща у Кракові (1997–2001), начальник консульського управління Департаменту консульської служби МЗС України (2001–2002), Генеральний консул України в Гданську (2002–2006). Обіймаючи ці посади впродовж десяти років, З. Куравський здійснював захист українських громадян у Молдові та РП, сприяв розвитку економічних,

наукових, культурних зв'язків між Україною та державою перебування; здійснював інформування України про політичну, економічну, культурну, правову і наукову сфери життя Молдови та Польщі тощо. Важливим напрямом дипломатичної діяльності З. Куравського-консула в Кракові та Гданську стало розширення культурних зв'язків, співпраця українців та поляків у гуманітарній сфері. Цьому слугувала його особиста участь у культурно-мистецьких акціях, допомога в проведенні щорічного мистецького форуму «Лемківська ватра» [11; 52], який зазвичай триває три дні, у ньому пересічно бере участь близько семи тисяч осіб – мешканців Низьких Бескидів, гостей та туристів з краю (Польщі) та з-поза кордону (Канада, Україна, Словаччина, США, Хорватія, Сербія, Австрія та ін.). На «Лемківській Ватрі» виступає до 1000 виконавців народної музики, рок-музики, фолк-музики, джазу та різних театралізованих сценічних форм. Тут також демонструють лемківські сезонні обряди, лемківську Спартакіаду, вистави, конкурси, покази традиційних лемківських ремесел та інше [52; 54]. З. Куравський як Генеральний консул України в Гданську активно долучався до проведення аналогічних культурно-мистецьких заходів у воєводствах, які входили до консульського округу Генерального консульства України в Гданську. Україномовний часопис у Польщі «Наше слово» у двох своїх виданнях, зокрема, зазначав важливість проведення на теренах Вармінсько-Мазурського воєводства над озером Глембоке XI Прикордонних зустрічей у серпні 2001 р. [6; 20; 21], де зібралися представники чотирьох культур (найчисленніші українці, а також поляки, німці, росіяни, литовці, французи та інші етноси, які мешкають у Польщі та в прикордонних регіонах) – п'яти-шеститисячна аудиторія. Такі заходи завжди мали національно-патріотичне спрямування, були покликані виховувати молоде покоління українців, які мешкають у РП, як патріотів України. Щорічні Прикордонні зустрічі зазвичай присвячувалися річницям незалежності України, ці заходи ставали важливим засобом та «доброю забавою задля інтеграції» [6; 20; 53]. XV Прикордонні зустрічі (2006), організовані біля Глембоцька в Лельківській гміні, були присвячені депортації українців унаслідок операції «Вісла», відбувся обмін думками щодо політичної ситуації в Україні, життєдіяльності закордонних українців у Польській Республіці тощо [20].

Генеральне консульство України в Гданську задля пропаганди української культури в РП та налагодження співпраці в культурно-мистецькій сфері часто запрошувало не тільки провідні професійні колективи з України, а й

самодіяльні творчі гурти. З. Куравський прагнув максимально представити пісенний фольклор рідного краю в Польщі. Окрім згаданих вище мистецьких фестивалів, на теренах консульського округу відбувалися й інші фольклорні свята за участі Генерального консула, що підвищувало імідж України в очах європейської спільноти [43]. Невід'ємним складником дипломатичної діяльності З. Куравського стало налагодження тісних українсько-польських стосунків у галузі історичної науки. Як фаховий історик, він дбав, щоб Польща та Європа загалом ширше познайомилася з трагічними сторінками української історії, зокрема, про комуністичні репресії, Голодомор, трагедію операції «Вісла» та інші, які б сприяли глибшому пізнанню поляками української минувшини, порозумінню між двома слов'янськими народами. Задля цього за безпосередньої участі З. Куравського влаштовувалися наукові конференції, різноформатні зустрічі українських, польських, німецьких, чеських та інших науковців, виставки тощо [33]. Наукові конференції, як, до прикладу, міжнародна польсько-німецько-українська «Польща-Німеччина-Україна. Два прикордоння», яка відбулася 28.09 – 3.10.2002 року в Щецині, Франкфурті/Одер-Слубіце, Потсдамі, Берліні (Німеччина) [34], стала спробою порівняльного аналізу польсько-німецького та польсько-українського досвіду в подоланні бар'єру відчуженості, ментальних відмінностей, історичних конфліктів, мовних бар'єрів, економічних асиметрій та відмінностей політичних структур, про що у своєму вітальному слові на відкритті форуму 28 вересня 2002 р. зазначив Генеральний Консул України в Гданську З. Куравський [34]. Як представник дипломатичної місії він готував зустрічі урядових делегацій України, візити Президента та очільників найвищих урядових структур, зокрема, робочий візит Президента України В. Ющенка до РП (2005) [39]. Такого роду офіційні зустрічі доводили, що «Польща є другом і стратегічним партнером вільної України». У ході візиту В. Ющенка, окрім участі в конференції, Генеральне консульство готувало його участь у церемонії підписання акту утворення Європейського центру солідарності разом із засновниками цієї організації, а також зустрічі з А.Квасневським та президентом Угорської Республіки Л. Шойомом, під час яких лідери країн обговорили питання двосторонньої співпраці [33; 35].

З. Куравський улаштовував міжнародні двосторонні зустрічі різного формату, на яких обговорювалися важливі економічні питання, як, до прикладу 20 червня 2003 р. у Гданську, де були присутні воєвода Помор'я Я.Курильчик і

глава «Укртранснафти» О. Тодійчук. Результатом зустрічі стало рішення провести невдовзі 14 липня 2003 р. у Гданську круглий стіл, щоб предметно обговорити деталі співробітництва з компаніями, які висловилися за участь у цьому міжнародному проєкті, та впевненість обох сторін у тому, щоб «від розмов про Євро-Азійський нафтотранспортний коридор час переходити до справи» [12]. Ставши членом ЄС, Польща активно робила кроки, зорієнтовані на загальноєвропейські інтереси, зокрема й на розвиток системи економічної й енергетичної безпеки держав – членів ЄС, диверсифікацію джерел і шляхів транспортування енергоносіїв. І якщо досі, зайняті своїм вступом у ЄС, поляки висловлювали лише підтримку проєкту Євро-Азійського нафтотранспортного коридору (ЄАНТК) і зокрема ідеї продовження українського нафтопроводу Одеса–Броди до Плоцька і далі, то тепер вони рішуче перейшли до дій. Воєвода Помор'я (прибалтійської частини Польщі, де розташований і Гданськ, і нафтовий порт) Я.Курильчик 17 червня в Гданську на зустрічі з українською делегацією підкреслив, що має намір серйозно обговорити участь Польщі, а також Поморського воєводства й України у створенні шостого європейського транспортного коридору в ході призначеної на понеділок зустрічі в Одесі президентів України та Польщі. А це не лише продовження нафтопроводу Одеса–Броди по території Польщі, а й створення та реконструкція автомобільних, залізничних та інших магістралей, на що ЄС виділяє чималі інвестиції. Для України участь у створенні шостого транспортного коридору може означати реальну інтеграцію в європейське співтовариство [12].

Попри низку своїх посадових обов'язків, З. Куравському доводилося виконувати численні функції консула стосовно юридичних осіб і громадян України (більш докладно про це – у нашій публікації [43]). Основне завдання він убачав у забезпечення захисту українських мігрантів за кордоном за допомогою різноманітних важелів державного регулювання трудової міграції [13; 14; 37]. Із цією метою консульська служба використовувала весь інструментарій міжнародно-правових засобів, залучала всі важелі впливу на позитивне розв'язання проблем, пов'язаних із захистом прав та інтересів громадян України, які працювали в Польщі. Вона проводила постійний моніторинг ситуації, пов'язаної із правовим статусом українців, зазвичай трудових мігрантів, посилили особисту відповідальність посадових осіб за належне забезпечення цього важливого складника консульської роботи. Водночас, як слушно зауважив в інтерв'ю З. Куравський, за того часу виникало

багато проблем, які через обмежені можливості консульського реагування в багатьох справах, пов'язаних і з громадянами-мігрантами, не могли бути позитивно розв'язані: до прикладу, консульські установи в Кракові та Гданську не могли виступати стороною в суді з метою захисту прав та інтересів українських мігрантів за кордоном, бути посередниками чи представниками у справах цивільно-правового характеру. За думкою З.Куравського-дипломата, такого роду питання повинні бути негайно відрегульовані в міжнародному правовому полі задля вдосконалення механізму державного регулювання міграційних процесів та ефективної допомоги українцям-трудовим мігрантам у Польській Республіці, чисельність яких щороку зростає. Урешті, як і питання юридичного захисту українців, які часто ставали об'єктом зловживань з боку працедавців, шахраїв, переслідувань кримінальних елементів тощо. Десятки громадян України в Польській Республіці (зазвичай трудових мігрантів) потребували соціальної захищеності, позаяк ставали жертвами нещасних випадків, дорожньо-транспортних пригод, захворювання, різних непередбачуваних ситуацій, потрапляли до лікарень тощо. До прикладу, денне перебування в польській лікарні коштує від 20 до 50 доларів США [9; 17; 19]. Звідси – законодавче врегулювання цих проблем на міждержавному рівні, розв'язання проблеми обов'язкового медичного страхування українців при виїзді за кордон, підписання відповідної угоди між Міністерствами охорони здоров'я України та Польщі. Низку кроків на шляху до розв'язання цієї нагальної проблеми зроблено: 2004 р. ухвалено Закон України „Про правовий статус закордонних українців» [13], угоду між Україною і Республікою Польщею „Про добросусідство, дружні відносини і співробітництво” [10], Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про додаткові заходи зміцнення довіри та безпеки [45].

За цього т. зв. краківського періоду консульської діяльності З. Куравського посаду віцеконсула обіймав ще один прикарпатець Віталій Миколайович Максименко, що, на нашу думку, дало підстави оптимізувати дипломатичну діяльність консульської місії. Генеральне консульство України в Кракові – одне з важливих структурних підрозділів дипломатичного представництва України в РП. Специфіка роботи консульських служб, очолюваних З. Куравським, окрім іншого, полягала в тому, що ці консульські установи розташовувалися в місцях масового зосередження українців-трудових мігрантів, відповідно потрібно було укомплектувати їх високо професійними фахівцями, які могли б надати фахову

та психологічну допомогу своїм співвітчизникам. Тому важливим, вважає сьогодні З. Куравський, є, по-перше, розширення спектру комплексної допомоги з боку консульств, він має бути максимально адаптований до потреб трудових мігрантів (надання юридичної допомоги, посередництва у стосунках з асоціаціями працедавців, профспілками, правозахисниками, страховими та транспортними компаніями тощо), а, по-друге, налагодження тісної співпраці з громадськими осередками українців за кордоном, зокрема й з міграційною діаспорою, релігійними громадами українців у РП, волонтерами тощо. З огляду на динаміку міграційних процесів, зокрема, потоків трудової міграції з України, питання захисту прав та інтересів українських трудових мігрантів у Польщі набуло державного значення. Відтак завдання консульських служб у контексті розв'язання цих проблем полягають у зміні підходів до питання захисту співвітчизників, зокрема в організації роботи на упередження можливих негативів, ризиків, пов'язаних із працевлаштуванням, правовим та медичним захистом, ліквідації правового нігілізму в питанні працевлаштування за кордоном, проведенні попередньої правової інформаційно-роз'яснювальної роботи, а також наданні правового захисту громадянам України, які працюють закордоном з використанням всіх можливих форм захисту їх прав та інтересів перед працедавцями Польщі тощо, накопичення інформації та проведення моніторингу стосовно проблемних питань щодо захисту прав трудових мігрантів – громадян України, реалізації політики доступності консульсько-правових послуг для кожного громадянина України, який перебуває в Польщі, надання послуг присяжного перекладача. Ці прогностичні оцінки діяльності українських консульств, висловлені на З. Куравським на початку 2000-х рр., є особливо актуальні за умов війни, коли до РП виїхало понад 5 млн. українських біженців.

У контексті вищезазначеного наведемо конкретний приклад діяльності Генерального консульства України в Гданську щодо сприяння легальному працевлаштуванню українських фахових працівників на гданський суднобудівний завод [38]. У своєму інтерв'ю радіо «Свобода». З. Куравський підкреслив, що у зв'язку із загостренням проблеми відсутності кваліфікованих кадрів у промисловості, місцевий суднобудівний завод (на якому виникла профспілка «Солідарність») негайно потребує близько тисячі працівників, а якщо врахувати і сусідній завод у місті Гдиня, то їх потрібно навіть більше. Заповнити цю прогалину можуть українські суднобудівники, зварювальники і

монтажники. За допомогою в цій справі дирекція легендарної гданської верфі звернулася до Генерального консула України в Гданську З. Куравського. Український дипломат розповів радіо «Свобода», що українські робітники не раз останніми роками рятували гданський завод від зриву термінів виконання контрактів, і висловив сподівання, що фахівці із суднобудівних заводів півдня і сходу України зможуть допомогти полякам розв'язати кадрову проблему. Генеральний консул наголосив на обов'язковій правовій захищеності своїх співвітчизників [38]. Отже, були зроблені істотні кроки на шляху до реалізації спільного польсько-українського економічного проєкту, результатом якого, окрім працевлаштування українських фахівців за кордоном, стала можливість здійснити і важливе державне стратегічне завдання: «поки здійсниться польсько-український проєкт, унаслідок якого з Одеси у Гданськ нафтогоном попливе каспійська нафта, там її вже чекатимуть українські суднобудівники та побудовані ними танкери, щоб перевозити нафту далі у світ» [38].

З. Куравський, уже не перебуваючи на дипломатичній службі, продовжував активно долучатися до процесу розбудови молодого української дипломатії: належав до всеукраїнської дипломатичної спільноти як член Всеукраїнської громадської організації «Спілка дипломатів України», яка об'єднує чинних і колишніх українських дипломатів, очолював її івано-франківське регіональне відділення [8]. З. Куравський тривалий час працював на кафедрі міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, передаючи свої знання, уміння майбутнім дипломатам, він є частим гостем наукових, освітніх та культурно-просвітницьких заходів, які відбуваються у виші, надає наукові та професійні консультації магістрантам, бере участь у міжнародних заходах, які влаштовуються в містах, де він свого часу очолював генеральне консульство України. З. Куравський продовжує налагоджувати двосторонні контакти між Україною та РП, прикладом може слугувати його активна життєва позиція на рідній батьківщині – Снятинщині – у сфері місцевого самоврядування, зокрема, сприяння налагодженню співпраці між Снятинським районом та Картузьким повітом (Польща), унаслідок зустрічі з делегацією з Картузького повіту Республіки Польща, яка відвідала 7 грудня 2011 р. Снятинську районну раду [5]. Снятинці справедливо вважають своїх славних земляків Зіновія Куравського та Івана Никифорука «гордістю і славою Покуття», які вписали яскраву сторінку в історію розвитку української дипломатії [4].

Віталій Миколайович Максименко – заступник директора Протокольного департаменту МЗС України, Надзвичайний і Повноважний Посланник другого класу, почесний професор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (2016) – народився 8 липня 1957 р. у с. Мізунь Долинського району Івано-Франківської області. 1980 р. закінчив факультет іноземних мов Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені Василя Стефаника. 2004 р. – Львівський регіональний інститут державного управління при Президентові України, магістр державного управління. Упродовж 1980-1997 рр. В. Максименко – на педагогічній роботі в Хмельницькій та Івано-Франківській областях [7]. З 1997 р. на дипломатичній службі, спочатку як спеціаліст Консульського управління МЗС України. З 1997 р. до 2000 рр. – віцеконсул Генерального консульства України в Кракові. З 2001 р. до 2003 рр. – перший секретар з консульських питань Посольства України в Естонській Республіці. Відтак В. Максименко – начальник відділу прийому урядових делегацій – заступник директора Департаменту Державного протоколу МЗС України (2008-2010). З 13 серпня 2010 р. до 2015 р. – Генеральний консул України у Кракові [7], на цій посаді змінив свого попередника – прикарпатця М.Бродовича (2005-2010).

На характер дипломатичної діяльності В. Максименка наклала відбиток його освіта й педагогічна діяльність. Не випадковим, вважаємо, є той факт, що вагомий акцент В. Максименко робив на розвиток двостороннього польсько-українського співробітництва у сферах науки, освіти. Про це засвідчують його участь у роботі міжнародних науково-практичних конференцій, міжнародних економічних форумів, зокрема в Міжнародній економічній конференції «Партнерська мережа підтримки економічного розвитку регіонів Центрально-Східної Європи» (2015) [21], присвяченій питанням досвіду малого і середнього бізнесу та їх розвитку в контексті українсько-польських економічних відносин, розвитку підприємств у контексті польсько-українських економічних стосунків, центральноєвропейським умовам реалізації проектів у сфері державно-приватного партнерства, обговорення основних кроків налагодження співпраці тощо [21]. Такий же характер мали за участі В. Максименка Міжнародна конференція в рамках «Польсько-українських днів права» Тернопільського національного економічного університету (2013) [22], а також Міжнародна конференція «Економічний потенціал сектора переробки плодоовочевої продукції Сандомирської Землі» (2014), у ході якої було підписано угоду про

співпрацю між Херсонською торгово-промисловою палатою та Старопольською палатою промисловості і торгівлі (Польща, м.Кельце), на церемонії підписання якої був присутній Генеральний консул України в Кракові. Акту підписання передувала серйозна підготовка з обох сторін. Сторони знайомилися, налагоджували дистанційні робочі контакти, інформували один одного про стан економіки регіонів з урахуванням основних напрямків розвитку, розробляли плани спільної діяльності, залучали представників бізнесу. Під час обміну думками сторони зробили акцент на тому, що основне завдання торгово-промислових палат складається в підтримці бізнесу, сполученні інтересів бізнесу і влади, сприянні розвитку економіки регіонів, формуванні їхнього позитивного іміджу, адже Сandomирське воєводство і Херсонська область мають розвинутий агробізнес, який володіє великим потенціалом до подальшого розвитку. При цьому досвід обох палат є взаємно цікавим і корисним [46].

Важливим вектором українсько-польської співпраці в ділянці юриспруденції стала міжнародна конференція «Обмін досвідом щодо структури функціонування польської та української судових систем» (2014), під час якої обидві сторони поділися досвідом та напрацюваннями, яку відкрив консул Генерального консульства України в Кракові В. Максименко та зазначив важливість таких заходів у налагодженні співпраці між двома європейськими країнами, оскільки спільні зусилля завжди ефективніші [33; 35]. В. Максименко, обіймаючи високу дипломатичну посаду, завжди демонстрував свою громадянську позицію та високу національну свідомість, захищав інтереси України на міжнародному рівні. Свідченням цього є участь у протесних акціях українських студентів 2013-2014 рр., які навчалися в Кракові та публічні виступи, зокрема й на міжнародних форумах. Так, до прикладу, промовистим є його виступ під час пленарного засідання Міжнародної конференції «Польща та її східні сусіди», яка відбулася в червні 2014 р. у Кракові, під час якої жваво обговорювалася тема майбутнього України з точки зору перспектив євроінтеграції нашої держави, порушувалися теми анексії Криму та сепаратизму й тероризму на сході України. Переважна більшість учасників конференції підтримала Україну та її територіальну цілісність. Натомість, виступ колишнього міністра закордонних справ Білорусі П. Кравченка (1990-1994), який обстоював тезу «неспроможності Європи інтегрувати Україну», був сприйнятий скептично. Коли ж білорус заявив про

«обґрунтованість анексії Криму, де два мільйони людей орієнтовані на Росію», українські учасники конференції перервали цей виступ вигуками «Брехня» та «Ганьба». Згодом польські організатори відзначили справедливість вчинку українців, а Генеральний консул України в Кракові В. Максименко навіть подякував за патріотичну поведінку та захист престижу України [33; 35].

В. Максименко-дипломат дбав, щоб Польща та Європа загалом ширше познайомилася з трагічними сторінками української історії, зокрема, про комуністичні репресії, Голодомор [47], трагедію операції «Вісла» та інші, які б сприяли глибшому пізнанню поляками української минувшини, порозумінню між двома слов'янськими народами. Задля цього за безпосередньої участі Генерального консула України в м. Кракові влаштовувалися міжнародні наукові конференції, різноформатні зустрічі українських, польських, німецьких, чеських та інших науковців, виставки тощо, а також щорічне відзначення кожного другої суботи вересня трагедії в Явожні. «Пам'ять про ці події та передання її нащадкам дозволить уникнути такого роду подій у майбутньому», – заявив з цього приводу в Явожно В. Максименко. Під час операції «Вісла» з квітня до липня 1947 р. на північ та захід Польщі із своїх історичних земель було переселено понад 140 тис. українців. По закінченні Другої світової війни у м. Явожно заведено польським урядом концентраційний табір для Українців. За колючим дротом з електричним струмом опинилося біля 4 тис. українців, серед яких понад 800 жінок і біля десятка дітей, 22 греко-католицьких і 5 православних священників, яких тогочасна польська комуністична влада підозрювала у зв'язках з УПА. Унаслідок тортур, знущань і голодування у таборі відійшли у вічність не менше 161 осіб [26; 31].

Отже, З. Куравський та В. Максименко на дипломатичні ниві відбулися як фахівці в ділянці консульської служби, де вони захищали права та інтереси України, юридичних осіб та громадян України, сприяли розвитку дружніх відносин України з РП, розширенню економічних, торговельних, науково-технічних, гуманітарних, культурних, спортивних зв'язків і туризму, сприяли вихідцям з України та їхнім нащадкам у підтримці контактів з Україною, здійснювали інформування України про політичну, економічну, культурну, правову і наукову сфери життя Польщі та ін. Перебуваючи на консульській службі в Кракові та Гданську, З. Куравський та В. Максименко вибудовували стратегію дипломатичних відносин на принципах прагматизму та взаємовигідної співпраці, важливим завданням консульських представництв у

Польщі був захист прав та інтересів трудових мігрантів. Невід'ємним складником дипломатичної діяльності стало налагодження тісних українсько-польських стосунків у ділянці науки, зокрема історичної. Як фаховий історик З. Куравський дбав, щоб Польща та Європа загалом ширше познайомилася з трагічними сторінками української історії, зокрема, про комуністичні репресії, Голодомор, трагедію операції «Вісла» та інші, які б сприяли глибшому пізнанню поляками української минувшини, порозумінню між двома слов'янськими народами. Задля цього за безпосередньої участі Генерального консула України в м. Гданську влаштовувалися міжнародні наукові конференції, різноформатні зустрічі українських, польських, німецьких, чеських та інших науковців, виставки тощо. Такі наукові форуми різного рівня стали спробою порівняльного аналізу польсько-німецького та польсько-українського досвіду в подоланні бар'єру відчуженості, ментальних відмінностей, історичних конфліктів, мовних бар'єрів, економічних асиметрій та відмінностей політичних структур.

3.3. Діяльність Ігоря Цепенди як дипломата й науковця щодо нормалізації українсько-польських взаємин на міжетнічному рівні

Ігор Євгенович Цепенда народився в м. Івано-Франківську 18 жовтня 1964 р. У 1986 р. з відзнакою закінчив історичний факультет Прикарпатського педагогічного інституту імені Василя Стефаника. Упродовж 1990 – 1993 рр. навчався в аспірантурі на кафедрі політичної історії Київського державного педінституту імені М. Горького та на кафедрі історії України Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 1993 р. захистив кандидатську дисертацію «Українська національна освіта в Західній Україні. 1919-1939 рр. (політичний аспект)» (Київський державний університет імені Тараса Шевченка). 1996 р. І. Цепенда переходить на дипломатичну роботу, працюючи спочатку другим, а згодом першим секретарем Посольства України в РП. По завершенні дипломатичного відрядження 1999 р. за направленням МЗС України перебував у докторантурі Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. 2002 р. І. Цепенда відкликаний з докторантури МЗС України у зв'язку з направленням у довгострокове дипломатичне відрядження до РП, де працював до 2006 р. на посадах першого

секретаря, радника з політичних питань, Тимчасового повіреного в справах України в Республіці Польща [18]. Варто відзначити динамічний, поступальний характер розвитку українсько-польської співпраці за цього періоду, що зумовлюється не тільки збігом національних інтересів країн-сусідів у багатьох сферах, їхніми глибинними історичними та культурними зв'язками, а й великою мірою високим професіоналізмом дипломатичних працівників посольства України в РП. На час 1993-1999 рр. припадає особливо плідна діяльність українських дипломатів у галузі розвитку договірно-правової бази, виведення двосторонніх відносин на рівень стратегічного партнерства; а доба з 1999 р. і до сьогодні характеризується новим аспектом двосторонніх контактів, зумовлених вступом Польщі до НАТО та набуттям членства в Європейському Союзі: офіційна Варшава є одним із найважливіших партнерів України на міжнародній арені. Республіка Польща – активний та послідовний партнер України в питаннях реалізації нашої державою євроінтеграційних устремлінь, зокрема практичного виміру співробітництва Україна – ЄС [35].

Не менш успішною була діяльність І. Цепенди-дипломата у сфері культурно-гуманітарної співпраці між Україною та Польщею, яка в галузі культури, освіти та гуманітарної взаємодії регламентувалася чинною договірно-правовою базою відносин і загалом створювала можливості для здійснення і розвитку ефективної співпраці у цій сфері. У своїй щоденній праці І. Цепенда як учений дбав про налагодження тісної співпраці в ділянці освіти й науки, разом із колегами спрямовував зовнішньополітичну діяльність на поширення в Польщі сучасних моделей української культури, нових технологій у сучасному мистецтві, показ експериментальних творчих форм як високоякісних українських течій у загальноєвропейському контексті, проведення «Днів України», що давали змогу ознайомитися з українськими традиціями, виступами українських митців, українською культурою загалом, а також дбав про використання польського досвіду в реформуванні менеджменту культурної галузі України, підтримки Польщею інтеграції українського культурно-мистецького середовища у загальноєвропейський простір, поширення здобутків української культури [35]. Пріоритетом співпраці в галузі освіти та науки між Україною та РП дипломатичної місії України стало забезпечення освітніх потреб українців у Польщі, а також розширення можливостей міжлюдських контактів. Надзвичайно великого значення надавалося розширенню обмінів учнів шкіл, студентів, науковців. Активно співпрацювали між собою академічні

установи та університети двох країн, виконуючи важливі наукові дослідження, які у майбутньому втілюються у життя. Саме за цього періоду І. Цепенда-дипломат розробляв стратегічні плани щодо двосторонніх контактів Прикарпатського університету імені Василя Стефаника в ділянці освіти й науки, які згодом зумів реалізувати, перебуваючи на посадах завідувача кафедри міжнародних відносин, проректора з міжнародного співробітництва та очільника ПНУ. Результатом конструктивної двосторонньої співпраці в галузі освіти стало укладення (на основі двосторонньої Міжурядової угоди (25 листопада 2009 р.) про навчання громадян України в Європейському колегіумі в Натоліні (м. Варшава) та ін.) низки угод між ПНУ та Варшавським університетом [18].

Окремий аспект діяльності дипломатичної місії в галузі освіти й науки став розвиток української освіти в РП. Нині на території Республіки Польща діє п'ять комплексів шкіл з вивченням окремих предметів українською мовою та понад 140 пунктів навчання української мови. З 2007 р. у Варшаві працює міжшкільний пункт навчання української мови, який відвідує понад 100 дітей трудових мігрантів з України та з українських родин громадян Польщі [44].

Важливо зазначити, що І. Цепенда відбувся як дипломат-учений. Чи не єдиний з-поміж фахових дипломатів, який успішно органічно поєднав зовнішньополітичну службу із науковою працею. Практично неможливо провести лінію між цими двома складниками його дипломатичної діяльності: практична діяльність І. Цепенди в царині міжнародних відносин тісно поєднана з його науковими здобутками. Урешті, ця тенденція зберігається й досі. Доктор політичних наук, професор, дійсний член Української академії політичних наук, ректор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, засновник та очільник кафедри міжнародних відносин (з 2011 до 2014 р.), він автор понад 60 наукових публікацій з історії українсько-польських відносин ХХ ст. та сучасних двосторонніх взаємин України і Польщі. У колі наукових зацікавлень є проблеми українсько-польського протистояння в роки Другої світової війни, депортації українського і польського населення в контексті радянських геополітичних інтересів післявоєнного устрою Європи, а також депортація польських громадян українського походження в рамках операції «Вісла».

Не випадково, вважаємо, І. Цепенду удостоєно двох високих відзнак Республіки Польщі, які, власне, відображають дуїстичність його

зовнішньополітичної діяльності, виокремлюючи його теоретичний та практичний компоненти: звання «Почесний доктор» (Doctor honoris causa) Жешувського університету (2015) та почесна відзнака Міністра закордонних справ Республіки Польща Радослава Сікорського «Vene Merito» (2009). Остання нагорода – свідчення високого професіоналізму українського дипломата: І. Цепенда був другим з-поміж українських дипломатів, хто здобув цю високу нагороду (першим був міністр закордонних справ України Б.Тарасюк), до цього її отримували інші високопоставлені дипломати з різних країн [3; 18]. Таким чином, завдяки праці дипломата І. Цепенди нової якості набули польсько-українські стосунки. Уважаємо, що ця нагорода означає схвалення способи діяльності, напрямів та пріоритетів, які вибрав Цепенда-дипломат, працюючи задля зближення України з Західною Європою, зокрема із РП. Цілком закономірно, що, оскільки І. Цепенда успішно займався проблематикою з історії Польщі, то 1996 р. був запрошений на дипломатичну роботу до РП, де зумів реалізувати в практичну діяльність основні теоретичні положення та висновки своїх наукових пошуків. Займаючись щоденною копіткою працею на посадах першого секретаря, радника з політичних питань, Тимчасового повіреного в справах України в Республіці Польща, продовжував працю над докторською дисертацією, брав активну участь у переговорному процесі щодо вшанування місць українсько-польської пам'яті та підготовці декларації “Про примирення” з нагоди вшанування 60-річчя Волинської трагедії. Перебуваючи на дипломатичній службі за межами України, він уважно стежив за всім, що відбувалося на Батьківщині. Тому, коли в Україні в листопаді 2004 р. розпочалася Помаранчева революція, у числі перших українських дипломатів поставив свій підпис в історичній заяві із закликом визнати опозиційного кандидата на посаду глави держави Віктора Ющенка законно обраним Президентом України, виступивши на підтримку демократичних змін у країні, що за тих умов було рішучим виявом патріотизму й активної громадянської позиції. Підписану дипломатами заяву оприлюднив у вівторок, 23 листопада 2004 р., керівник пресслужби МЗС України М. Лубківський [42]. Відтак обрана для докторської дисертації тема наукового дослідження, присвячена аналізу етнополітичних процесів у контексті українсько-польських відносин 40–50-х років ХХ ст., була й до сьогодні залишається однією з найскладніших в українсько-польській проблематиці, бо пов'язана з міжнаціональними конфліктами, а вони, як відомо, дуже довго живуть в історичній пам'яті

народів. Прагнення з'ясувати справжні причини й тим самим подолати негативні нашірвання і стереотипи, що склалися в процесі українсько-польського протистояння в роки Другої світової війни, були зумовлені, з одного боку, глибоким усвідомленням спільності історичної долі двох слов'янських народів, з іншого, – практичними потребами роботи дипломата, що докладав максимум зусиль для міжетнічного та міжконфесійного порозуміння сусідніх народів як основи їхнього спільного майбуття [18, с. 14].

Своє бачення розвитку українсько-польських взаємин І. Цепенда упродовж 1999–2002 рр. неодноразово озвучував, беручи участь у міжнародних наукових семінарах українських і польських істориків “Україна–Польща: важкі питання” [18, с. 14] та ін. На прикладі українсько-польського етнополітичного протистояння 40-х рр. ХХ ст., яке переросло у збройний конфлікт на завершальному етапі Другої світової війни, що стало одним з мотивів депортації українського і польського населення із українсько-польського пограниччя, що, однак, не призвело до нормалізації українсько-польських взаємин на міжетнічному рівні, учений-дипломат наголошував: сучасні взаємини між двома народами повинні розвиватися як добросусідські, взаємовигідні й приязні, з урахуванням гіркого досвіду Другої світової війни і повоєнного періоду, його об'єктивного аналізу, а наукові студії істориків і політологів покликані закладати додаткові підвалини для поглиблення взаєморозуміння і співробітництва. За умов, коли, незважаючи на зростаючий інтерес українських, польських та інших дослідників до українсько-польських відносин, за наявності широкої джерельної бази з цієї проблеми, її етнополітологічне осмислення досі не набуло системного, комплексного і конструктивного характеру, коли українські та польські науковці з різних світоглядних та методологічних позицій трактують причини, перебіг та наслідки українсько-польської конфронтації, коли сьогодні актуалізувалося питання Волинської трагедії, висновки дисертаційного дослідження І. Цепенди об'єктивно диктують необхідність активізації співпраці, вироблення узгоджених оцінок і підготовки спільних досліджень у цій галузі.

Зазначимо, що 22 липня 2016 р. депутати польського Сейму ухвалили так звану волинську постанову. У цьому документі мовиться, що криваві події на Волині і в Галичині 1943-1945 рр. були геноцидом поляків, який вчинили українські націоналісти. Сейм встановив день пам'яті жертв цієї трагедії, який у Польщі щороку відзначатиметься 11 липня. Однак, як зазначив польський

посол Я. Пекло, «історичні питання, як-от Волинська трагедія, не можуть стати перешкодою для найважливіших питань у співпраці України та Польщі»¹² [15].

Важливо підкреслити, що таких висновків І. Цепенда дійшов у своєму науковому пошуку, зокрема численних статтях [48-49] та дисертаційному дослідженні, ще 2009 р. Етнополітологічне осмислення тенденцій українсько-польських взаємин в період 1940 – 1950-х рр. уможливило вченому-дипломатові висвітлити низку правових, наукових і практичних проблем, які потребують подальшого розв'язання. По-перше, необхідно продовжити удосконалення договірно-правової бази міждержавних відносин України і Польщі як стратегічних партнерів, подальшого законодавчого забезпечення прав української меншини в Республіці Польща та польської меншини в Україні. Окремої уваги заслуговують питання правового захисту жертв репресій, депортацій, у т.ч. акції “Вісла”, та відшкодування майна їх нащадкам. По-друге, на часі опрацювання нових науково-теоретичних і методологічних підходів до вироблення та дослідження національної політики Польщі та України стосовно етнічних меншин, гармонізації міжнаціональних відносин, утвердження міжнаціональної злагоди, розширення міждержавної співпраці в цій справі. Варто продовжити й активізувати спільні дослідження українськими і польськими істориками та політологами актуальних і контроверсійних сторінок історії українсько-польських взаємин з метою винесення повчальних уроків і запобігання конфліктних ситуацій на міжетнічному ґрунті, а також пошуку компромісів в оцінці спільного минулого. По-третє, з метою послідовної реалізації програми національно-культурного відродження національних меншин слід активніше долучати до цієї роботи місцеві державні адміністрації, громадські організації, творчі спілки, підприємницькі структури, національно-культурні товариства, засоби масової інформації. Громадським організаціям України ініціювати перед громадськістю Республіки Польща аналогічні пропозиції стосовно української меншини в Польщі [50; 51, с. 27].

---

¹² Останній візит польського президента А. Дуди до Києва на День Незалежності 2016 р. засвідчив, що, попри різночитання в історичних питаннях, можна реалізовувати спільні проєкти. Польський дипломат підкреслив: «Та резолюція (ухвалена парламентом Польщі резолюція щодо визнання масових убивств польського населення на Волині у 1943-45 рр. – А.С.) й історична політика – це не те, що має нам заважати. Є спільна польська-українська комісія істориків, яка й повинна опікуватися цією темою. Ми маємо працювати над спільними завданнями, які постають ще й через агресивну політику Росії, а не лише вести розмови про історію. Це теж важливо, але історія не може стати перешкодою для найважливіших питань у нашій співпраці» [15].

У вересні 2006 р., у зв'язку із завершенням довгострокового дипломатичного відрядження, І.Цепенда повернувся до рідного університету й одразу ж був призначений на посаду проректора з міжнародного співробітництва, а з відкриттям 2007 р. кафедри міжнародних відносин – професором цієї кафедри. Сама ідея створення кафедри, як і відкриття перспективного напрямку підготовки “міжнародні відносини”, по суті, стала дітищем досвідченого дипломата й відомого науковця [18, с. 14]. Важливо наголосити, що І.Цепенда-проректор залучив до підготовки майбутніх фахівців із міжнародних відносин низку кадрових дипломатів: Надзвичайного і Повноважного Посла України, у минулому – заступника Міністра закордонних справ України, начальника Консульського управління МЗС України, Надзвичайного і Повноважного Посла України у Словацькій Республіці, у Республіці Польща, у Фінляндській Республіці та в Республіці Ісландія П.Сардачука; Надзвичайного і Повноважного Посланника II класу, З.Куравського, а також колишнього I секретаря Посольства України в РФ з питань освіти, культури і діаспори М.Клепар. Першим очільником кафедри міжнародних відносин упродовж 2007-2011 рр. був П.Сардачук, відтак у 2011-2014 рр. цю посаду обіймав І.Цепенда; тепер її очолює І. Гурак, науковець, який активно досліджує українсько-польські стосунки. Перебуваючи з 2012 р. на посаді ректора університету, І.Цепенда ініціює та розвиває гуманітарні українсько-польські проєкти, що зумовлюють поступ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника до створення тісної співпраці між Україною та РП, утвердження порозуміння в сучасних українсько-польських відносинах. Прагнення вченого-дипломата з'ясувати справжні причини й тим самим подолати негативні нашарування і стереотипи, що склалися в процесі українсько-польського протистояння в роки Другої світової війни, зумовлені не лише глибоким усвідомленням спільності історичної долі двох слов'янських народів, а й обґрунтуванням науково-практичних пропозицій щодо подолання негативних нашарувань і стереотипів минулого в сучасних українсько-польських відносинах.

CONCLUSIONS

На сучасному етапі переважає тенденція до комплексного, всебічного вивчення історичних явищ і процесів, до спільного дослідження їх кількома науками, до комбінування (поєднання) їх пізнавальних можливостей. Попри те, що проблема історії української дипломатії привертає до себе увагу з боку істориків, державних діячів, політиків, журналістів, політологів, урешті, широкого кола громадськості, її, так би мовити, регіональний аспект ще не став предметом розгляду сучасних ґрунтовних наукових досліджень. З-поміж наявного здобутку вітчизняних дослідників зовнішньої політики сучасної України персоналістичний напрям практично не розроблений. Таким чином назріла нагальна потреба вивчення історії української дипломатії через призму персоналістики. Розвиток української дипломатії на сучасному етапі не може здійснюватися успішно без вивчення і узагальнення історичного досвіду міжнародної діяльності України на всіх етапах її історії. Оптимізація процесів державотворення, суспільних трансформацій і систематизації зовнішньополітичного механізму України вимагає чіткого перспективного бачення її ролі й місця в сучасному світі, аналізу динаміки взаємодії з міжнародним середовищем, формування чіткої геополітичної стратегії на перспективу. У контексті викликів війни, розв'язаної Росією, перед якими сьогодні стоїть Україна, виникла необхідність аналізу вітчизняного досвіду в ділянці дипломатичних відносин, виокремлення в ньому місця і ролі фахівців у сфері міжнародних відносин, вихідців із Прикарпаття, що уможливило увиразнити національні інтереси України на міжнародному рівні впродовж ста років, визначити її зовнішньополітичні пріоритети стосовно ключових світових політичних сил та регіональних особливостей української міжнародної стратегії та дало змогу окреслити наріжні вектори зовнішньополітичного курсу держави, визначити базові сценарії майбутнього України в контексті визначальних зовнішніх і внутрішніх чинників розвитку.

Створені дипломатичні (політичні) портрети очільників уряду ЗУНР, його дипломатичних місій, надзвичайних і повноважних послів України за доби сучасних процесів українського державотворення уможливили простежити конкретні напрями зовнішньополітичної діяльності уряду ЗУНР, увиразнити роль і місце «івано-франківського дипломатичного сегменту» в сучасній міжнародній політиці України, розкрити рівень професійної підготовки

українських дипломатів, висвітлити здобутки і прогалини та показати традиції української дипломатії. Аналіз зовнішньої політики уряду ЗУНР крізь призму громадсько-державної діяльності чільних діячів зовнішньополітичного відомства, які були вихідцями із Прикарпаття та вписали яскраву сторінку в розвиток історії української дипломатії (С. Витвицький, К. Левицький), а також дипломатичних представників уряду ЗУНР, які брали участь у роботі Паризької мирної конференції (М. Лозинський), аналіз міжнародної діяльності Я. Біберовича, Я. Олесницького, М. Левицького, В. Сінгалевича та інших, які очолювали закордонні дипломатичні представництва, дає підстави стверджувати, що на становлення західноукраїнської дипломатії великий вплив мали провідні державні, політичні та громадські діячі Галичини, що розбудовували ЗУНР та були вихідцями зі Станіславівщини (Л. Бачинський, Д. Вітовський, М. Мартинець, Ю. Романчук), зовнішньополітичну діяльність уряду ЗУНР організовували, окрім іншого, й прикарпатці, що очолювали важливі ділянки суспільно-політичного, соціально-економічного, культурно-освітнього життя молоді держави, вибудовували її зовнішню політику, відстоювали її інтереси на міжнародному рівні, намагалися розв'язати «східногалицьке питання» після поразки національно-визвольних змагань. Усі вони (С. Витвицький, К. Левицький, М. Лозинський; Я. Біберович, Я. Олесницький, М. Левицький; Л. Бачинський, Ю. Романчук, М. Мартинець, Д. Вітовський та ін.) були непересічними особистостями та вагомо спричинилися до розвитку історії української дипломатії. Доля організаторів та керівників дипломатичної служби ЗУНР склалася по-різному, і дуже важко дати однозначну оцінку їхньої суспільно-політичної та державної діяльності. Утім, безперечним для них завжди був державницький підхід до розв'язання міжнародних проблем, що варто пам'ятати і наслідувати сучасній вітчизняній політичній та дипломатичній еліті.

Ці традиції, закладені «прикарпатським дипломатичним чинником» на зорі становлення вітчизняної дипломатії, були активно розвинені їхніми наступниками майже через сто років (Д. Павличком, М. Чучуком, С. Волковецьким, О. Купчишином, І. Кухтою, А. Шевченком, М. Бродовичем та ін.), коли перед молоді Українською державою постали аналогічні проблеми, особливо за часів російської агресії на Донбас, анексії Криму сьогоденішнього повномасштабного російського вторгнення на територію України. Позаяк Україна має особливе географічне розташування – між

Європою і Азією, природним є її багатовекторність зовнішньополітичних орієнтацій. Їх є щонайменше декілька: західний, європейський (Західна Європа) та південно-східний (Болгарія, Туреччина, країни Сходу), східний (азійський) (країни СНД), а також північноатлантичний та ін. І в кожному із цих регіонів працювали дипломати-прикарпатці. Їхня діяльність сприяла утвердженню і розвитку України як незалежної демократичної держави; забезпеченню стабільності міжнародного становища України; збереженню територіальної цілісності держави, недоторканості її кордонів; входженню національного господарства до світової економічної системи для його повноцінного економічного розвитку, підвищення добробуту народу; захисту прав та інтересів громадян України, її юридичних осіб за кордоном, створенню умов для підтримання контактів із зарубіжними українцями і вихідцями з України, наданню їм допомоги згідно з міжнародним правом; поширенню у світі образу України як надійного і передбачуваного партнера; створенню позитивного іміджу України у світовому просторі. Прикладом молодшої генерації української дипломатії може слугувати постать А. Шевченка. Його дипломатичний портрет становить поєднання високих професійних якостей, моральних чеснот та громадянської позиції й національної свідомості, що великою мірою наклало відбиток на всю дипломатичну місію України в Канаді, що стала потужною базою для подальшого ефективного зростання українсько-канадських відносин: політична підтримка Україні, яку гарантує Канада з 2014 р., сьогодні за часів масштабного наступу Росії на територію нашої держави, особливо потрібна. Канада залишається лідером у міжнародній коаліції на захист України, здійснює конкретні кроки щодо підтримки членства України в НАТО після подачі Києвом заявки на пришвидшений вступ, накладає санкції на юридичних та фізичних осіб Росії, надає все нові пакети військової та фінансової допомоги тощо, щоб наблизити час перемоги над російським окупантом. Важливою в цьому вимірі за часів російського вторгнення на Донбас та Крим стала міжнародна діяльність О. Купчишина, І. Кухти, М. Бродовича та інших дипломатів-прикарпатців.

Вагоме значення в здійсненні міжнародної політики України в РП відіграє людський чинник у дипломатичній службі. Дієвість і результативність роботи, прагматизм у стосунках із міжнародними партнерами, чітке бачення ролі та місця України у площині світових координат у поєднанні з динамізмом, оперативністю, жвавим розумом – ось рецепти успіху Д. Павличка, З.

Куравського, В.Максименка, І. Цепенди, які завдяки високому професіоналізмові, авторитетові, мудрості й зрілості, численним особистісним якостям, виразній громадянській позиції, поліетнічній толерантності й культурі тощо, перебуваючи на дипломатичній службі (у різних рангах) у РП, зробили надзвичайно багато для міжнародної співпраці України та Польщі, утверджували позицію: РП – стратегічний партнер України, вона активно підтримує ту константу її зовнішньої політики, яка спрямована на європейську інтеграцію, на адаптацію законодавства, утвердження демократичних стандартів, підвищення добробуту, а сьогодні й безпекової політики українського народу. За цього періоду українсько-польське партнерство супроводжувалося діалогом, який стосувався як минувшини міжетнічних та міждержавних відносин, так і оцінки їх сучасного стану, а ще більшою мірою перспектив добросусідства і співпраці. Невід’ємним складником дипломатичної діяльності З. Куравського, В.Максименка, І. Цепенди стало налагодження тісних українсько-польських стосунків у ділянці історичної науки: як фахові історики, вони дбали, щоб Польща та Європа загалом ширше познайомилася з трагічними сторінками української історії, про комуністичні репресії, трагедію операції «Вісла» та інші, які б сприяли глибшому пізнанню поляками української минувшини, порозумінню між двома слов’янськими народами.

Завдання, які стоять сьогодні перед українською дипломатією, виходять з традицій, що сягають початку ХХ ст., вони формуються новітніми зовнішньополітичними реаліями, що вимагають постійного пошуку сучасних підходів та шляхів захисту національних інтересів України на міжнародному рівні. Перспективними напрямками подальших наукових розробок можуть стати такі: діяльність дипломатичних працівників Ю. Ковалів, Т. Гіренко (Волошин), Є. Карпа, В. Копчака, О. Мисика, І. Никифорука, Р. Сіщука, Н. Никифорак, В. Запихляка та ін. у розбудові зовнішньополітичного курсу сучасної України; діяльність українських дипломатів, вихідців з Івано-Франківщини, у роботі представництв України при Європейському Союзі (Р. Шпек, М. Блащук), інших міжнародних організаціях.

References

Chapter 1.

1. Автобіографія М. М. Лозинського. *Український історичний журнал*. 1997. № 4. С. 123.
2. Аналіз офіційних документів ЗУНР Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Докум. і матер. у 5-ти томах. Т. 2. Державотворчі й адміністративно-організаційні процеси / Укл. О.Карпенко, К.Мицан. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. 712 с.
3. Андрухів І. Кость Левицький: сторінки життя. Івано-Франківськ, 1995. 64 с.
4. Арсенич П. Наближав час волі: [про громад.-політ. діяча уряду ЗУНР С. Витвицького, уродж. с. Угорники Коломийського р-ну]. *Галичина*. 1994. 22 січня.
5. Бабій В. Левко Бачинський: життєпис. Івано-Франківськ, 2002. 87 с.
6. Великочий В., Гаврилів Б. Дмитро Вітовський (1887-1919): докум. нарис. Івано-Франківськ, 1996. 75 с.
7. Витвицький С. Галичина в міжнародній політиці в 1914-1923 роках». *Український історик*. 1995. Том. XXXII. Ч. 1-4 (124-127). С. 100-118.
8. Вівчар Б. Полковник повернувся додому : [про відкр. пам'ятника Д. Вітовському у с. Медуха Галиц. р-ну]. *Галичина*. 1997. 4 листопада.
9. Гай-Нижник П. Доставка для уряду Директорії українських грошей з Німеччини і загибель Д. Вітовського (1919). *Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць*. Черкаси, 2009. С. 290-294.
10. Головченко В. І. Витвицький Степан. *Українська дипломатична енциклопедія*. Том І. Київ, 2004. С. 205.
11. Гошуляк І. «Українське питання» на Паризькій мирній конференції 1919 р. *Україна дипломатична*. Науковий щорічник. 2005. Випуск п'ятий. К., 2005. С.340-346.
12. Гуцуляк М. Перший листопад 1918 на Західних землях України. К.: Либідь, 1993. 408 с.
13. Гава М. В. Д-р Лев Бачинський. *Городеничина*. Нью-Йорк ; Торонто ; Вінніпег, 1978. С. 594-596.
14. Дейчаківський І. Юліан Романчук – педагог, громадський діяч, політик. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2011. 72 с.

15. Держалюк М. Міжнародне становище України та її визвольна боротьба у 1917-1922 рр. К., 1998. 329 с.
16. Довідник з історії України / За ред. І. Підкови, Р. Шуста. К.: Генеза, 1993. 390 с.
17. Думін О. Історія Легіону Українських Січових Стрільців. Львів : Червона Калина, 1936. 375 с.
18. Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Історія / Кер. авт. кол. О. Карпенко. Івано-Франківськ: Сіверсія, 2001. 628 с.
19. Історія української дипломатії: перші кроки на міжнародній арені (1917–1924 рр.): документи і матеріали / Упоряд. док. Андрієвська Л. В. [та ін.]; редкол.: К. І. Грищенко (голова) [та ін.]. К.: Вид-во гуманіт. л-ри, 2010. 592 с.
20. Кедрин І. Життя – події – люди: Спомини і коментарі. Нью-Йорк, 1976. 247 с.
21. Левко Бачинський. *Історичне Прикарпаття*. URL: <http://www.history.iv-fr.net/article.php?id=593>.
22. Листок у книгу Дрогобицької землі. *Дрогобиччина – земля Івана Франка*. Збірник географічних, історичних та етнографічно-побутових і мемуарних матеріалів. Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто: Наукове товариство ім. Шевченка (Український архів. Т. XXV), 1973. С. 9-13.
23. Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР. Львів: Інститут українознавства НАНУ, видавнича фірма «Олір», 1995. 368 с.
24. Лозинський М. Галичина в рр. 1918–1920. Нью-Йорк, 1970. 228 с.
25. Лозинський Михайло Михайлович. *Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі* / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2009. С. 269-270.
26. Лозинський М. Українська Народна Республіка. *Діло*. 1918. 13 листопада.
27. Матвієнко В. Зовнішня політика Західноукраїнської Народної Республіки в персоналіях. *Україна дипломатична*. 2002. Випуск другий. К., 2005. С. 456-474.
28. Мельничук Б. Витвицький Степан Порфирович. *Тернопільський енциклопедичний словник* / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль: Збруч, 2004–2010. Т. 1–4. Т. 1: А-Й. 2004. 696 с.
29. Михайло Мартинець. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/18/200Martyneec.pdf>.

30. Нам пора для України жити... : [про відкриття мемор. дошки визнач. діячеві ЗУНР К. Левицькому в Тисмениці]. *Вперед*. 1993. 28 серпня.
31. Нариси з історії дипломатії України / Голова авторського колективу – академік НАН України В.А. Смолій. К. : Альтернативи, 2001. 736 с.
32. Савчук А., Савчук Б. Прикарпатський сегмент у зовнішній політиці ЗУНР. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Соціальні трансформації у кризовий період»*, м. Краматорськ, 26 січня 2017 року. Краматорськ, 2017. С. 147-150.
33. Павлюк О. Зовнішня політика ЗУНР. *Київська старовина*. 1997. № 3-4. С.114-188.
34. Павлюк О. Дипломатія злуки УНР і ЗУНР. *Всесвіт*. 1992. № 1-2. С. 176-178.
35. Павлюк О. США і східногалицьке питання на Паризькій мирній конференції 1919 р. *Пам'ять століть*. 1999. № 6. С. 68.
36. Панчук А. М. Історіографія Західно-Української Народної Республіки (1918-2000 рр.): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2000. 24 с.
37. Погребенник Ф. Лев Бачинський : біогр. Нарис. К., 1997. 30 с.
38. Слюзар В., Щербак Л. Левицький Кость Антонович. *Тернопільський енциклопедичний словник* / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль: Збруч, 2004–2010. Т. 2: К-О. 2005. С. 340.
39. Солдатенко В. Ф., Савчук Б. Галицька армія у Наддніпрянській Україні. К. : Світогляд, 2004. 213 с.
40. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л.В.Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004. Т.1. 760 с.
41. Україна 2000 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку / Монографія Національного інституту стратегічних досліджень і Національного інституту українсько-російських відносин. – К. : НІСД, 1999. – 384 с.
42. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л.В.Губерський (голова) та ін. – К. : Знання України, 2004. – Т.1. – 760 с.
43. Чорновол І. 199 депутатів Галицького сейму. Львів: Тріада плюс, 2010. 228 с.
44. Швед О.П. Громадсько-політична діяльність Степана Витвицького в роки національно-визвольних змагань (1918-1923). *Україна: культурна*

спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 18. Львів, 2009. С. 560-566.

45. Швед О.П. Просвітницька діяльність Степана Витвицького на Дрогобиччині в 1920-1930-х рр. *Наукові записки: серія «Історія»* / Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка; Тернопіль, 2010. Вип. 2. С. 59-63.

46. Швед О.П. Степан Витвицький у національно-визвольному русі першої половини ХХ ст. *Галичина*. № 15–16. Івано-Франківськ, 2009. С. 202-208.

47. Ярославин С. Юліан Романчук – громадський діяч і політик. *Визвольна боротьба на західно-українських землях у 1918-1923 роках*. Філадельфія, 1956. С. 7-15.

Chapter 2.

1. Акція Посольства України в Словенії на підтримку Ільмі Умерова. URL: <http://slovenia.mfa.gov.ua/ua/press-center/news/50493-akcija-posolystva-ukrajini-v->

2. Вірменія / Інститут зовнішньої політики Дипломатичної академії. URL: [http:// ...fpri.kiev.ua/?cat=60](http://...fpri.kiev.ua/?cat=60)

3. Вірменія приєдналася до Росії і ще низки держав, які проголосували проти проукраїнської резолюції, яку ухвалила Генеральна асамблея ООН 27 березня. URL: <http://www.unian.ua/politics/899245-mzs-viklikalo-do-kieva-dlya->

4. Волковецький Степан. URL: <http://logos-ukraine.com.ua/project>

5. Дипломатія сучасної України: Енцикл. довід. НАН України; Наук. т-вом. Т.Шевченка; М-во закорд. справ України. К., 1997. 83с.

6. Інтерв'ю Посла України у Франції Олександра Купчишина інформаційному агентству «News Press»... URL: <http://france.mfa.gov.ua/.../555-oleksandr-kupchishin-ukrajinsyko-francuzyki-vidnosini-bazujutysya-viklyuchno-na->

7. Інтерфакс-Україна: Україна і Таїланд домовляються про безвіз. URL: <http://news.meta.ua/ua/archive/10.09.09/cluster:13965972-Ukraina-i-Tailand->

8. Королівство Таїланд. Маркіян Чучук. *Україна дипломатична*. 2011. Вип.12. С. 260.

9. Курнишова Ю. Сучасні тенденції регіоналізму в Східній Азії: можливості для України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/399/>

10. Кухта Іван Петрович. Посольство України в Республіці Вірменія. URL: <http://armenia.mfa.gov.ua/ua/embassy/ambassador/cv>
11. Майко В.А. Зовнішньополітичні та економічні пріоритети України у країнах Центральної, південної і Південно-Східної Азії. URL: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD113_ukr.pdf;
12. МЗС Канади закликала усі країни зберегти санкції проти РФ ... URL: tyzhden.ua/News/178323
13. Нагорняк М., Савук А. Нова стратегія зовнішньої політики України в Європі в контексті викликів сьогодення. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Перші кроки в науку»*. Краматорськ, 2017. С.45-50.
14. Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Вірменія дав інтерв'ю вірменському телеканалу «А1+» (27 січня). URL: <http://www.alplus.am>
15. Надзвичайні і Повноважні Посли України в іноземних державах. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ukrdip_2013_14_22.pdf
16. Посольство України в Канаді. URL: <http://canada.mfa.gov.ua>
17. Посольство України в Республіці Вірменія. URL: <http://armenia.mfa.gov.ua/ua/>
18. Посольство України в Грузії. URL: <http://georgia.mfa.gov.ua/>.
19. Посольство України в Королівстві Нідерланди. URL: <http://netherlands.mfa.gov.ua/>.
20. Посольство України у Французькій Республіці. URL: <http://france.mfa.gov.ua/>
21. Про призначення А.Шевченка Надзвичайним і Повноважним Послом України в Канаді. URL: <http://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-priznachiv-novogo-posla-ukrayini-v-kanadi-36015>
22. Роман Сущенко. Париж. 24 січня 2011 року. Українсько-французькі відносини перебувають на шляху до ... URL: http://www.ukrinform.ua/.../ukransko_frantsuzk_vdnosini_perebuvayut_na_shlyahu_do_
23. Співробітництво України з країнами Азіатсько-Тихоокеанського. URL: <http://www.khoda.gov.ua/upload/ogoloshennya-programa>
24. Степан Волковецький. *Україна дипломатична*. 2006. Вип. 7. К., 2006. С. 121.
25. Степан Волковецький. *Україна дипломатична*. 2007. Вип. 8. К., 2007. С.410.

26. Таїланд. URL: <http://thailand.mfa.gov.ua/.../11464-zustrich-posla-ukrajini-v-korolivstvi-tajiland-mjechuchuka-z-liderom-demokraticnoji-partiji-tajilandu->

27. Additional sanctions on individuals and entities for activities related ... URL: news.gc.ca/web/article-en.do?nid=1041609

28. Ambassador Andriy Shevchenko-promoting the new Ukraine among old Canadian friends. URL: <http://bunews.com.ua/politics/item/ambassador-andriy-shevchenko-promoting-the-new-ukraine-among-old-canadian-friends>

29. Minister Dion announces further support to help address aftermath of 1986 Chernobyl nuclear accident. URL: <http://news.gc.ca/web/article-en.do;jsessionid=fc8309e642d1a139802e25cd1319b0e99cb0bbb6178e4b7d8569614>

30. Minister Dion announces new support for police reform projects in Ukraine. URL: <http://news.gc.ca/web/article-en.do?nid=1131719&tp=1>

31. Savchuk A.B., Savchuk B.P. Andriy Vitaliyovych Sevchenko – representant of the young generation of Ukrainian diplomacy. *Virtus. Scientific Journal*. 2017. № 14. P. 150-154.

32. Savchuk A. B. Diplomatic personalism as one of perspective courses of the investigation of history of international relations. *Proceedings of XII International scientific conference "Modern scientific knowledge"*. Morrisville, Lulu Press, 2017. P.181-184.

33. Savchuk A. B., Savchuk B. P. Establishing modern integration strategy in Western Europe. *Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції «Суспільні дослідження у 21 сторіччі»*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. С. 204-207.

34. Slovenia Ambasada Ukraine. URL: <http://slovenia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-si/culture>

35. Ukraine – International Development Projects – International ... URL: <http://www.acdi-cida.gc.ca/cidaweb/cpo.nsf/febCSAZEn?ReadForm&idx=00&CC=>

36. Ukrainian Ambassador Andriy Shevchenko. URL: <http://ottawacitizen.com/news/politics/diplomatica-ukrainian-ambassador-excited->

Chapter 3.

1. Білавич Г., Савчук А. Риторична культура в контексті професіограми майбутнього дипломата. *Актуальні проблеми сучасної соціології і соціальної роботи та професійної підготовки фахівців*. Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. Ужгород, 2016. С. 27-29
2. Білавич Г., Савчук А. Тарас Шевченко про українсько-польські взаємини. *Інформаційний бюлетень кафедри філології та методики початкової освіти: зб. наукових праць*. Івано-Франківськ: НАІР, 2013. С. 126-133.
3. «BENE Merito» | Nasze Slowo. URL: www.nasze-slowo.pl/bene-merito-для-юрія-рейта/
4. Виноградник Т. Гордість і слава Покуття. *Галичина*. 2008. 27 вересня.
5. Відзначення Дня місцевого самоврядування / Снятинська районна рада Івано-Франківської області. URL: snyatynrada.gov.ua/
6. Вінницька А. Добра забава задля інтеграції. *Наше слово*. 2001. № 33. 19 серпня.
7. Віталій Миколайович Максименко. URL: pu.if.ua/uk/home/2-uncategorised...ko
8. Всеукраїнська громадська організація „Спілка дипломатів України”. URL: <http://www.spdu.org/branch.html>
9. Денисюк В. Далекий обрій Європейський. *Політика і Час*. 2001. № 9. С. 19-30.
10. Договір між Україною і Республікою Польщею „Про добросусідство, дружні відносини і співробітництво”. *Відомості Верх. Ради України*. 1992. № 43. С. 613.
11. 25-а "Лемківська Ватра" у Ждині – 2007. URL: koka.pp.net.ua/forum/
12. Єрмоменко А. Україні-Польща: транзитний експрес. URL: gazeta.dt.ua
13. Закон України „Про правовий статус закордонних українців” (від 4 березня 2004р.). *Відомості Верховної Ради*. 2004. 18 червня. № 25. С.1035-1042.
14. Закон України “Про прийняття Статусу Міжнародної організації з міграції та Змін до Статуту” №114 (від 11 лип. 2002). *Урядовий кур'єр*. 2002. 31 липня. С. 15.
15. Історія не може стати перешкодою для найважливіших питань у співпраці України та Польщі. URL: http://zik.ua/news/2016/09/09/istoriya_ne_mozhe_staty_pereshkodoyu_u_spivpratsi

16. Калакура О. Українсько-польська дипломатія ХХ століття. *Україна дипломатична*. 2005. Випуск п'ятий. К., 2005. С.684-708.

17. Коржик О. Основні завдання та функції дипломатичних представництв України в Республіці Польща. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2009. Випуск 15. С. 12-19.

18. Кугутяк М., Сигидин М. Професорові Ігореві Євгеновичу Цепенді – 50! *Галичина*. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. До 95-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки. 2014. Ч. 25–26. С. 13-17.

19. Малиновська О.А. Зовнішня трудова міграція: можливі напрями державного регулювання. *Вісн. НАДУ*. 2003. № 4. С. 333-345.

20. Мігус С. Презентація культур у Глембоцьку. Дозвілля на прикордонні. *Наше слово*. 2002. 11 серпня. № 32.

21. Міжнародна економічна конференція «Партнерська мережа підтримки економічного розвитку регіонів Центрально-Східної Європи. [URL: <http://gaysin-rda.gov.ua/2015-01-13-10-02-47/2808-2015-04-22-11-35-49.html>

22. Міжнародна конференція в рамках Польсько-українських днів права ТНЕУ. URL: test.tneu.edu.ua/school-of-...

23. Нагорняк М., Савчук А. Дипломатичний портрет Дмитра Васильовича Павличка. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість, суспільство, політика»*. Частина 1. Люблін, 2015. С. 121-124.

24. Нагорняк М., Савчук А. Нова стратегія зовнішньої політики України в Європі в контексті викликів сьогодення. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Перші кроки в науку»*. Краматорськ, 2017. С. 8-12.

25. Надзвичайні і Повноважні Посли України в іноземних державах. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ukrdip_2013_14_22.pdf

26. На місці колишнього польського концтабору в Явожно відбулась церемонія вшанування пам'яті українських жертв польського комуністичного режиму та операції "Вісла». URL: http://24tv.ua/u_polshhi_zgaduvali_ukrayintsiv_shho

27. Нариси з історії дипломатії України / Гол. авт. кол. академік НАН України В.А. Смолій. К. : Альтернативи, 2001. 736 с.

28. Павличко Дмитро. *Україна дипломатична*. 2002. Випуск другий. К., 2005. С.1 26.

29. Павличко Дмитро Васильович. URL:
<http://static.rada.gov.ua/intranet/ukrzmi/hu>
30. Павличко Д. Як встановлювали пам'ятник Тарасові Шевченку у Варшаві. *День*. 2004. 6 лютого.
31. Пам'ятаймо про Явожно | Nasze Slowo. URL: nasze-slowo.pl/памятаймо-про-явожно
32. Польсько-українські відносини: у полоні стереотипів і взаємних образ Варшаві. URL: http://gazeta.dt.ua/.../polsko-ukrayinski_vidnosini_u
33. Польща. URL: <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/culture>
34. Польща-Німеччина-Україна. Два прикордоння. URL: www.ji-magazine.lviv.ua/
35. Посольство України в Республіці Польща. URL: poland.mfa.gov.ua/
36. Посольство України в Словацькій Республіці. URL: <http://slovakia.mfa.gov.ua/>
37. Постанова Верховної Ради України „Про ратифікацію Консульської конвенції між Україною і Республікою Польщею” №3380-XII (від 14 лип. 1993 р.). *Відомості Верх. Ради України*. 1993. № 36. С. 366.
38. Поштар Єва Варшава, 13 січня 2006 р. URL: www.radiosvoboda.org/a/938942.html
39. Президент України прибув з робочим візитом до Республіки ... URL: obozrevatel.com/news/2005/8/31/38757.htm
40. Привітали ювіляра. URL: <http://www.snyatynrada.gov.ua/news.php?cid=>
41. Про нагородження відзнаками Президента України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/818/99>
42. 500 співробітників МЗС України закликають визнати Ющенка ... URL: ua.korrespondent.net/ukraine/250614-500-spivrobitnikov-mzs-ukrayini-
43. Савчук А. Діяльність консульських служб України в Республіці Польща в контексті соціально-економічних викликів сучасності. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Економічне зростання в епоху соціальних трансформацій»*. Краматорськ, 2017. С. 71-174.
44. Стан та перспективи культурно-гуманітарного співробітництва. URL: poland.mfa.gov.ua/
45. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про додаткові заходи зміцнення довіри та безпеки від 08.09.2004. URL: <http://rada.gov.ua/LIBRARY/bibliogr/poland.htm>

46. Україна і Польща розширюють співпрацю в інтересах бізнесу. URL: <http://tpp.ks.ua/kalendar-zakhodiv/novini-i-reportazhi/1425-2014-09-03n1.html>
47. Українці Кракова вшановують пам'ять жертв Голодомору. URL: gazeta.lviv.ua/2014/11/24/ukranc...
48. Цепенда І. Ставлення польської політичної еліти до ідеї української державності в роки Другої світової війни. *Галичина*. 2001. № 7. С. 101-106.
49. Цепенда І. Таємниця загибелі генерала К.Сверчевського та “рука Кремля” в операції “Вісла”: один погляд на дві проблеми. *Галичина*. Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис. 2002. № 8. С. 140-146.
50. Цепенда І. Українсько-польські відносини 40 – 50-х років ХХ століття: етнополітичний аналіз: Монографія. К.: Дельта, 2009. 387с.
51. Цепенда І.Є. Українсько-польські етнополітичні відносини 40-50-х років ХХ століття [Текст] : автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.05 / Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. К., 2009. 32 с.
52. Łemkowski – Ukrainski wortal. URL: www.werchowyna.nazwa.pl/index.php?
53. Prykordonni Zustriczi - spinaker 2002. URL: www.spinaker.pl/zustriczi/zusticzi_
54. Rada Programowa 20 czerwca 2007 r. URL: <http://www.lemkounion.republika>
55. Savchuk A.B. Theoretical and methodological research principles of the issue of personality's role in international relations. *Матеріали XII міжнародної конференції «Суспільні науки в Україні та світі»*. Вінниця, 2017. С. 206-209.
56. Savchuk A.B., Savchuk B.P., Rozman I.I. Prospography in the context of diplomatic history researches. *Proceedings of III International scientific conference “Science: new goals”*. London, SI Universum, 2017. P. 53-57.
57. Savchuk A.B. Diplomatic personalism as one of perspective courses of the investigation of history of international relations. *Proceedings of XII International scientific conference “Modern scientific knowledge”*. Morrisville, Lulu Press, 2017. P.181-184.
58. Stosunki dyplomatyczne Polski. Informator / Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Archiwum. T.I: Europa 1918–2006. Warszawa: Wydawnictwo Askon, 2007. 584 s.

SCIENTIFIC EDITION

MONOGRAPH
**ENTWICKLUNG DES WISSENSCHAFTLICHEN DENKENS
DAS KARPATENSEGMENT IM DIPLOMATISCHEN KORPS DER UKRAINE**
SCIENTIFIC THOUGHT DEVELOPMENT
THE CARPATHIAN SEGMENT IN THE DIPLOMATIC CORPS OF UKRAINE
MONOGRAPHIC SERIES «EUROPEAN SCIENCE»
BOOK 13. PART I

Author:

Savchuk Andrii Borysovysh, graduate student, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, ORCID 0000-0001-5280-3647

The scientific achievements of the authors of the monograph were also reviewed and recommended for publication at the international scientific symposium
«Entwicklung des wissenschaftlichen Denkens '2022 / Scientific thought development '2022»
(October 30, 2022)

Monograph published in the author's edition

The monograph is included in
International scientometric databases

500 copies
October, 2022

Published:
ScientificWorld -Net Akhat AV
Lußstr 13,
Karlsruhe, Germany

e-mail: editor@promonograph.org
<https://desymp.promonograph.org>

ISBN 978-3-949059-61-2

[*https://desymp.promonograph.org*](https://desymp.promonograph.org)

e-mail: editor@promonograph.org

